

RADU TEODORESCU

**FĂRĂ NICI UN RELATIVISM ȘI COMPROMIS MORAL:
MARTIRII ȘI MARTIRIUL CREȘTIN ORTODOX PENTRU
ZILELE NOASTRE**

Cugir 2020

CUPRINS

Introducere

1. Cele două mari persecuții împotriva martirilor creștin ortodocși: în timpul păgânismului antic și al imperiului otoman medieval
 2. Compromisul moral: o obișnuință a lumii de azi dar nu și a martirilor creștin ortodocși
 3. Martirii creștin ortodocși în confruntarea cu forțele demonice
 4. De ce martirii creștin ortodocși merită cinstirea și aprecierea noastră?
 5. De ce martirii creștin ortodocși sunt incompatibili cu relativismul moravurilor lumii de azi?
 6. Martirii creștin ortodocși ca modele și repere pentru noi cei de azi
- Concluzii

INTRODUCERE

Creștinismul ortodox este o credință care se bazează pe martiriu. Este vorba fără nici o îndoială de martirul Fiului lui Dumnezeu făcut om: Domnul Iisus Hristos. Știm foarte bine că la anul 33 Iisus a fost răstignit pe nedrept pe cruce fiindcă după evrei și romani s-a făcut pe Sine regele iudeilor. Poate că acest lucru scapă la mai mulți dintre noi: creștinismul ortodox și-a făcut apariția în această lume prin martiriu. Nu este vorba de orice fel de martiriu ci mai mult decât toate de martiriul însuși Fiului lui Dumnezeu. În acest sens trebuie să știm că fundamentele creștinismului ortodox sunt unele martirice. De fapt după cum putem să ne dăm seama și în zilele noastre martiriul creștin ortodox este unul care se continuă. Sunt mai multe regiuni ale lumii cum este Orientul Mijlociul sau China ori Japonia în care creștinismul este persecutat și prigonit. Devine evident că deși nu prea suntem unii care ne interesăm de martiriu, totuși el este unul fundamental pentru credința creștin ortodoxă. Sunt mulți care evident că speculează pe baza martiriului dar indiferent cât de bune ar fi speculațiile lor în nici un fel nu se poate șterge din istorie martirul lui Iisus. Deși Iisus nu a făcut mai nimic pentru a evita martiriul în cele din urmă trebuie să știm că pentru mai mulți creștini ortodocși el a devenit o formă de a manifesta credința creștin ortodoxă.¹

A vorbii și a scrie despre martirii creștin ortodocși în zilele noastre în nici un fel nu este un lucru popular și scrierile sau cărțile despre martiri sunt cât se poate de evitate. Sunt evitate fiindcă în ele de multe ori găsim descrieri ale unor mostruoziități. Martirii creștin ortodocși care au urmat lui Iisus au suferit chiuri și torturi care cu greu pot să fie descrise în cuvinte. Totuși, în ciuda acestui curent de ignorare pe care lumea de azi îl resimte față de martiri am găsit de bună cuviință să scriem o carte în cinstea martirilor. Această carte nu este structurată sub forma unei ode pe care o aducem martirilor ci mai mult ea este un fel de ofrandă sau un prinos pe care cu slabele noastre puteri îl închinăm martirilor creștin ortodocși. Dacă vom sta și vom analiza vom vedea că sub o formă sau alta martiri creștin ortodocși au existat în mai toate epocile istoriei de după Hristos. De ce? Fiindcă în mai toate epocile de după Hristos au fost mai mulți care s-au opus creștinismului. Una dintre ultimele mari epoci în care creștinismul ortodox a fost persecutat și în care au existat mai mulți martiri creștin ortodocși a fost epoca sovietică care a persecutat sistematic creștinismul. Se știe că bolșevicii sovietici au adunat la un moment dat mai mulți preoți i-au ucis. Li s-a săpat o groapă comună peste care a fost pus un episcop pe scaunul episcopal și acesta ucis. Totuși, în această carte nu vom vorbi prea mult de martirii creștin ortodocși din secolul al XX-lea creați de sovietici ci mai mult despre cele două mari perioade din istorie în care martirii creștin ortodocși au fost persecutați. Este vorba despre:

1. Persecuțiile anticreștine din imperiul roman,
2. Persecuțiile anticreștine din imperiul otoman.

Dacă vom lua aminte la sinaxarele creștin ortodoxe vom vedea că în aceste două perioade au fost cei mai mulți martiri creștin ortodocși.²

Pentru noi cei de azi a vorbi despre martiri este un lucru neplăcut. Este neplăcut fiindcă ajungem să devenim familiari cu detalii de moarte de o cruzime ieșită din comun. Totuși, trebuie să știm că în această lume creștinismul s-a impus prin martiriu. A fost vorba în primul rând de martiriul celor 12 apostoli. Știm că cu excepția Sfântului apostol Ioan Teologul toți apostolii au suferit moartea martirică. În acest moment pentru unii lucrurile se complică. Este adevărat că Iisus a suferit moarte martirică, dar de ce a trebuit ca și apostolii să sufere moarte martirică? A trebuit să fie așa fiindcă Iisus și-a prelungit opera Sa mesianică prin sfinții apostoli. Lumea antică era o lume decadentă. Era o lume în care scara morală a valorilor era cu susul în jos. Știm din toate relatările istoricilor că lumea antică era o lume în care decăderea și perversiunea morală erau lucruri cât se poate de firești. În interiorul ei au fost mai mulți care și-au dat seama că acest lucru nu poate să dureze la nesfârșit și că va veni o vreme când antichitatea se va schimba sau mai bine spus va fi transfigurată. Acest proces de

¹ *Actele martirice* (București, 1992).

² Este un fapt trist că Fiul lui Dumnezeu întrupat și-a găsit moartea în martiriu. Știm că mai multe profeții au fost făcute cu sute de ani mai înainte ca acest fapt să aibă loc. Cel mai bine aceste martiriu al lui Iisus a fost descris de Sfântul proroc Isaia în cartea lui din Biblie la capitoul 53. Aici el a prezis că Iisus v-a fi un "om al durerilor." Este cât se poate de surprinzător să știm că Iisus nu a venit în această lume pentru a sta cu împărații și regii ci a venit pentru a fi martirizat. De ce? Fiindcă Iisus a venit să îl scoată pe om de sub stăpânia diavolului sau a celui rău. Ei bine acest diavol nu a voit să renunțe la stăpânia lui peste om pe care a inițiat-o încă din paradis când i-a înșelat pe primii oameni că dacă vor încălca poruncile lui Dumnezeu vor deveni și ei niște dumnezei. Putem să ne dăm seama că prețul pe care l-a plătit Iisus pentru eliberarea omului de sub puterea diavolului a fost unul mare: a însemnat înseși martiriul Fiului lui Dumnezeu.

schimbare a antichității și a lumii în general a fost început de Iisus. Apostolii nu au făcut decât să continue ceea ce a început Iisus. Este greu pentru noi cei de azi să ne dăm seama ce a însemnat antichitatea din punct de vedere moral. Totuși ce a însemnat ea?

1. Păgânismul nu avea mai nici o moralitate,
2. De multe ori cultele zeilor antici implicau cu sine manifestări orgiastice,
3. Magia și vrăjitoria era considerată pe scară largă o adevărată religie,
4. De multe ori anumiți împărați sau mari oameni de stat erau zeificați (declarați dumnezei),
5. Idolatria (adorarea unor statui) era moneda curentă a antichității, etc.

Prin urmare trebuie să știm că antichitatea era o lume bolnavă și o lume bolnavă greu. Deși mai mulți păgâni antici mai luminați erau conștienți că lucrurile trebuie să se schimbe cei mai mulți păgâni se complăceau în cloaca murdară a politeismului.³

Este adevărat că a vorbi și a scrie despre martirii creștini ortodocși nu este un lucru popular dar trebuie să știm că totuși în lumea creștin ortodoxă sunt mai multe scrieri despre ei. Aceasta fiindcă lumea din vremea lor totuși i-a admirat. Se știe despre un păgân care era persecutor al creștinilor că la un moment dat a venit la un preot creștin ortodox și i-a cerut ca să îi boteze copilul. Preotul care știa că cel care cere aceasta este un persecutor al creștinilor s-a mirat și l-a întrebat pe persecutor cum de vrea așa ceva? Persecutorul i-a răspuns că vrea ca copilul lui să fie fericit și să nu fie nefericit ca el. Iată prin urmare că putem să ne dăm seama că mai mulți persecutori îi admirau pe creștini. De fapt sunt mai multe cazuri de persecutori care în timpul persecuțiilor au devenit creștini fiindcă au fost marcați de determinarea și de neclintirea creștinilor în față martiului. Este adevărat că unii ar putea să obiecteze în față unei asemenea cărți despre martirii creștin ortodocși că martiriul este un lucru care se trăiește și nu este ceva despre care se filosofează. Realitatea este că ultimul gând care l-am fi putut avea când am purces la scrierea acestei cărți a fost să filosofăm despre martiri. Totuși, această carte nu poate să ascundă sub nici o formă admirația pe care trebuie să o avem față de martirii creștin ortodocși. De ce spunem că trebuie să îi admirăm pe martirii creștin ortodocși? Trebuie să îi admirăm fiindcă ei au făcut ceva pe care puțini dintre noi ar putea să îl facă: să îi urmeze lui Iisus Hristos până la capăt. Dacă Iisus Hristos ar fi fost un om ca toți ceilalți, evident că martirul nu și-ar mai fi găsit nici un sens și nici un rost în istoria creștin ortodoxă. Totuși Iisus nu a fost un om ca toți ceilalți. Dogmatica creștin ortodoxă ne învață că Iisus a fost Fiul lui Dumnezeu făcut om. În acest sens este bine să știm că prin martiriul matirii creștin ortodocși au considerat că au privilegiul de a se asemăna cu Iisus. Mai bine spus ei au continuat opera pe care a început-o Iisus. Sunt unii care ar putea să spună că deși a fost cât se poate de firesc ca apostolii să ajungă să fie martiri, ei bine, în nici un fel nu a fost logic ca restul martirilor creștin ortodocși să ajungă să fie martiri fiindcă ei nici nu l-au văzut și nici nu au trăit cu Iisus la fel ca și apostolii. Realitatea și trecutul ne învață că o asemenea opinie este eronată. Faptele Apostolilor din Biblie vorbesc de cazul primului martir creștin: Sfântul Arhidiacon Ștefan. Sfântul Ștefan a adus și el mărturie în față sinedrului evreiesc despre Iisus. Mai înainte de a fi ucis cu pietere el a mărturisit că vede cerurile deschise și pe Iisus stând de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl. Iată prin urmare un caz care ne spune că nu numai apostolii au fost cei care l-au văzut pe Iisus după învierea Lui.⁴

Prin urmare după cum am spus această carte în nici un fel nu se vrea să fie un fel de filosofare în deșert despre martirii creștin ortodocși ci mai mult un omagiu pe care îl aducem martirilor. Aceasta fiindcă sunt mulți care uită de martirii creștin ortodocși. Dacă vom studia viața noastră a creștinilor de azi comparativ cu viața martirilor creștin ortodocși vom vedea o mare diferență: martirii creștin ortodocși atât de mult au luat în serios credința creștin ortodoxă cu erau gata să moară pentru ea. Nu numai că erau gata să moară pentru ea dar adevărul este că mai mulți dintre ei au și făcut-o. Pare cât se poate de anacronic pentru noi cei de azi să ajungi să îți dai viața pentru Hristos. Nu a fost deloc anacronic pentru creștinii ortodocși de demult. De ce să nu spunem că pentru cei mai mulți dintre noi creștinismul ortodox este un lucru pe care îl tratăm cu superficialitate. Aceasta fiindcă în nici un fel nu am voii să ne dăm viața pentru el. În aceste momente trebuie să ne aducem aminte de

³ Spiridon Bialis, *Martirii ortodoxiei. Teologia martiriului* (București, 2016).

⁴ Realitatea este că lungul șir al martirilor creștin ortodocși a început cu un martir din cadrul iudaismului și nu cu un martir din cadrul păgânismului după cum s-ar fi așteptat unii. Aceasta fiindcă este bine să știm că în ceea ce l-a privit pe Iisus iudaismul și păgânismul au fost pe aceeași lungime de undă. Trebuie să știm că aceste două religii deși s-au ignorat una pe alta nu au fost deloc diferite în ceea ce privește creștinismul. Totuși iudaismul se considera pe sine ca fiind superior păgânismului și ca fiind o religie pe care păgânismul trebuia să o urmeze. Paradoxal sau nu iudaismul există și în zilele noastre. Evident că nu același lucru poate să fie spus și despre păgânism. Ceea ce trebuie să știm că în nici un fel nu poate să fie înțeleasă identitatea de opinie dintre păgânism și iudaism cu privire la creștinism.

unul dintre cuvintele pe care le-a spus Iisus și care ne va ajuta foarte mult să înțelegem motivația matriilor creștin ortodocși pentru martiriul lor. Iisus spunea la un moment dat așa: “Nu vă temeți de cei ceucid trupul, dar care nu pot ucide sufletul. Ci temeți-vă, mai degrabă, de Cel Ce poate să distrugă și sufletul și trupul în Gheenă.” (Matei 10, 28). Din cele de mai sus este adevărat că:

1. Omul este compus din trup și suflet,
2. Sunt unii care pot ucide trupul dar nu și sufletul,
3. Sunt unii care pot ucide și trupul și sufletul.

Pentru noi creștinii ortodocși care credem în nemurirea sufletului afirmația lui Iisus nu prea poate să fie acceptată. Aceasta fiindcă creștinismul ortodox și Biserica Creștin Ortodoxă învață că sufletul este nemuritor. Cum se face că Iisus a vorbit de unii care pot săucidă sufletul? Poate sufletul nemuritor să moară? Răspunsul de fapt îl dă chiar Iisus când El ne spune că ajung în iad (gheenă) sufletul este mort. Prin urmare deși mormântul este destinația finală a trupului după ce moare, aceasta nu înseamnă că sufletul ajunge în mormânt. Sufletul continuă să trăiască. Păgânismul și islamul pe care martirii creștin ortodocși le-au combătut au fost două lucruri care puteau să omoare sufletul, adică să îl ducă în iad. Iată de ce matrii au preferat moartea trupului pentru ca cel puțin sufletul lor să se mântuiască.⁵

Se spune că Sfântul Nichifor și Saprachie preotul au fost prieteni foarte buni la început, apropiați, dar între ei la un moment dat a strecurat vrășmasul diavol sămânța invidiei. Saprachie s-a supărat pe Nichifor și nu vroia să-l ierte. Fiind ei supărați unul pe celalalt, s-a întâmplat ca Saprachie să fie prins și să mărturisească pentru Hristos. L-au supus la chinuri, l-au bătut în toate felurile dar nu s-a lepădat de Hristos. Au hotărât să-l omoare, să-i taie capul. Nichifor a aflat ce s-a petrecut și și-a zis el, în mintea lui:

-Uite, să nu plece la Dumnezeu neîmpăcat cu mine, pentru ca e cuvânt dumnezeiesc: “dacă nu veți ierta fiecare din inima fratelui său greșelile lui, nici Tatăl vostru nu vă va ierta voua greșelile voastre.”

Și a zis el:

- Nu cumva sa-l păgubesc, să plece la Dumnezeu neîmpăcat cu mine și să piarda cununa muceniciei. Hai s-o dobândească!

Și a ieșit în întâmpinarea lui ca sa-i ceara iertare, ca Saprachie să meargă la moarte împăcat deplin, să meargă înaintea lui Dumnezeu și să primească cununa muceniciei. I-a ieșit și i-a zis:

- Robule al lui Dumnezeu, iartă-mă!

Iar asupra lui a venit un duh de împietrire, invidia. Și nu, s-a uitat de sus la el și – ce-o fi zis?

– Eu, marele mărturisitor, nu te iert!

A venit a doua oară:

-Iarta-mă, robule al lui Dumnezeu! Iartă-mă!

Nimic. A rămas în împietrirea lui. L-au dus, i-au plecat capul pe butuc și călăul a ridicat securea. Și atunci, parcă s-ar fi trezit – zic s-ar fi trezit, de fapt a murit – și a zis:

-Stați! De ce vreți să îmi tăiați capul?

- Pentru că nu vrei sa aduci jertfă idolilor.

Zice:

- Nu, nu, aduc. Aduc jertfa idolilor. Aduceți aici ce trebuie și voi aduce jertfă idolilor.

Și a făcut așa și s-a lepădat de Hristos. Harul Sfântului Duh l-a părăsit pentru neiertare, pentru împietrirea lui l-a părăsit Harul Sfântului Duh atunci. A avut putere să ducă lupta marturisirii. Harul l-a așteptat. L-a întărit să ducă lupta marturisirii până atunci, până aproape de sfârșit. Dar pentru că el nu l-a iertat pe aproapele lui, Harul l-a părăsit atunci, când mai avea un pas până să primească cununa. Și n-a mai avut tăria să ducă lupta mai departe. N-a avut tăria să mai primească moartea dacă Harul l-a parasit. Și Nichifor a spus atunci:

-Eu sunt creștin! Și eu sunt creștin! Luați-mă pe mine în locul lui!

Și l-au luat, și i-au taiat capul și a primit el cununa în locul lui Saprachie.⁶

Această povestire nu este o pildă ci este o întâmplare adevărat pe care o putem găsi în Proloagele creștin ortodoxe. Ea este la fel de bine o întâmplare care poate să ne lămurească foarte bine despre care sunt condițiile sau mai bine spus despre care este starea pe care trebuia să o aibă un martir creștin ortodox. Vedea fără doar și poate o schimbare umitoare de situație. Vedem cum un mărturisitor fiindcă nu a ajuns să ierte în cele din urmă și-a pierdut sufletul. Aceasta ne spune că martirul nu poate să fie făcut oricum și în orice situație. Proloagele din

⁵ Constantinos Ir. Despotis, *Sfinții Epirului* (Galați, 2018).

⁶ Proloagele pe 9 februarie. *Proloagele* (Craiova, 1991).

care am luat întâmplarea de mai sus vorbesc cât se poate de clar de faptul că pentru ca cineva să ajungă să fie martirizat trebuie să aibă în el harul Sfântului Duh. Este aceste har care ajung să îl motiveze pe martir și să ajungă să nu mai simtă nici un fel de durere în fața matriului. Vedem că pentru faptul că nu a iertat în cele din urmă Saprachie a pierdut harul Sfântului Duh. Ce să fie aceste har al Sfântului Duh? Acest har al Sfântului Duh este un lucru pe care toți matrii l-au avut și care i-a făcut să nu mai țină cont de chinurile martiriului ci mai mult să se concentreze numai pe Iisus. Prin urmare putem să înțelegem că un martir nu este singur în momentul când ajunge să fie martirizat. El este fără doar și poate susținut de harul lui Dumnezeu. Vedem însă că harul îl părăsește pe Saprachie fiindcă el nu a voit să îl ierte pe fratele său Sfântul Nichifor. Prin urmare pentru a ajuns să fi martir trebuie să știm că trebuie să fie respectate mai multe condiții sau mai bine spus ceea ce este cel mai necesar este ca martirul să simtă în el harul Sfântului Duh. Devine evident că matriul este un fapt care are loc în anumite circumstanțe și în anumite împrejurări speciale.⁷

Am dorit să scriem o carte despre martirii creștin ortodocși nu numai pentru a îi cinsti dar la fel de bine pentru a aduce în discuție o realitate a lumii de azi: faptul că sunt mulți care nu i-au în serios creștinismul ortodox și ca să nu mai spunem că sunt mai mulți creștini în zilele noastre cum sunt protestanții și sectanții care nu recunosc sfințenia martirilor creștin ortodocși. Aceasta fiindcă după cum știm Biserica Creștin Ortodoxă are mai mulți martiri pe care îi cintește ca sfinți. Dintre cei mai cunoscut amintim: Sfântul Gheorghe, Sfântul Dumitru, Sfânta Ecaterina, Sfinții apostoli Petru și Pavel, Sfântul Pantelimon, Sfântul Cirpian al Cartaginei, Sfântul Cosma Etolianul sau Sfinții Mucenici Brâncoveni. Este evident că nu se poate în nici un fel să trecem cu vederea faptul că au fost creștin ortodocși care atât de mult l-au iubit pe Iisus că au preferat să moară pentru el. Este adevărat că mucenicii au fost unii care au ajuns să facă ceea ce au făcut în condiții în care creștinismul ortodox era psercutat și la fel de bine era o credință prigonită. Totuși, pe noi creștinii ortodocși de azi jertfa mucenicilor în nici un fel nu poate să ne lase indiferenți cum îi lasă indiferenți pe creștinii protestanți care consideră că numai Dumnezeu este sfânt. Fără doar și poate că o astfel de concepție este cât se poate de eronată. Este eronată fiindcă au fost mai mulți matri care au ajuns să se împărtășească de sfințenia lui Dumnezeu. Matriul creștin ortodox după cum am văzut din cazul de mai sus al Sfântului Nichifor care a ales să moară pentru Hristos, fără doar și poate este o actualizare a harului Sfântului Duh. Așa se explică faptul că mai multe moaște de martiri creștin ortodocși au rămas intacte și neputrezite după ce ei au suferit martiriul. Trebuie să reactualizăm aceste mare adevăr pe care martirii creștin ortodocși au ajuns să îl pună în fața noastră a creștinilor din zilele noastre: poate să fie ceva mai presus de Iisus? Pentru martiri nu a existat nimic mai presus de Iisus. Matrii creștin ortodocși sunt cei care ne învață că „piatra pe care au nesocotit-o ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului; de la Domnul s-a făcut aceasta și minunată este în ochii noștri”(Psalm 117). Ce voim să spunem cu aceasta? Cu aceasta voim să spunem că lumea noastră este o lume care de multe ori trăiește în compromis și relativism moral și este o lume care mult prea ușor se complăce în viciu și imoralitate. Am ajuns să dăm drepturi căsătoriilor între persoane de același sex, am ajuns să se complăcem într-un mediu în care pornografia și erotismul sunt considerate adevărate virtuți și am ajuns să nu mai ținem cont de cele mai elementare reguli ale bunului simț și a moralității. Toate acestea fiindcă inimile noastre nu mai sus aprinse de iubirea față de Iisus.⁸

După cum am spus trăim vremuri laxe în sens moral. Omul este unul care deși nu este păgân a ajuns să se lase purtat pe sine de principiul cel mai puternic al acestei lumi: principiul plăcerii. Că există un puternic curent hedonist în lumea de azi nu este nici o îndoială. Acesta este și motivul adevărat pentru care mai mulți creștini au preferat să abdice de la ortodoxie. Deși ei se consideră în continuare creștini realitatea este că de mai multă vreme ei l-au pierdut pe Iisus. Ca să dăm numai un exemplu cât se poate de concludent este bine să ne referim aici la cazul catolicilor care au găsit moralitatea creștin ortodoxă mult prea zeloasă și rigidă. Pentru ca un catolic să poată să facă mai multe păcate care să îi aducă plăcerea mult dorită catolicii au inventat așa zisa dogmă a purgatorului care este un loc de chin purificator în care vor merge după moarte toți cei care nu au făcut păcate mari. Aceasta fiindcă ei vor să se bucure de plăcerile păcătoase ale lumii de aici fără ca să dea seama în fața lui Dumnezeu de ele. Iată de ce trebuie să știm că am ajuns să trăim fără să ne dăm seama într-un mediu al

⁷ Ilie Bădescu, Andreea Băndoiu, Pavel Chirilă, *Principiile cercetării martirologice* (București, 2010).

⁸ Martirii (sau mucenicii) sunt cei care au fost cuprinși la modul total de iubire față de Iisus. Ei au voit să imite în viața lor pe Iisus și pentru această au ajuns să îi imite martiriul. Iisus nu a fost un fel de *neînțeles* al timpului Său după cum se exprimă mai mulți gânditori ai zilelor noastre. Sunt mulți care sunt de părere că după cum marile genii ale umanității nu sunt înțelese în timpul lor ci numai după sute de ani ei bine și Iisus a suferit aceiași soartă. Trebuie să știm că Iisus nu a fost un mare geniu al umanității. El a fost mult mai mult decât atât: El este mântuitorul umanității. Iată de ce nu trebuie să îl reducem pe Iisus la categoria de a fi un simplu mare geniu al umanității ci la fel de bine să știm că el este mult mai mult decât atât.

compromisului și relativismului moral. Ni se spune de mult prea multe ori că nu trebuie să fim prea duri cu noi înșine ci trebuie să ne trăim viața la maxim. Facem aceasta prin a ne bucura de cât mai multe plăceri și nu trebuie să ne fie frică de pedepsele iadului cu care ne amenință Biserica. Compromisul și relativismul moral sunt două lucruri extrem de obișnuite ale lumii de azi. Ele nu au fost însă firești și pentru martirii creștin ortodocși. Trăind în epoci și timp istoric extrem de vitrege ei bine trebuie să știm că martirii creștin ortodocși au ajuns să își ducă ortodoxia până la capăt. Ei nu au făcut nici un fel de compromis cu dușmanii lui Hristos. Că trăim vremuri în care compromisul moral este cât se poate de firesc ne-o spune atitudinea societății noastre moderne față de avort. Avortul nu este în nici un fel considerat o crimă de contemporanii noștri ci mai mult un fel de libertate a individului. Femeile sunt libere să avorteze fără ca nici măcar să li se reamintească că ceea ce fac este o crimă. Este evident că trăim într-o epocă a apogeului relativismului moral. Iată de ce în această epocă am ales să ne readucem aminte de martirii creștini ortodocși.⁹

CAPITOLUL 1

CELE DOUĂ MARI PERSECUȚII ÎMPOTRIVA MARTIRILOR CREȘTIN ORTODOCȘI: ÎN TIMPUL PĂGÂNISMULUI ANTIC ȘI AL IMPERIULUI OTOMAN MEDIEVAL

Sunt mai mulți cercetători creștini care atunci când studiază istoria martirilor creștin ortodocși sunt tentați să creadă că cel mai mare rău care a existat în antichitate a fost Imperiul Roman. De ce? Fiindcă acest Imperiu Roman a fost cel care a creat cei mai mulți martiri creștin ortodocși. Să fie lucrurile chiar așa? Nu. Adevărat este că Imperiul Roman a fost numai un context istoric în care martirii creștin ortodocși au ajuns să fie persecutați. Dumnezeu Tatăl a fost Cel care la “plinirea vremii” a decis ca Fiul Său să se întrupeze și să devină mântuitor al omului. Așa se face că arena în care a avut loc răspândirea creștinismului ortodox a fost Imperiul Roman. Amintim aici cele mai cunoscute cazuri de martiri creștin ortodocși care au suferit moarte martirică în Imperiul Roman:

1. Sfinții apostoli Petru și Pavel au fost uciși din ordinul împăratului Nero (Petru răstignit pe o cruce cu susul în jos și Pavel decapitat).
2. Sfântul Igațiu al Antioohiei a fost mâncat de lei în timpul spectacolelor organizate de împăratul Traian.
3. Sfânta Pelaghia a fost topită într-o baie de bronz.
4. Sfântul Ipolit a fost rupt în bucăți de animale.
5. Sfânta Ecaterina a fost trasă pe roată.
6. Sfântul Laurențiu a fost prăjit pe cărbuni aprinși.
7. Sfânta Agata a fost ucisă prin schinuire cu sânii mutilați.
8. Sfântul apostol Bartolomeu a fost jupuit de viu.

Evident că enumerarea ar putea continua.

După aceste mărturii grotești se ridică evident întrebarea: ce i-a determinat pe romani să comită toate aceste monstruoziități? Cum se face că ei au avut această ură furibundă împotriva creștinilor ortodocși? Ei bine trebuie să facem o mică incursiune în religia imperiului roman. După cum știm imperiul roman era un imperiu politeist. Prin politeist trebuie să înțelegem evident că în imperiu erau adorați mai mulți dumnezei (zei după expresia romană). Acești zei romani dintre care cel mai mare era Jupiter, nu erau zei în adevăratul sens al cuvântului. Sfântul prooroc și psalmist David spunea că: toți zeii neamurilor sunt diavoli. Prin urmare ceea ce venerau romani nu erau zei ci diavoli ascunși sunt mai multe denumiri: Jupiter, Minerva, Bacchus, Diana, Marte, Fortuna, Vulcan etc.¹⁰

⁹ Ștefan Ililoae, *Relativizarea valorilor morale. Tendințele epocii postmoderne și morală creștină* (Cluj- Napoca, 2009).

¹⁰ Prin urmare nu trebuie să credem că numai imperiul roman a fost singurul imperiu păgân al antichității. La fel de bine alte imperii antice păgâne au fost: Imperiul egiptean, Imperiul asirian, Imperiul lui Alexandru Macedon, Imperiul babilonian etc. Este bine să știm toate aceste imperii au fost păgâne și se închinau la mai mulți zei. Este de discutat în această situație dacă toți supușii acestor imperii se închinau la demoni. Aceasta fiindcă masele mari de oameni nu știau foarte bine ce sunt demonii. Realitatea este că erau inițiați cum erau preoții păgâni care cunoșteau foarte bine demonii. Ei erau cei care instigau masele largi de oameni și uneori chiar și pe împărați să se închine la zei. Totuși chiar și dintre împărați au fost unii care au devenit conștienți că zeii de fapt erau demoni. Un astfel de caz se pare că a fost împăratul Iulian Apostatul care era un mare inițiat în materie de păgânism (demonolatrie).

Ei bine realitatea este că nu toți cetățenii imperiului roman erau mulțumiți cu cultul zeilor. Aceasta fiindcă au fost probabil și în acea vreme mai multe minți luminate care au putut să deducă existența unui singur Dumnezeu. Ceea ce este cu adevărat remarcabil este faptul că un singur popor din toate popoarele lumii antice a păstrat credința într-un singur Dumnezeu. Este vorba de poporul evreu. Știm că cu câțiva ani înainte de Hristos romanii i-au cucerit pe evrei. Aceasta cucerire a evreilor fără doar și poate că a dus la un fel de familiarizare a romanilor cu credințele iudaice evreiești. Aceasta mai ales din faptul că practica romană era ca zeii unui anumit popor să fie acceptați și de romani. Nu avem multe mărturii istorice în acest sens dar ceea ce este cel mai probabil este că Iahve al evreilor a ajuns să fie considerat de romani un zeu între alți zei romani. Aceasta cel puțin în anumite perioade ale istoriei romane. Este posibil ca aceste contacte ale lumii romane cu monoteismul iudaic să fi fost unul care să fie creat mai multe semne de întrebare în cele mai luminate minți romane. Știm că sutașul roman care a condus execuția lui Iisus văzând modul în care a murit Iisus și toate fenomenele care s-au petrecut la răstignirea lui a exclamat: cu adevărat acesta a fost Fiul lui Dumnezeu.¹¹

Este posibil ca mai mulți să nu știe ce este demonolatria. Demonolatria este un termen compus care provine din limba greacă: δειμονολατρία. Este vorba un cuvânt compus din: demonos δειμονος (demon) și latria λατρία. Latria de fapt înseamnă adorare. Prin urmare demonolatria înseamnă a adora demonii la fel ca pe Dumnezeu sau mai bine spus a schimba locul lui Dumnezeu cu demonii. Este posibil un asemenea lucru? Da este posibil. De ce? Fiindcă Dumnezeu Tatăl l-a înzestrat pe om cu libertate. Fiindcă omul are libertate el poate să refuze să se închine lui Dumnezeu și să își găsească Dumnezeii mincioși. Că unii dintre romani au avut anumite tendințe precreștine nu este nici o îndoială. Scriitorul roman Virgil în scrierile sale de mai multe ori a făcut referințe la un mod de viață creștin care pentru el era indentificat cu moralitatea. Trebuie să știm că păgânismul antic nu pune nici un fel de accent pe moralitate. Omul era liber să trăiască fără de nici un fel de moralitate. Tendințele unor minți luminate din Imperiul Roman și la fel de bine contactul cu monoteismul iudaic odată cu cucerirea țărilor fără nici o îndoială au creat un fel de vacuum în cadrul imperiului. Lumea se cam săturase de templele păgâne, lumea era cumva nemulțumită de lipsa de moralitate a preoților păgâni și de nedreptățile marilor guvernatori romani. Știm că principiile romane de guvernare de multe ori erau extrem de anacronice. Sunt mulți care știu că a decima înseamnă a ditsruge dar nu știu care este de fapt originea acestui termen. Originea termenului este una română. Când armatele romane piedeau o luptă sau un război se ajungea la ceea ce se denumea decimare. Soldații care au pierdut lupta erau puși în rânduri și un militar de grad mai mare număra rândurile. Fiecare al zecelea rând era executat ca pedeapsă că lupta sau războiul au fost pierdute. Avem aici un caz cât se poate de explicit a ceea ce însemna disciplina romană. Era vorba de o disciplină păgână. Prin disciplină păgână evident că înțelegem o disciplină barbară și sălbatică. Un element care a contribuit semnificativ la nemulțumirea cetățenilor imperiului cu modul păgân de manifestare a imperiului roman erau nesfârșitele lupte pentru putere și intrigile de la palatul imperial (ca să nu mai amintim luptele între gladiatori). Păgânii nu aveau nici o moralitate și se lăsau conduși de instincte animalice în materie de conducere și guvernare. Acest fapt a creat o nemulțumire a cetățenilor romani care de fapt a fost și fondul pe care creștinismul ortodox a pătruns în imperiu. Totuși imperiul nu era gata să renunțe așa de ușor la tradițiile lui păgâne. În cele din urmă Iisus înviat și înălțat la cer avea să se confrunte din nou cu diavolul prin mucenicii Săi.¹²

Confruntarea creștinismului cu păgânismul de fapt a fost începută de Iisus care după cum știm a fost executat de păgânul Pontiu Pilat. Totuși, ceea ce părea să fi fost un incident cât se poate de izolat avea să devină o problemă imperială: Iisus a ajuns prin sfinții apostoli până la Roma, oraș sub stăpânirea căruia se afla cam un sfert din populația lumii de acum 2000 de ani. Așa se face că în istorie va începe ceea ce este cunoscută în istoria creștin ortodoxă ca epoca persecuțiilor. Ce sunt persecuțiile credem că știe mai toată lumea. Persecuțiile au început cu împăratul roman Nero care a dat ordin ca Sfântul Petru să fie crucificat și Sfântului Pavel fiindcă avea cetățenie romană să îi fie tăiat capul. Avem de a face aici cu ceea ce am putea denumi modul sălbatic și barbar în care s-a manifestat demonolatria păgână. Deși Iisus a venit în primă instanță pentru evrei, știm că evreii l-au

¹¹ Ioan Fruma, Grigorie T. Marcu, *Procesul Mântuitorului* (Sibiu, 2017).

¹² Trebuie să știm că atunci când vorbim despre martiri avem de face cu două planuri ale luptei:

1. Planul istoric al imperiului roman,
2. Planul duhovnicesc și eshatologic al confruntării dintre Hristos și diavol este următorul: ei bine în timp ce martirii au ales pe Hristos, păgânii au ales pe diavol. Sub forma lui Jupiter, Diana, Marte, Fortuna sau Bacchus trebuie să vedem pe același diavol care nu s-a dat înapoi să îl pună pe Iisus pe cruce. Lupta în cele din urmă era atât istorică cât și eshatologică. Aceasta fiindcă avem de a face aici cu o luptă a religiilor: creștinismul și păgânismul. În cele din urmă creștinismul a ieșit învingător fiindcă prin cruce Iisus l-a învins pe diavol și tot prin cruce Iisus a demonstrat nebunia diavolului. Iată prin urmare că în cadrul Imperiului Roman avem de a face în sens creștin cu mai multe elemente eshatologice.

respins pe Iisus ca fiind adevăratul Mesia și au preferat să rămână la legea lui Moise. Iisus nu a venit să schimbe legea lui Moise ci să o împlinească. Așa se face că apostolii au primit poruncă de la Iisus să propovăduiască popoarelor păgâne. Primul popor care a fost prins în acest torent al propovăduirii a fost Imperiul Roman. Imperiul Roman a fost un imperiu vast care se întindea din nordul Angliei și până în Israel și din sudul Germaniei până în nordul Africii. El era organizat în jurul Mării Mediterane pe care romanii o denumeau ca *mare nostrum* marea noastră. Era acest imperiu cel în care cei mai mulți dintre apostoli și-au dus la îndeplinire misiunea de propovăduire. Creștinii au fost cei care au ajuns să îi facă pe romani să înțeleagă că idoli lor erau statui de piatră și că zeii lor erau demoni. La fel de bine creștinii au fost cei care au adus cu sine problema moralității într-un imperiu în care moralitatea era o problemă inexistentă. Știm de mai multe cazuri de împărați imorali. Aici vom enunța numai cazul a doi dintre ei: împăratul Adrian a avut o relație homosexuală cu un tânăr. Împăratul Iulius Cezar în timpul campaniilor sale militare de mai multe ori a avut relații homosexuale cu alți bărbați. Este cât se poate de probabil că aceste lucruri să fi creat nemulțumire în în cazul la mai mulți cetățeni simpli. În cele din urmă fiind cetățean al unui imperiu care dorea dominare mondială nu era un lucru care te lăsa chiar indiferent total referitor la ce comportament avea propriul tău conducător.¹³

Sunt mai multe speculații cu privire la numărul martirilor care au murit în Imperiul Roman. Sunt unele opinii care spun că numărul martirilor creștin ortodocși din imperiul roman a fost de zeci de milioane. Altele susțin că de fapt a fost numai de câteva sute. Personal credem că numărul martirilor a fost undeva la numărul zecilor de mii. Aceasta fiindcă sunt mai mulți martiri care au murit pentru Hristos dar care nu mai sunt cunoscuți în zilele noastre. Iată de ce trebuie să fim cât se poate de atenți cu orice fel de exagerare. Ceea ce este totuși paradoxal este că deși Iisus a trăit și a activat în Israel cei mai mulți dintre cei care L-au urmat au fost din cadrul Imperiului Roman care au ajuns să afle despre El numai din relatările altora. Iisus a fost o persoană reală și El a voit să lase un mesaj cât se poate de clar pentru toți cei care vor veni după El. Mesajul esențial al lui Iisus a fost că nimeni nu poate scăpa de iad fără de credință în El. Păgânii erau unii care propovăduiau că zeii lor îi pot scoate din iad pe cei care li se închină zeilor. Dar nici un zeu păgân nu a înviat din morți. Mai mult, mai mulți dintre acești zei erau imorali. Zeița babiloneană Timat era o zeiță rea care era denumită *zeița haosului divin*. Zeul Marduk este cel care a o va ucide pe Timat prin zădărnirea capului. Timat înainte de a fi ucisă se căsătorește cu zeul Kingu care și el este ucis. Din sângele lui Kingu este formată omenirea. În Egipt Zeul Ra dorea să nimicească pe om și pentru a își duce la îndeplinire voința, se folosește de zeița Hathor, zeița feminității, dragostei, a familiilor, zeița născută în momentul în care Ra a devenit zeul Soare. Zeita *Hathor* este asemuită cu zeița *Sekmet*, zeița răzburării, întruchipată ca fiind o femeie cu cap de leu. Hathor este reprezentată ca o femeie cu cap de vacă și în final cu un cap uman. Aceasta ca să nu mai vorbim de excapadele emoroase ale lui Zeus care deși era căsătorit cu zeița Hera a avut mai mulți copii cu mai multe pământence. Fără doar și poate că aceste exemple de imoralitate a zeilor erau un fel de reper pentru păgâni care și ei trebuiau să urmeze zeilor.¹⁴

Zeul roman era impus de multe ori și ca un fel de brand al imperiului. Erai roman dacă îl recunoșteai pe Jupiter ca fiind cel mai mare zeu dintre zei. Este adevărat că pentru mintea umană a crede în mai mulți dumnezeu (zei) era în cele din urmă o ineptie. Aceasta fiindcă este în firea lucrurilor a crede numai într-un singur Dumnezeu. Lumea păgână era în acest sens o lume plină de mai multe mari contradicții care nu putea să fie prea ușor reconciliate. Așa se face că a fost necesară vărsarea de sânge pentru ca în cele din urmă Imperiul Roman să ajungă să fie încreștinat. Deși am putea spune că zeii romani erau mai blânzi decât alți zei trebuie să știm că de exemplul zeul Baal a cerut să îi fie jertfiți într-o noapte 20000 de copii (bebeluși). Yahve, Dumnezeul adevărat al evreilor nu a rămas indiferent la aceste lucruri. Iată ce spunea El prin gura proorocului Ieremia: “pentru că M-au părăsit, au înstrăinat locul acesta și tămâiază pe el alți dumnezei, pe care nu i-au cunoscut nici ei, nici părinții lor și nici regii lui Iuda; au umplut locul acesta de sângele nevinovaților și au făcut înălțimi pentru Baal, ca să ardă pe fiii lor cu foc. Ei aduc ardere de tot pentru Baal, ceea ce Eu nu le-am poruncit, nici le-am grăit și ceea ce nici prin minte nu Mi-a trecut. De aceea iată vin zile, zice Domnul, când locul acesta nu se va mai chema Tofet sau valea fiilor lui Hinom, ci valea uciderii” (Ieremia 19, 4 – 6). Devine evident Dumnezeu nu a rămas indiferent la ceea ce

¹³ A. J. O'Reilly, *Les Martyres du Colisee* (Montreal, 1876).

¹⁴ Una dintre cele mai mari trăsături ale zeilor era faptul că dacă un pământean o ducea bine și nu avea nici o problemă în cele din urmă el putea să atragă cu sine invidia zeilor. De mai multe ori zeii devin invidioși pe fericirea pământelor și se răzbură pe ei. Să fie răzburarea în cele din urmă o trăsătură a unui zeu? Fără doar și poate că nu. Aceasta fiindcă un zeu este mai presus de patimilor omenești. Ei bine se poate că nu acesta a fost și cazul zeilor antici care de mai multe ori se răzburau pe oameni din te miri cine știe ce motiv. Fără doar și poate că au existat și minți luminate între păgâni care deși erau politeiste și-au dat seama că propovăduirea păgână este una falsă și mincinoasă. Ei bine pe acest fond a apărut creștinismul în Imperiul Roman.

se întâmpla în această lume. Aceasta fiindcă El a fost Cel care a creat lumea și de ce să nu spunem că în cele din urmă această lume era a Lui și El era singurul care trebuia să fie adorat și cinstit. Demonii prin diferite metode dintre care cea mai cunoscută a fost păgânismul au ajuns să Îl scoată pe Dumnezeu din lume și să îi facă pe oameni să uite de adevărata lor sursă, Dumnezeu. Situația nu putea să dureze la infinit așa. Aceasta fiindcă în cele din urmă zeii trebuiau să fie în cele din urmă demascați. Au fost mai mulți martiri creștin ortodocși care au adus mărturie în fața păgânilor că zeii pe care ei îi adoră nu sunt dumnezei ci demoni. Pentru că au spus adevărul ei trebuiau să moară. Aceasta fiindcă dacă mulțimile i-ar fi auzit în cele din urmă ei ajungeau să nu se mai închine zeilor. Avem aici de a face cu ceea ce am putea spune ca fiind un conflict sângeros dintre păgânism și creștinism. Cei care au fost victime în primă instanță au fost creștinii.¹⁵

Se spune că pe vremea Sfântului împărat Constantin cel Mare trăia Sfântul Pahomie. Ei bine Sfântul Pahomie avea un ucenic care a început să vrea să fie martir.

- Roagă-te pentru mine părinte Pahomie să ajung să fie martir.
- De ce fiul meu?
- Fiindcă eu vreau să mor pentru Hristos.
- Fiule eu zic ca mai bine să te nevoiești pentru Hristos.
- Eu vreau să fiu martir.
- Nu este bună dorința ta.
- Nu contează. Eu vreau să fiu martir.

Așa se face că într-o zi a venit și ocazia ca ucenicul să devină martir. Sfântul Pahomie a trimis mai mulți călugări să aducă papură de undeva mai departe de mănăstire. Aproape de locul unde era papura a venit un grup de păgâni care nu se încreștinaseră. Acești păgâni se numea vlemizi. Sfântul Pahomie vrând să îi dea ucenicului său o lecție l-a chemat și i-a spus:

- Știi că frații din mănăstire au plecat să adune papură?
- Da părinte.
- Să iei mâncare și să le duci.
- Bine părinte.

Ucenicul a luat mâncarea și s-a dus cu ea la călugării din papură. Când s-a apropiat păgânii l-au văzut și au început să strige la el:

- Hei tu călugăre!
- Ce este?
- Vină să te închini la zeii noștri.
- Nu vreau.
- Vină să te închini la zeii noștri fiindcă dacă nu o să dai de greu.
- Dați-mi pace!

Păgânii l-au prins și l-a adus la zeii lor de piatră pe călugăr.

- Închină-te la zei că dacă nu te vom omorî.

Plin de frică monahul a fost de acord.

- Bine mă voi închina la zeii voștri și voi aduce jertfe.

În acest mod în cele din urmă s-a întors la Sfântul Pahomie. Se lepădase de Hristos. Sfântul Pahomie a cunoscut că vine la mănăstire și a ieșit în întâmpinarea lui.

- Părinte Pahomie să mă iertați.
- Ce este fiul meu?
- Niște păgâni m-au prins și m-au pus să jertfesc zeilor.
- Și ai jertfit?
- Da, fiindcă mi-a fost frică să mor.
- Păi nu vroiai tu să fi mucenic?
- Am greșit părinte.

Sfântul Pahomie l-a iertat pe ucenicul lui dar l-a spus să stea într-o chilie separată și singuratică și până la sfârșitul vieții să se pocăiască de păcatul lui.¹⁶

Putem vedea aici o întâmplare extremă din viețile sfinților care ne spune că martirul nu este un lucru pe care îl poate purta oricine fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus este nevoie de harul Duhului Sfânt

¹⁵ Nicolae Corneanu, *Origen și Celsus. Confruntarea păgânismului cu creștinismul* (București, 1999).

¹⁶ *Patericul egiptean*, (Alba Iulia, 1991).

pentru a martirul să ajungă să își dea viața pentru Hristos. Aceasta nu înseamnă că prin aceste cuvinte ajungem să promovăm martirul ca fiind singura cale de mântuire ci numai să știm că este foarte ușor să scrii și să vorbești despre martiri în timp ce este destul de greu să ajungi să fi martir în adevăratul sens al cuvântului. Martirul creștin ortodox este în acest sens o persoană de excepție care ajunge să fie extrem de motivat în spre Hristos și care nu mai vrea să trăiască decât numai pentru Hristos. Este bine să știm că în Imperiul Roman mai mulți martirii creștin ortodocși aveau posibilitatea să jertfească zeilor și în acest sens să scape de martiriu. Dacă ar fi făcut-o în nici un fel minciuna demonolatriei nu ar mai fi fost demonstrată. După cum vom putea vedea martirii creștin ortodocși au fost cei care i-au făcut de râs pe diavoli fiindcă ei au fost cei care le-au arătat minciuna păgână sub care se ascundeau. Pentru cei care sunt interesați mai mult de acest subiect sunt mai multe cărți care vorbesc de faptul că la rugăciunile martirilor creștin ortodocși statuile idolilor s-au sfărâmat sau s-au spulberat fiindcă diavolii din ele nu puteau suferii rugăciunile pe care aceștia le făceau în numele lui Hristos. După cum vom vorbi în rândurile care vor urma martirii creștin ortodocși prin puterea lui Hristos i-au învins pe diavoli.¹⁷

Este evident că martiriul este un act existențial despre care se pot spune multe dar în cele din urmă numai cel aflat în cauză știe despre ce este vorba cu adevărat. Martiriul este o persoană care ajunge să trăiască numai pentru Hristos și să își dea seama că orice ocazie potrivită este bună pentru a îl mărturisii pe Hristos. Că sunt și cazuri de martiri controversați nu este nici o îndoială. În acest sens se cunoaște cazul lui Valentin ce a fost un creștin de la Roma ce asista la o luptă între gladiatori și care a sărit din tribună în arena de luptă încercând să oprească lupta sub considerentul că a ucide este un păcat. În cele din urmă Valentin a fost ucis el. Ceea ce știe mai toată lumea este că așa numitul Coloseum de la Roma a fost locul unde au avut loc mai multe ucideri ale martirilor creștin ortodocși. Știm că prima mare persecuție anticreștină a fost începută de Nero. Nero care era nebun a dat foc Romei și a dat vina pe creștini pentru incendiul produs. După ce incendiul a fost stins în cele din urmă pe mai multe arene de luptă au fost ucis creștini fiind dați animalelor sălbatice pentru a fi consumați de ele. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că la vremea lui Nero Coloseumul nu era făcut încă. Coloseumul va apare mai apoi sub împăratul Vespasian și a succesorilor lui. Este posibil ca mai multe mii și zeci de mii de creștini să fi fost uciși în acest Coloseum. Aceasta fiindcă creștinii erau priviți ca dușmani ai imperiului. A fi cetățean al imperiului presupunea în același timp să te închini și zeilor și de ce nu de multe ori chiar și împăratului. Se știe în acest sens că împăratul Domițian s-a proclamat pe sine Dumnezeu și cerea creștinilor să i se închine și să îi aducă tămâie ca unui Dumnezeu. Iată cât de departe au mers lucrurile în Imperiul Roman. La fel de bine imediat după ce creștinismul a ajuns să aibă răspândire mai mare în imperiu se considera că dacă o calamitate naturală se abătea asupra imperiului vina era numai a creștinilor care îi supărau pe zei. Așa se face că de multe ori după mai multe calamități naturale arenele de luptă romane din tot imperiul se umpleau de sângele roșu și cald al creștinilor. Era o priveliște cu adevărat demonică să vezi cum toți acești creștini erau omorâți fiindcă se considera că un creștin valora mai puțin decât un animal.¹⁸

Sunt mai mulți istorici care admiră Imperiul Roman pentru marile lui realizări în materie de civilizație sau drept. Totuși pentru noi creștinii ortodocși Imperiul Roman este un imperiu de tristă amintire. Aceasta fiindcă după cum am spus acest imperiu a ajuns să persecute în mod sistematic pe martirii creștin ortodocși. Știm de exemplu de două cazuri de împărați romani care au acționat ca inchizitori pentru doi sfinți creștin ortodocși:

1. Împăratul Dioclețian în cazul Sfântului Gheorghe,
2. Împăratul Maximilian în cazul Sfântului Pantelimon.

Iată că au existat și împărați demonolatrii care au iubit mai mult întunericul decât lumina. De fapt pentru mentalitatea romană este de la sine înțeles ca împăratul să fie un mare apărător și apologet al zeilor. Era un lucru de cinste pentru mentalitatea păgână. Toate aceste lucruri trebuiau să ajungă la un final. Ei bine acest final nu a întârziat să vină deși a venit după aproximativ 250 de ani. Momentul a fost Sfântul Împărat Constantin cel Mare care în anul 313 prin edictul de la Milano va face din creștinism religia oficială a Imperiului Roman. De fapt

¹⁷ Radu Teodorescu, *Religie și pseudoreligie* (Cugir, 2018).

¹⁸ Ceea ce trebuie să știm este că persecuțiile creștine au ajuns să demascheze demonismul de care dădeau dovadă mai mulți păgâni. Păgânsimul era în sine lui demonic. Trebuiau numai un prilej ca acest demonism să ajungă să iese la suprafață. Creștinii au fost cei care au făcut ca demonismul păgân să fie demascat. Aceasta fiindcă după cum am spus cei mai ardentei păgâni erau demonolatrii. Ei aduceau jertfe de animale demonilor pentru ca în acest mod să își demonstreze solidaritatea și slugăria lor demonilor. Este adevărat că pentru masele largi de păgâni păgânsimul era mai mult un fel de religie de suprafață. Totuși, au existat și fanatici păgâni care erau dispuși să facă orice pentru demonii (zeii) lor. Probabil că dacă nu erau martirii creștin ortodocși nu am fi știut nici azi că ceea ce adorau cu adevărat păgânii din antichitate nu erau zei ci demoni.

odată cu Sfântul Constantin se va ajunge la nașterea unui nou imperiu. Este ceea ce istoria cunoaște acum Imperiul Bizantin. Totuși noi creștinii ortodocși de azi nu trebuie să uităm că aproximativ 250 de ani creștinii ortodocși au fost martirizați în Imperiul Roman. S-a vărsat enorm de mult sânge. Este un sânge pe care nu se poate să nu îl recunoaștem ca fiind unul sfânt. Este un sânge sfânt fiindcă martirii care l-au vărsat au fost sfinți. Pentru mulți dintre istorici Colosseumul din Roma nu este nimic mai mult decât un edificiu antic demn de tot interesul. Pentru creștinii ortodocși Colosseumul din Roma nu este nimic mai mult decât un loc de tristă amintire. Este un loc în care zeci de mii de martiri creștini ortodocși au fost uciși ca niște animale fără de nici o valoare. Iată care a fost de fapt miza păgânismului antic: devalorizarea vieții și desconsiderarea ei până la nivelul de a nu mai valora nimic. Este bine ca noi cei de azi să știm că Roma nu este centrul creștinismului ortodox după cum susțin papii romani ci mai mult locul infam în care zeci de mii de martiri și-au găsit sfârșitul. Sunt lucruri triste ce au avut loc la Roma peste care istoricii moderni de multe ori trec mult prea ușor. Trebuie să avem înțelepciunea să vedem lucrurile în sens duhovnicesc și nu orbiți de cine știe ce ambiții și interese istorice efemere.¹⁹

A doua mare perioadă de persecuție și martiri a creștinilor a avut loc în timpul Imperiului Otoman. În acest imperiu care a început să existe din anul 1453 și până pe la 1877 și-au găsit moartea mai mulți creștini ortodocși. Trebuie să știm că acest imperiu a fost unul de credință mahomedană. Paradoxul a făcut ca el să existe tocmai în granițele Imperiului Bizantin. Imperiul Bizantin a fost un imperiu care a avut o existență de aproximativ 1000 de ani. În sânul lui la începutul secolului al XV-lea a început să se contureze o populație de etnie arabă. Este ceea ce istoria cunoaște cu numele de otomani sau mai nou de turci. La fel ca în Imperiul Roman adevărul este că persecuțiile otomane anticreștine nu au fost permanente. Unii sultani au fost mai toleranți cu creștinii în timp ce alții au fost mai drastici și nu au voit nici un fel de cooperare cu ei. Dintre cei mai anticreștini sultani îl amintim pe Selim I care a avut o atitudine cât se poate de ostilă față de creștinii ortodocși. Este de amintit aici că marea majoritate a popoarelor balcanice au așteptat o salvare de la Rusia fiindcă după cum știm Rusia era și este o țară care se declară creștin ortodoxă. Adevărul este că deși rușii au intervenit de câteva ori împotriva otomanilor ei nu vor avea nici un fel de aport semnificativ pentru eliberarea de jugul otoman. Aceasta fiindcă interesele rușilor erau cât se poate de materiale și de pământești și de mai multe ori ortodoxia era pentru ruși un fel de propagandă de stat. Așa se face că timp de aproximativ 400 de ani popoarele balcanice au fost sub jugul turcesc ca în ceea ce se cunoaște în zilele noastre ca turcogașie. Imperiul otoman era un imperiu ostil ortodoxiei și creștinismului ortodox. Aceasta fiindcă deși otomanii au fost formați în cadrul Imperiului Bizantin care după cum știm era un imperiu creștin ortodox, ei au trecut la mahomedanism. Marea influență asupra bizantinilor a fost făcută de arabi care au aderat de bună voia la preceptele lui Mahomed.²⁰

Dintre cei mai semnificativi sfinți martiri care au fost martirizați de otomani pentru credința lor creștin ortodoxă amintim pe:

1. Sfântul Constantin Brâncoveanu și cei 4 fii ai săi dimpreună cu sfetnicul Iahache ce au fost cu toții decapitați.
2. Sfântul patriarh Grigore al V-lea ce a fost spânzurat.
3. Sfinții Rafail, fecioara Irina și diaconul Nicolae ce au fost șichinjuți și uciși în mod bestial.
4. Sfântul Antim Ivireanul ce a fost ucis mișelește lângă un râu din Bulgaria.
5. Sfântul Cosma Etolianul ce a fost spânzurat.
6. Sfântul Mucenic Ioan Valahul care a fost spânzurat.
7. Sfântul Ioan cel Nou de la Suceva ce a fost omorât prin legarea de un cal și târârea pe străzi până la moarte.
8. Sfântul Gheorghe din Cratovo care a fost ucis prin aruncarea în foc.
9. Sfântul Efreim cel Nou care a murit prin a îi fi înfript un lemn aprins în piept.

¹⁹ *Martirul Sfintei Mari Mucenice Ecaterina*, (Iași, 2018).

²⁰ Este de amintit aici că Imperiul Otoman a fost un imperiu care s-a extins pe principiul jihadului. Jihadul este doctrina islamică ce susține că popoarele trebuie cucerite pentru a fi convertite la Coran și la mahomedanism. În acest sens s-au făcut mai multe încercări de eliberare a popoarelor balcanice de sub jugul turcesc dar fără rezultat. Sunt unii care nu văd nici un fel de legătură dintre jihad și otomani dar trebuie să știm că motorul de bază al otomanilor a fost jihadul care susținea că toată lumea trebuie cucerită și forțată să devină musulmană. Este clar că o astfel de mentalitate era străină de duhul ortodoxiei. Iată de ce ortodoxia nu a putut să pactiezeze cu islamul otoman care era unul ce era străin de creștinismul ortodox.

Evident că enumerarea ar putea continua. Ceea ce trebuie să remarcăm este că metoda la care au recurs creștinii ortodocși pentru a rezista prozelitismului violent al otomanilor a fost martiriul. Așa se face că în zilele noastre știm de mai mulți martiri creștin ortodocși care au murit în timpul otomanilor. Imperiul Otoman a rămas în istorie ca un imperiu infam fiindcă el nu a fost unul care lăsa libertatea de manifestare religioasă. Este foarte probabil că modul istoric în care s-a manifestat Imperiul Otoman a fost unul al unei credințe fanatice față de preceptele mahomedanismului. Totuși este bine să știm că au existat și excepții. Nu toți sultanii turci au fost persecutori ai creștinilor dar ca idee generală este bine să știm că otomani au fost nemiloși cu credinii ortodocși. Aceasta fiindcă ei erau deplin convinși că singura modalitatea de a îi aduce pe ortodocși la islam era sabia. Pentru aceasta după cum am spus metodele prin care s-a impus Imperiul Otoman în istorie a fost violența. Este de la sine înțeles că sub nici o formă sabia nu este o soluție și că marile realizări nu se fac prin violență. Este bine să știm că o religie care se impune prin violență nu este o religie în adevăratul sens al cuvântului. De ce? Fiindcă credința în Dumnezeu și violența sub lucruri ce nu pot să fie reconciliate. Ei bine nu acesta a fost cazul și cu otomanii. Ei credeau că de fapt numai prin violență se poate impune punctul lor de vedere.²¹

Din mai multe puncte de vedere se poate afirma că islamul este un fel de struțocămilă. De ce este așa? Este așa fiindcă trebuie să știm că musulmanii nu îl neagă total pe Domnul Iisus Hristos. De fapt Coranul pe care Mohamed pretinde că la primit ca revelație de la Sfântul Arhanghel Gavriil este mai mult un fel de parafrază a Bibliei. Mohamed prin urmare îl recunoștea pe Iisus ca un mare profet dar nu un profet mai mare decât el însuși. Prin urmare Mohamed nu recunoștea că Iisus a fost Fiul lui Dumnezeu ci mai mult un fel de profet din linia profeților Vechiului Testament. Ceea ce este sigur este că Mohamed a cunoscut atât iudaismul cât și creștinismul. El însă nu a fost mulțumit nici de iudaism și nici de creștinism. Așa se face că a voit să fie original și a împrumutat din ambele religii elemente pe care în cele din urmă le-a combinat cu propriile lui idei. Ideea de jihad sau de război sfânt a fost o idee proprie lui Mohamed care nu a fost preluată nici din iudaism și nici din creștinism. Este evident că Mahomed a fost un războinic. De fapt în viața lui el a participat la mai multe războaie. Acest așatașemnt față de război poate să fie văzut ca un fel de element cheie al doctrinelor lui Mohamed. Lumea nu trebuie convertită la mahomedanism prin pace ci prin război. Este un lucru pe care chiar Alah îl cere. Se poate vedea aici cât de diferită este mentalitatea islamică de mentalitatea creștin ortodoxă. Aceasta fiindcă după cum știm creștinismul ortodox este unul care propovăduiește pacea, dragostea, înțelegerea și reconcilierea. Este evident că din punct de vedere creștin ortodox Mahomed a fost un mare înșelat. A fost o persoană care a pactizat cu învățăturile demonice. Cel mai bine acest fapt a putut să fie văzut în sens istoric prin modul violent și agresiv în care s-a manifestat Imperiul Otoman.²²

Este de amintit aici că otomanii au avut o anumită fixație cu Europa. Dezideratul otoman era ca toată Europa să fie cucerită și să fie islamizată. În acest sens popoarele balcanice s-au dovedit după cum spunea un teolog român printre cele mai mari apărătoare ale Europei. Aceasta fiindcă timp de 400 de ani ele au oprit expansiunea otomană spre vestul Europei. O singură dată otomanii au reușit și au pătruns până la Viena pe care au asediat-o și incendiat-o. Ceea ce este un paradox este că deși popoarele din occident au fost conștiente de pericolul otoman nu au făcut mare efort pentru a veni în sprijinul fraților săi din Balcani. Ba mai mult au fost și cazuri în care popoarele occidentale au practizat cu curtea sultanilor. Pe ce ne bazăm când spunem aceasta? Un amănunt mai puțin plăcut pentru occidentalii de azi este că la execuția Sfântului Constantin Brâncoveanu și a celor 4 fii ai săi dimpreună cu sfetnicul Iahanche au fost chemați să asiste mai mulți ambascadori ai mai multor puteri occidentale (Anglia, Franța, Italia etc). Ei bine cu toții au asistat la decapitarea brâncovenilor ca la un act de dreptate pe care înalta curte a sultanilor trebuia să o facă asupra supușilor săi. Putem vedea aici o dovadă de lașitate dar și de trădare pe care occidentul l-a făcut în timpul otomanilor. În zilele noastre adevărul este că se vorbește și se scrie puțin despre eroica rezistență a popoarelor creștin ortodoxe din timpul turcocrăției otomane. Aceasta fiindcă occidentalii erau mult mai interesați de propriul lor ego decât se semni lor creștini. Este adevărat că papii Romeni au încercat să vină cu o soluție la problema otomană prin ceea ce istoria cunoaște ca cruciade. Aceste cruciade însă nu s-au prea concentrat asupra Imperiului Otoman ci mai mult asupra țării sfinte, Israel. De

²¹ Kallistos Ware, *Eustratios argenti: a study of the Greek Church under Turkish rule* (Wipf & Stock Pub, 2013).

²² Anul 2001 a fost anul în care se pare că occidentali au început să cunoască din proprie experiență modul violent în care se manifestă islamul. Aceasta fiindcă știm că în acest an au existat mai multe atentate teroriste asupra Statelor Unite ale Americii. Iată că ceea ce a fost experimentat cu 200 de ani în urmă de popoarele creștin ortodoxe în cele din urmă a ajuns să fie cunoscut de occidentali care au rămas stupefiați de violența islamică. Timp de 400 de ani popoarele balcanice s-au confruntat cu marea înșelăciune islamică ce a secerat mai multe vieți creștin ortodoxe nevinovate. Aceasta fiindcă trebuie să știm că deși Iisus este recunoscut ca profet în islam această recunoaștere este mai mult numai una de suprafață fiindcă tot accentul învățăturilor islamice cade pe preceptele lui Mahomed.

fapt faptul că Israelul era sub stăpânire otomană a fost numai un prilej pentru catolici de a cuceri și a prăda orientul. Se știe că în setea lor de a prăda Constantinopolul, orașul exponent al uneia dintre cele mai înfloritoare civilizații din istorie a fost jefuit și prădat fără de nici o remușcare sau milă. Cruciadele de fapt au fost acte care au demonstrat că cu adevărat catolicii nu numai că au deveniteretici dar și apostazi. Dacă este să ne exprimăm mai plastic am putea spune că cruciadele au fost un fel de “jihad creștin.” Aceasta fiindcă ele au voit la un anumit nivel să copie comportamentul otoman dar în spectru creștin. Ceea ce este bine să știm și ceea ce trebuie să fim conștienți este că în nici un fel cuvintele lui Iisus nu pot să fie adaptate după bunul plac al oamenilor care sunt dublați de interese meschine și pur lumești. Ei bine tocmai acest lucru l-au făcut catolicii prin cruciadele lor. Este sunt o dovadă a faptului că civilizația occidentală era una bolnavă și ceea ce era și mai trist era faptul că nu vroia să se vindece. Aceasta fiindcă pentru a te vindeca în cele din urmă unul dintre primele demersuri pe care trebuie să le faci este să îți dai seama că ești bolnav și să devii conștient de starea în care te aflii.²³

Ceea ce trebuie să fim conștienți este faptul că nu toți sfinții din timpul otomanilor au fost martiri. Deși se poate vedea o preponderență în spre martiri în timpul otomanilor au fost și sfinți care nu au fost martirizați. Este bine să amintim aici două cazuri destul de cunoscute din Biserica Creștin Ortodoxă Română. Este vorba de Sfântul Danel Sihastru, duhovnicul Sfântului Ștefan cel Mare și sfânt. Știm că Daniil a fost pustic și probabil fiindcă a stat ascuns nu a fost găsit de turci și ucis. Totuși, ortodoxia românească a găsit de cuviință să îl treacă în calendarul său și pe Ștefan cel Mare și sfânt. De ce o astfel de acțiune? Ștefan cel Mare a fost unul care s-a opus cu succes otomanilor și cadrul a ceea ce istoria cunoaște ca 52 de bătălii pe care el le-a dat cu otomanii. Mai mult decât atât aceste bătălii au fost în mare câștigate de Ștefan. Este cunoscut obiceiul lui Ștefan ca după fiecare bătălie să construiască o mănăstire creștin ortodoxă. De fapt acesta este unul dintre motivele care ne fac să credem că Sfântul Ștefan a fost sfânt. Deși sunt mai mulți care îi contestă moralitatea, totuși a construit 52 de mănăstiri este fără doar și poate o dovadă de mare credință. Prin urmare au existat și sfinți ce nu au fost martirizați de otomani care au avut un aport major la menținerea credinței creștin ortodoxe în spațiul balcanic și nu numai. Este adevărat mai mulți domnitori români și balcanici din perioada otomanilor au dus lupte sau tratative de eliberare cu otomanii. Ele au avut mai mult sau mai puțin succes. Oricum ceea ce istoria trebuie să rețină este că nu trebuie să facem ceea ce au făcut otomanii cu Iisus. Iisus care deși a demonstrat cu minunile Sale că este Fiul lui Dumnezeu a fost degradat de musulmani la simplul fapt de a fi un fel de profet obscur care nu a făcut decât să pregătească venirea lui Mahomed. În loc ca Mahomed să îi pregătească venirea lui Iisus în inimile și sufletele arabilor ei bine Mahomed s-a propulsat pe sine mai presus de Fiul lui Dumnezeu. Deși pentru spiritele mai libertine ale timpurilor noastre o astfel de afirmație ar părea cât se poate de nepotrivită și răutăcioasă este bine să vedem lucrurile așa cum au avut loc: Mahomed a fost unul care a crezut că poate să răstoarne scara religioasă a valorilor. Pentru a se realiza acest lucru adepții lui postmortem nu s-au dat înapoi de la cele mai josnice lucruri cum sunt: crima, violența sau războiul.²⁴

Este bine să știm că perioada otomană a lăsat mai multe traume popoarelor balcanice ce au trebuit să se solidarizeze cu toate pe la anul 1877 pentru a elibera ortodoxia de sub jugul mohomedan. Faptele s-au petrecut și ele nu mai pot să fie interpretate după cum vrea fiecare. Oricum în sens moral este bine să știm că lupta dintre bine și rău s-au dus timp de 400 de ani în Balcani și în cele din urmă binele a învins și a triumfat. Era de fapt în firea lucrurilor să fie așa. Ceea ce este și mai bine să știm este că se poate vedea perfidia otomană și din faptul că otomanii nu au fost interesați să cucerească regiuni ale Orientului extrem cum erau China, Indonezia sau Japonia fiindcă ei erau inferiori numeric și știau că nu au șanse de a câștiga. Iată de ce atenția otomană s-a îndreptat spre Balcani și cu o sălbăcie și o ferocitate ce cu greu pot să fie imaginate timp de 400 de ani au ținut popoarele balcanice în întunericul persecuției și al imoralității islamice. De ce spunem imoralitate islamică? Fiindcă cu adevărat islamicii au fost imorali. Au fost imorali în special fiindcă practicau poligamia. Legea mahomendană vede femeia ca un fel de bun de consum al bărbatului de care bărbatul dispunea după bunul lui

²³ Jonathan Riley Smith, *The Oxford Illustrated history of the crusades* (Oxford, 2001).

²⁴ În sens creștin ortodox este bine să ne dăm seama că otomanii nu au făcut decât să reactulizeze vechiul conflict pe care dintre diavol și Dumnezeu ce a fost soluționat prin victoria lui Iisus prin cruce și înviere. Iată de ce este bine să știm că nu trebuie să vedem în perioada otomană numai amănuntele istorice ale evenimentelor ce au avut loc ci să pătrundem mai profund în ceea ce numai viața duhovnicească ne poate revela. Este timpul să ne trezim ochii duhovnicești și să vedem că după o perioadă de aproape 1000 de ani de pace creștin ortodoxă în Imperiul Bizantin în cele din urmă conflictul dintre creștinismul ortodox și forțele demonice a început din nou de data aceasta sub spectrul otoman. Duhovnicește otomanii nu au făcut decât să dea curs instinctelor demonice pentru a adăpa setea de putere și de dominație lumească.

plac. La fel de bine femeia putea să fie parte dintr-un harem dar bărbatul nu putea să fie parte dintr-un harem al femeilor fiindcă nu era posibil acest lucru. Jihadul și poligamia au fost eventual cele mai mari exponete ale imoralității otomane. Unii ar putea spune citind aceste rânduri că nu facem decât să “demonizăm” pe otomani. Să fie fost ei atât de răi pe cum îi prezentăm? Este adevărat că persecuțiile anticreștine ale otomanilor nu au fost de avengura celor din Imperiul Roman dar dacă vom cerceta mai bine istoria vom vedea că au fost de mulți creștin ortodocși care au plătit cu viața lor credința lor în Hristos. Cât de departe suntem noi cei de azi de sfinții din perioada otomană care erau gata să moară pentru Hristos în orice moment și orice secundă. Fără doar și poate că se poate vorbi de o psihoză otomană în balcani. Aceasta fiindcă raidurile repetate pentru a jefui și prăda au făcut din mahomedani un fel de întruchipare a tot ceea ce este mai rău în natura umană.²⁵

Ca să ne dăm seama de care sunt sentimentele pe care le aveau martirii creștin ortodocși în fața martirului vom da aici o mărturie din viața Sfântului Paisie Aghioritul care a avut loc pe data de 27 februarie 1974. “Tocmai mă întorsesem din lume, unde ieșisem pentru o problemă bisericească. Marți, pe la ora 10 dimineața, stăteam în chilie și făceam **Ceasurile**. Deodată am auzit o ciocănitură în ușă și o voce de femeie spunând: «Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri...». Atunci m-am gândit: «Cum de a intrat o femeie în Sfântul Munte?». Cu toate acestea, am simțit o dulceață dumnezeiască înlăuntrul meu și am întrebat:

– Cine este?

– Eufimia.

«Care Eufimia?, m-am întrebat în sinea mea. Nu cumva vreo femeie a făcut vreo nebunie și a venit în Sfântul Munte, îmbrăcată în haine bărbătești? Acum ce să fac?». Acea a bătut din nou la ușă, iar eu iarăși am întrebat:

– Cine este?

– **Eufimia**.

Mă aflu în îndoială și, de aceea, nu am deschis. Când a bătut a treia oară, ușa, care era zăvorâtă pe dinăuntru, s-a deschis singură. Apoi am auzit pași pe hol. Am sărit ca să deschid ușa chiliei și am văzut înaintea mea o femeie cu capul acoperit. O însoțea cineva care semăna cu **Evanghelistul Luca** și care a dispărut îndată. Cu toate că eram sigur că aceasta nu era o nălucire de la cel viclean, pentru că avea o strălucire deosebită, am întrebat-o cine este.

– Mucenița Eufimia, mi-a răspuns aceea.

– Dacă ești **Mucenița Eufimia**, vino să ne închinăm Sfintei Treimi. Tot ce fac eu să faci și tu.

Dar când încă se mai afla pe hol, a început să facă metanii, însă nu spre biserică, ci spre chilia mea. La început mi s-a părut ciudat, dar după aceea mi-am amintit că aveam deasupra ușii chiliei mele o iconiță de hârtie cu Sfânta Treime. Apoi am intrat în biserică și am făcut o metanie spunând: «În numele Tatălui». A repetat și ea după mine, făcând o **metanie**. «Și al Fiului». «Și al Fiului», a repetat ea cu o voce subțire.

– Mai tare, ca să aud și eu! Iar ea a repetat mai tare.

După ce ne-am închinat și a treia oară, rostind: «Și al Sfântului Duh», i-am spus: «Acum să mă închin și eu la tine». M-am închinat ei și i-am sărutat picioarele și vârful nasului, căci a o săruta pe față am considerat că este o necuviință. După aceea, sfânta s-a așezat pe scăunel, iar eu pe cufăr și mi-a dezlegat nedumerirea pe care o aveam (în legătură cu un subiect bisericesc). Apoi mi-a povestit viața ei. Știam că există o Sfântă Eufimia, dar viața ei nu o cunoșteam. Când mi-a povestit mucenicia ei, nu numai că o auzeam, dar parcă o vedeam, o trăiam. **M-am înfricoșat**.

– Cum ai răbdat astfel de chinuri?, am întrebat-o.

– Dacă aș fi știut ce slavă au sfinții în cer, aș fi făcut tot ce aș fi putut ca să îndur chinuri și mai mari.

După această întâmplare, timp de trei zile nu am putut să fac nimic. Tresăltam de bucurie și **slăveam neîncetat pe Dumnezeu**. Nu puteam nici să mănânc, nici nimic altceva să fac... doxologie neîncetată.”²⁶

Prin urmare este bine să știm că cei mai mulți dintre martiri au putut să accepte martiriul fie că a venit de la romani sau de la otomani prin credință. Aceasta fiindcă ei au fost unii care au devenit conștienți că viața sufletului se continuă după moarte. Ei bine acest suflet era unul care trebuia să fie slăvit și pentru a fi slăvit în unele situații trebuie acceptată moarte trupului. Este bine să știm că după învățătura creștin ortodoxă singurii care nu au parte de nici un fel de judecată după moarte sunt martirii. Aceasta fiindcă indiferent câte păcate mici ar avea ei în cele din urmă aceste păcate le sunt iertate. Iată de ce este bine să știm că martirii creștin ortodocși

²⁵ Peter F. Sugar, *Southeastern Europe under ottoman rule, 1354-1807* (Washington, 2014).

²⁶ Ieromonahul Isaac, *Viața Cuviosului Paisie Aghioritul*, traducere de ieroschim. Ștefan Nușescu, (Editura Evanghelistos, București, 2005), pp. 210-214.

nu sunt unii care regretă faptul că au ales martirul. Aceasta fiindcă în cele din urmă martiriul creștin ortodox este un protest înăbușit pe care ei îl fac împotriva unor imoralități sau a unor regimuri totalitare. Ce poți face în fața unui regim totalitar care ajunge să extermină pe supuși? Una dintre cele mai bune soluții este să accepți să devii martir. Marea diferență dintre martirul creștin ortodox și erou este că martirul acceptă să moară exclusiv pentru Hristos sau mai bine spus exclusiv pentru motive religioase. Pentru aceasta în nici un fel nu trebuie să îi confundăm pe martiri cu eroii. De ce? Fiindcă după cum am spus deși modalitatea de moarte este identică, curmarea vieții, motivele pentru care acest lucru este făcut în nici un fel nu este identic. Martirii mor pentru Hristos, eroii pot muri pentru idealuri care de multe ori sunt pur seculare: libertate, egalitate, reîntregirea neamului etc.²⁷

Timpu s-a scurs de la perioada otomană și adevărul este că martirii creștini ortodocși care au suferit moarte în acea perioadă sunt dați uitării. Ei nu sunt pentru cei mai mulți dintre noi decât niște amintiri din istorie. Aceasta fiindcă este bine să știm că oamenii de obicei uită repede. Este bine să uităm răul pe care l-au făcut otomanii dar nu trebuie să uităm sfinții martiri care și-au găsit sfârșitul în această perioadă întunecată a istoriei. Aceasta fiindcă eshatologic este bine să știm că martirii creștini ortodocși au câștigat cu mult înainte de sfârșitul ei lupta cu otomanii. Aceasta fiindcă martirii au ajuns să se centreze pe lumea credinței și să ajungă la ceea ce este esențial. În termeni filosofici este bine să știm că *martirii creștini ortodocși sunt un cumul de esențial*. De ce spunem că martirii creștini ortodocși sunt un cumul de esențial? Spunem aceasta fiindcă ei sunt unii care ajung să își dea seama că sunt multe “deşertăciuni lumești” în jurul nostru și pentru aceasta este bine să avem mult discernământ. Martirii sunt unii care cu adevărat au discernământ și acest discernământ este unul care le-a spus că este mai bine să moară pentru Hristos și să își câștige mântuirea decât să trăiască în minciuna islamică și să ajungă în iad. O astfel de afirmație pare mult prea categorică pentru lumea de azi care nu prea vrea să gândească lucrurile în sens religios. Fără să gândim lucrurile în sens religios după cum am spus un facem decât să nu mai ajungem la ceea ce este esențial. Trebuie să fim niște oameni ai esențialului. Aceasta fiindcă după am spus trebuie să ajungem la concluzia că Iisus este esențialul. De ce? Fiindcă a fost Fiul lui Dumnezeu. Am putea spune tot în sens filosofic că Iisus a venit în această lume să ne ducă în spre ceea ce este esențial. Sunt oameni slabi care de multe ori ajungem să ne amăgim cu deșertăricuniile din jur și așa nu facem decât să ne depărtăm de ceea ce este esențial. Judecata pe care au avut-o martirii creștini ortodocși din timpul otomanilor a fost următoarea: se merita ca pentru câțiva ani pământești de fericire să ajungă să își piardă sufletul veșnic? De ce facem această afirmație categorică? O facem fiindcă după cum am spus omul este o ființă care este definit de viața religioasă. Indiferent cât de mult ar voi unii să ne facă să vedem lucrurile ca unele care se reduc numai la categoriile acestei lumi este bine să știm că religia este una care transcende această lume. Prin urmare ea este un bun care ne poate unii cu veșnicia. Iată prin urmare că logica martirilor a fost una imbatabilă. A fost o logică imbatabilă fiindcă s-a axat pe viața religioasă și pe apogeenul acestei vieți: Iisus Hristos.²⁸

Martirul creștin ortodox din timpul turcocrăției este evident că în sens omenesc a simțit frică și al fel de bine a știut că nu mai este cale de întoarcere din drumul pe care a apucat. Aceasta fiindcă otomanii s-au pus pe sine în slujba minciunii și a întunericii. Totuși martirii creștini ortodocși au fost conștienți că pentru posteritate nimic nu poate fi mai puternic și mai concludent decât a plăti cu prețul vieții sale. Așa se face că peste ani ei au ajuns să fie sursă de inspirație pentru urmașii lor. Martirii creștini ortodocși sunt sursă de inspirație și pentru noi cei de azi care nu ne mai confruntăm cu otomanii. Sunt sursă de inspirație fiindcă ei au făcut ceea ce trebuie făcut la momentul oportun. Prin martirul lor nevinovat ei au adus mărturie că cei care i-au martirizat au fost oameni ai întunericii și ai minciunii. Uneori lucrurile sunt de așa natură că numai prețul propriei vieți mai poate să schimbe lucrurile din jur. Să fie fost prețul vieților martirilor creștini ortodocși din timpul otomanilor unul prea mic? Fără doar și poate nu. A fost poate mult prea mare dar ura și răutatea călăilor otomani a ajuns în etapa demonică în care numai vărsarea de sânge omenesc nevinovat a mai ajuns să conteze. Iată prin urmare că este bine să știm că sunt lucruri care deși nu mai pot fi schimbate totuși dacă sunt studiate pot să inspire și la fel de bine poate să nască în noi un puternic sentiment creștin ortodox al vieții. Este trist ce

²⁷ Scott T. Allison, George G. Goethals, *Heros: what they do and why we need them* (Oxford, 2010).

²⁸ Este adevărat că sunt multe atracții în această lume care de multe ori îl fac pe Iisus ca fiind superflu. Sunt plăceri, gratificări, orgolii, superfilosofii, faimă, toate lucruri care sunt pentru Iisus de multe ori nimic mai mult decât calea largă ce duce la pierzanie. Iată că martirii au pășit pe calea îngustă care duce la viață și au părăsit calea largă ce duce la moarte. În sens religios martirii creștini ortodocși sunt cel mai mare paradox: sunt cel mai mare paradox fiindcă ei au murit pentru ca să găsească viața adevărată. Este viața adevărată ce a fost promisă de Iisus în anii vieții Sale pământești. Nu putem decât să avem admirație și iubire față de martirii creștini ortodocși din timpul otomanilor care au demonstrat că popoarele ortodoxe sunt legate ontologic de mântuitorul lumii Iisus Hristos.

au făcut otomanii cu martirii creștin ortodocși dar ar fi și mai trist dacă noi nu i-am cinstii prin evlavie creștin ortodoxă pe martiri și credința lor mare. Trăim vremuri în care mai ales generația tânără are nevoie de repere într-o lume care după cum putea vedea este mult prea superficială. În primă instanță pentru tinerii de azi a te raporta la martirii creștin ortodocși este un lucru neplăcut și care repugnă. Dacă însă tinerii de azi își vor dezvolta ochii credinței și mai ales a credinței creștin ortodoxe ei vor vedea lucrurile diferit. Le vor vedea diferit fiindcă asemenea lui Luca și Cleopa pe drumul Emasului ochii lor vor fi deschiși și vor vedea că Iisus este unul care de multe ori ne cheamă la Sine prin cele mai nebanunite căi. Nu voim prin aceste rânduri să spunem că tinerii de azi trebuie să învețe să fie martiri ci mai mult că trebuie să ajungă să facă diferența dintre adevărații oameni de credință de falși oameni de credință. Iisus ne-a avertizat că vor venii mai mulți profeți mincinoși care vor amăgii pe mulți. Dacă îi raporta pe acești profeți mincinoși la Hristos și la martirii creștin ortodocși în cele din urmă ne vom trezi la realitate.²⁹

CAPITOLUL 2

COMPROMISUL MORAL: O OBIȘNUINȚĂ A LUMII DE AZI DAR NU ȘI A MARTIRILOR CREȘTIN ORTODOCȘI

Ce este compromisul credem că știe mai toată lumea din zilele noastre. Totuși ca să fim mai exacti vom oferi mai toate sensurile termenului de compromis:

1. Persoană cu reputația pătată,
2. Persoană discreditată,
3. Persoană deochiată,
4. Persoană stricată moral.

Ei bine aceste sensuri sunt sensurile negative ale termenului de compromis dar adevărul că sunt și sensuri pozitive ale compromisului. Un compromis poate să apară de exemplu între două entități rivale care ajung să soluționeze o anumită situație conflictuală prin compromis. Acesta este un sens pe care nu îl vom lua în considerare în rândurile care vor urma fiindcă este bine să știm că în mare sensul compromisului este unul majoritar negativ. Omul compromis este un om care care nu mai are nici un fel de credibilitate. Dacă este să privim în societatea noastră vom vedea că sunt enorm de multe cazuri de persoane care sunt discreditate. Sunt discreditate în special de acțiunile lor. Vom da aici numai un caz care este notoriu din istoria secolului al XX-lea. Anul 1933 a fost anul în care marele dictator Adolf Hitler a venit la conducerea Germaniei. Ei bine mai mulți ani înainte de 1933 și după anul 1933 Hitler a criticat și a fost un dușman deschis al Rusiei sovietice. Poate nimeni din toată Europa nu a mai criticat și a fost un oponent atât de radical al Rusiei sovietice ca Hitler. În propaganda sa Hitler de mai multe ori a spus că după evrei răul cel mai mare este comunismul sovietic. Ei bine lucrurile au fost așa până în anul 1939 când Hitler și Stalin au devenit aliați. Este adevărat că alianța lor a durat numai până în 1941 dar este de amintit aici cât de mult s-au schimbat lucrurile atât în mentalitatea lui Hitler care a fost un dușman deschis la comunismul sovietic dar și al lui Stalin care a fost un dușman deschis al nazismului, că în cele din urmă cei doi au devenit aliați.³⁰

Ei bine această glumă a compromisului moral dintre Hitler și Stalin a rămas actuală și în zilele noastre. Cum? S-au putea întreba unii. Trebuie să știm că Rusia de azi se comportă ca și cum nu ar fi existat nici un fel de alianță dintre Hitler și Stalin aceasta fiindcă în anul 1941 Hitler va întoarce armele împotriva Rusiei pe care o va ataca. Rusia de azi se comportă ca și cum alianța dintre Stalin și Hitler nici nu ar fi existat. Ea totuși a existat și este studiată de mai mulți mari istorici ai lumii. În zilele noastre Rusia este o țară care anual sărbătorește victoria armatelor sovietice asupra invadatorului nazist german. Este ca și cum această alianță de doi ani nu ar fi existat. Avem fără de a face aici fără doar și poate de una dintre cele mai mari contrafaceri sau mai bine spus de falsificarea a istoriei moderne pe care o face Rusia de azi. La fel de bine ca și când lucrurile nu se opresc aici Rusia

²⁹ *Sfinți macedonieni: Sfântul Gheorghe din Kratovo, Sfântul Ioachim din pustia Osogovei, Sfântul Teofil Mărturisitorul*, (București, 2010).

³⁰ Unii istorici mai critici au denumit această alianță a lui Hitler și Stalin, doi dictatori cu orientări diametral opuse ca "alianța diavolilor." Aceasta fiindcă cu adevărat a fost un lucru revoltător ca doi dictatori din ideologii și mentalități ce nu aveau nici un punct comun în cele din urmă să ajungă să susțină că sunt aliați. După cum am spus este adevărat că alianța nu a durat mult fiindcă doi demonizați adevărul este că nu prea pot să stea împreună mult timp dar totuși, avem aici poate unul dintre cele mai mari compromisuri din vremurile moderne. Acest lucru ne face să ne dăm seama că de multe ori omul compromis este un om care nu numai că nu are nici o moralitate dar la fel de bine nu are nici o verticalitate.

de azi care se pretinde o eliberatoare a Europei și a lumii de sub opresiunea nazistă uită total faptul că în anul 1939, anul începerii celui de-al doilea război mondial, Rusia a invadat Basarabia care era o parte din România mare a perioadei interbelice. Au trecut mai bine de 60 de ani de când armatele ruse au invadat Basarabia fără nici o explicație. Vedem aici o puternică asemănare dintre invazia Poloniei de către naziști și invazia Basarabiei de către Rusia. Totuși, în politica oficială a Kremlinului, Rusia este o eliberatoare și va continua să fie o eliberatoare. Probabil că dacă Rusia nu s-ar denumii pe sine o țară creștin ortodoxă nu am fi ținut expres să facem referință la aceste exemple de tristă amintire. Totuși, chiar și în cazul celor care se declară creștin ortodocși trebuie să fim obiectivi și să nu facem nici un fel de părtinire. Avem prin urmare două mari cazuri de compromis moral pe care Rusia le-a făcut:

1. Alianța dintre Stalin și Hitler din 1939 până în 1941.
2. Invazia armatelor sovietice în Basarabia care și astăzi este considerată o regiune rusească.

Iată prin urmare cât se ușor se pot compromite nu numai anumite persoane ci la fel de bine și țări sau imperii.³¹

Cei mai mulți dintre noi când vorbim de reputație tindem să credem că un om care ține de reputația lui este un om orgolios. De ce să fie un om orgolios? Este un om orgolios fiindcă el este egocentric și egoist și se gândește numai la sine. Să fie lucrurile chiar așa? Realitatea este că reputația este de cele mai multe ori o convenție socială. În lumea economiei, a finanțelor, a guvernării, a responsabilității sociale în cele din urmă reputația contează. Contează fiindcă ea este o reflecție a integrității. Omul integru este un om care vrea să facă lucrul bun chiar și în cele mai vitrege împrejurări. Nu același lucru l-au făcut și martirii creștin ortodocși? Nu au fost puși ei în situații limită în care singura modalitate de a ieși nepătați a fost faptul de a își pierde viața? Martirii creștin ortodocși sunt oameni de reputație. Ei sunt persoane care nu se pătează cu perfidia și corupția lumii din jur. Dacă ne vom uita la mai mulți oameni de stat vom vedea că reputația lor este numai de fațadă. Ei vor să fie percepuți de masele largi de oameni ca oameni integri, ca oameni de cuvânt, ca adevărați eroi ai moralității. Aceasta până la proba contrară. Pentru bani și funcții înalte ei trec de la o formație politică la alta la fel cum trece găscă dintr-o baltă în alta. Este adevărat că pentru opinia publică și pentru mas media ei oferă cele mai credibile explicații și justificări. După cum am spus mai sus, nu așa au făcut și Hitler și Stalin când s-au aliat? Nu au explicat ei că de fapt întoarcerea lor la 180 de grade a fost de fapt un lucru bun și folositor pentru întreaga lume? Ne mărginim aici să ne rezumăm numai la acest caz de compromis care evident că a fost unul de fațadă fiindcă la fel de repede pe cum a fost făcut la fel de repede a fost și uitat și trecut cu vederea. Este o realitate tristă dar cei mai mulți oameni de stat din zilele noastre trec de la o formație politică la alta care are ideologii total diferite fără nici cea mai mică problemă. Tot ceea ce contează este ca el să obșină votul alegătorului. Nu este alegătorul atât de îngust la minte să țină cont de toate “micile modificări de fond” pe care le-au făcut ei pentru binele țării și al populației, nu?. Dacă este înseamnă că el nu înțelege adevărata miză a problemei: pacea și prosperitatea țării și a populației.³²

Totuși, tot istoria ne demonstrează că sunt și persoane care au preferat să nu facă nici un fel de compromis moral cu răul sub orice manifestare se afla el. Dacă vom citii viețile martirilor creștin ortodocși vom vedea că de multe ori ei erau pur și simplu ademeniți cu tot felul de funcții și bogății. Tot ceea ce trebuiau ei era să jertfească zeilor. Ce era atât de grav să aduci tămâie lui Zeus, Jupiter, Odin, Wotan sau Zamolxe? Era doar o simplă tămâie. Să fi fost martirii creștin ortodocși atât de reduși? Da. Fiindcă ei nu vedeau logica (demonică) a lucrurilor în cele din urmă ei nu erau nimic mai mult decât niște retardați și niște înapoiați. Ei trebuiau să fie extirpați din societate fiindcă societatea nu putea să “propășească” cu astfel de oameni. Omul păgân sau omul otoman era un om care nu trebuie să țină cu sfințenie la moralitate fiindcă în cele din urmă nu există moralitate absolută nu? Cine poate spune că nu greșește? Toți oamenii greșesc, erare humanum est, spunea romanii. Totuși, deși omul greșește el nu trebuie să greșească față de zei sau de Mohamed. Nu, aceasta nu era posibil. Nu era posibil

³¹ Valeriu Dulgheru, *Basarabie răstignită* (Chișinău, 2017).

³² Așa se face că mai mulți oameni de stat de mint și ne fură voturile pentru ca mai apoi să regretăm ceea ce am făcut: adică faptul că i-am votat. Totul este în viața de stat o sclișeală de un moment. Este acea sclișeală care ne face să fim seduși și să votăm pe cine trebuie. Nu sunt familiare aceste lucruri la mai mulți dintre noi? Cu siguranță că sunt. Aceasta nu înseamnă că scriind aceste lucruri nu facem decât să ne exprimăm nemulțumirea ci mai mult să ne dăm seama că dacă mergem pe această *sclișeală de moment* care face viața de stat asemenea unui clip publicitar, în cele din urmă vom ajunge să ne scufundăm în cloaca compromisului moral. De ce? Fiindcă ne-am lăsat seduși de niște oameni fără de principii și fără de integritate. Istoria demonstrează că au fost puține dictaturile și tiraniile care s-au ridicat la putere prin propriile forțe și puteri. De cele mai multe ori ele au fost ajutate de indiferența și superficialitatea cetățenilor simpli.

fiindcă zeii și Mohamed erau absolutul și dincolo de ei nu era nimic mai mirific și mai sublim. Iisus trebuia să fie uitat. Nu era Iisus desuet pentru păgân sau pentru otoman? Un Fiu al lui Dumnezeu care a murit rușinos pe cruce. Un Fiul al lui Dumnezeu care în loc să își pună mintea la contribuție și să devină un Mesia politic al evreilor a preferat să rămână în iluzoria lume a duhovniciei. Câtă încăpățănare și câtă îngustime. Totuși, acest Iisus de 2000 de ani în fiecare generație continuă să aprindă în sufletele lumina credinței și aduce cu Sine iertarea păcatelor prin preoții Săi. Dacă este să vorbim despre o persoană care în viața Sa pământească nu a făcut nici un compromis moral ei bine Acesta a fost în primul rând Iisus. Evreii au încercat să îi găsească nod în papură:

1. Că nu respectă ziua sâmbetei,
2. Că vrea să distrugă templul de la Ierusalim în trei zile,
3. Că vrea să distruga regatul lui Israel,
4. Că predică învățături eretice și eronate,
5. Că blasfemiază etc.

Toate aceste acuzații la un studiu mai atent se poate vedea că nu stau în picioare. Nu stau în picioare fiindcă Iisus a fost fără de nici un păcat. A fost în intenția lui Iisus să rămână în istoria ca singurul om fără de păcat. Prin urmarea mistică că Iisus și noi putem să ajungem fără de păcat. Este ceea ce mistică creștin ortodoxă denuște ca apatia, sau mai bine spus viața fără de nici un păcat.³³

Dacă este cineva care a făcut Biserica Creștin Ortodoxă cu o reputație impecabilă fără doar și poate că au fost martirii creștin ortodocși. Aceasta fiindcă ei au fost unii care au preferat să moară decât să se lepede de Hristos. Faptul că unii au devenit atât de răzvrățiți împotriva lui Iisus ne spune că cu adevărat sunt și entități ale iadului în lumea noastră sau mai bine spus persoane care se pun pe sine în slujba demonilor. Demonii fiindcă au fost îngeri de lumină mai au unele puteri prin care ajung de întunecă mințile celor care devin dușmani ai lui Hristos. Termenul pe care l-a folosit Vechiul Testament despre cei care se opus voilor lui Dumnezeu este că “mintea și inima lor s-a împietrit sau s-a învărtosat.” Mucenicii au fost unii care au păstrat o reputație nepătată. Aceasta fiindcă ei nu au făcut nici un compromis. În secolul al III-lea pe vremea Sfântului Ciprian al Cartaginei compromisul creștinilor în fața păgânilor a devenit o problemă pe viață și pe moarte. Cei care ajungeau de jertfeau numai formal zeilor pentru ca mai apoi să redevină creștini era denumiți lapși. Lapsul era o persoană care numai după multă pocăință ajungea să fie reprimat în comunitatea creștină. Omenește este de înțeles ce se întâmpla cu lapșii. Ei nu aveau cum să moară cu atât de mare ușurință ca sfinții apostoli. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că omul în fața morții simte frică. Este firesc să fie așa fiindcă moartea este un lucru din care nu mai există întoarcere.³⁴

În sens creștin ortodoxă este bine să știm că trebuie să ținem la reputația Bisericii Creștin Ortodoxe mai mult decât ține la noi înșine. Aceasta fiindcă Ortodoxia este una care ne reprezintă și la fel de bine ea este una pe care trebuie să o mărturisim. Sfântul Paisie Aghioritul spunea la un moment dat că dacă creștinii ortodocși și-ar lua cu toată seriozitatea credința lor ortodoxă toată lumea s-ar convertii la ortodoxie fiindcă ar vedea faptele bune ale ortodocșilor și ar vrea să devină și ei creștin ortodocși. După cum știm statisticile în ceea ce privește pe creștinii ortodocși sunt cât se poate de descurajatoare. Sunt descurajatoare fiindcă din marele procent de creștini ortodocși care se declară sunt puțini cei care sunt practicantți. Iată de ce este bine să știm că nu trebuie să ne denumim pe noi înșine cu mândria creștin ortodocși ci trebuie să facem din ortodoxie o monedă care să circule la cât mai mulți. Aceasta fiindcă în zilele noastre sunt oameni care au nevoie de încurajare în credința lor. Pentru unii numai exemplul martirilor creștin ortodocși poate să fie unul concludent sau mai bine spus stimulul de care au nevoie. Să ne aducem aminte de faptul că mai mulți păgâni care asistau la chinurile cumplite prin care treceau martirii creștin ortodocși în cele din urmă au ajuns să se convertească la ortodoxie fiindcă au fost pur și simplu mișcați de exemplul pe care îl aveau în față. Se știe de un sfânt (după unii Eusebiu) că a fost lovit un un păgân și a căzut jos în agonia morții. Când au văzut aceasta păgânii au voit să îl omoare pe cel vinovat fiindcă unii și-au dat seama că a comis o crimă. Totuși cu ultimele puteri sfântul (Eusebiu) a spus: eu îl iert și să îl iertați

³³ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (Craiova 1991, reeditare).

³⁴ Sunt din ce în ce mai multe voci în zilele noastre care vorbesc împotriva martirilor creștin ortodocși. Aceasta fiindcă sunt foarte mulți martiri în calendarele creștin ortodoxe. Aceste voci ne spune că acești martiri au fost fanatici. Au fost fanatici fiindcă numai un fanatic poate să își dea viața pentru Iisus. La fel de bine nu este deloc justificabil cum Iisus care a propovăduit pacea și înțelegerea între oameni a putut să îi lase ca Fiul lui Dumnezeu pe unii să ajungă să își piardă viața pentru El. Trebuie să știm că Iisus nu s-a dezmințit și nu se dezmințe pe Sine niciodată. De ce? Fiindcă El este Unul care este mai presus de preconștii decăzute ale lumii în care trăim. De fapt într-unul din cuvintele Sale către apostolii Săi Iisus a fost cât se poate de explicit: “au să vă dea afară din sinagogi: ba încă, va veni vremea când oricine vă va ucide să creadă că aduce o slujbă lui Dumnezeu” (Ioan 16, 2).

Și voi. Mai apoi sfântul Și-a dat sufletul în mâna lui Hristos. Prin urmare sfântul putea să îl vadă pe criminalul lui mort ca răzbunare dar a preferat să nu se răzbune. Ei bine efectul a fost că văzând atâta bunătate mai mulți păgâni care au asistat al această scenă au cerut să fie botezați. Martirii prin moartea lor crudă Și oribilă în cele din urmă s-au făcut pentru cei mai demonizați păgâni pilde de pocăință Și de convertire. Nu putem să trecem așa de ușor peste cazul martirilor creștin ortodocși chiar dacă în zilele noastre creștinismul ortodox nu mai este persecutat. Totuși, au fost Și sfinți care au avut de suferit Și în zilele în care libertatea credinței creștine a rămas neîngrădită. Știm în acest sens de faptul că fiindcă Sfântul Maxim Mărturisitorul a predicat împotriva ereziei monotelite i s-a tăiat limba ca să nu mai poată propovădui prin viu grai Și i s-a tăiat Și mâna dreaptă ca să nu mai poată propovădui prin scris. Avem aici ceea ce se poate spune un exemplu că de multe ori ereticii Și apostazi creștini s-au manifestat Și ei violent Și agresiv împotriva sfinților creștin ortodocși. Sfântul Teodor Studitul Și el a suferit bătăi Și închisoare fiindcă a propovăduit împotriva ereziei iconoclaste. Sfântul Grigorie Palama Și el a fost închis în temniță de otomani fiindcă nu a voit să se lepede de credința creștin ortodoxă. Sfântul Sforonie de la Afteia din România Și el a fost închis în închisoarea habsburgică de la Kufstein fiindcă a propovăduit împotriva uniației.³⁵

Un caz celebru de martiri creștini este cel al sfinților 40 de mucenici din Sevastia. Cine au fost acești 40 de mucenici din Sevastia? Erau soldați în armata romană sub împăratul Licinius. Se spune că trei dintre ei: Chirion, Candid Și Domnos erau foarte pricepuți în citirea Și interpretarea Bibliei (nu dăm aici numele tuturor celor 40 de mucenici din Sevastia fiindcă ne-ar lua foarte mult spațiu Și nu credem că se mai știe cu exactitate numele tuturor mucenicilor din Sevastia). Se pare că anul 320 a fost un an fatal pentru cei 40 de mucenici. De ce? Fiindcă în acest an Agricolaie guvernatorul Armeniei a aflat că sunt creștini Și a început să îi oblige să jertfească idolilor. Evident că cei 40 de mucenici au refuzat Și ceea ce i-a ajutat Și mai mult era faptul că erau împreună Și se ajutau Și întăreau în credință unii pe alții. Refuzul lor a dus la ceea ce istoria persecuțiilor a demonstrat că a devenit o procedură standard:

1. Au fost întemnițați.
2. Au fost bătuți cu pietre.
3. Când s-a văzut că cele două proceduri nu dau nici un rezultat au început să li se facă mai multe daruri crezând că astfel în cele din urmă vor renunța la Hristos.

Răul cel mai mare urma să vină: guvernatorul Agricolaie i-a condamnat la moarte însă nu orice fel de moarte: moarte prin înghețare în lacul Sevastiei. Se spune că unul dintre cei 40 nu a mai rezistat înghețului Și a ieșit din lac dar a murit pe loc. Locul ului însă i-a fost luat de un alt soldat care a fost mișcat de credința celor 40 de mucenici. Se pare că Dumnezeu nu a rămas total străin de patima mucenicilor fiindcă în acea noapte s-au petrecut câteva minuni:

1. Apa lacului a început să se încălzească fără de nici o explicație,
2. Ghiața s-a topit,
3. Au putut fi văzute 40 de cununi care s-au pogorât din cer peste capetele celor 40 de mucenici.

Agricolaie se pare că nu a fost deloc mișcat de minunea care a avut loc Și pentru ca să își ducă la îndeplinire planul diabolic a dat ordin ca fluierile picioarelor să le fie zdrobite Și așa în agonie cei 40 de mucenici Și-au dat sufletele în mâna lui Hristos. Trupurile lor au fost luate Și arse Și cenușa s-a aruncat în lac.³⁶

Prin urmare sub o formă sau alta compromisul ajunge să își facă resimțită influența lui nefastă în lumea noastră. El este o problemă morală. Este o problemă morală fiindcă compromisul este unul care ne face să nu mai ținem cont de moralitate Și să ajungem să fim pradă patimilor. Cum funcționează compromisul la scară mai mică? Ei bine se manifestă în mai toate patimile Și viciile. Fumătorul spune că nu mai fumează dar când simte în el dorința de a fuma în cele din urmă își spune că va mai fuma numai o țigară Și în cele din urmă se va lasa. Povestea se poate repeta de zeci de ori Și de sute de ori. Așa se face că fumătorul ajunge să fie victima propriilor deziluzii. Aceasta fiindcă trebuie să știm că patima niciodată nu pleacă dintr-o dată în om ci la fel cum s-a

³⁵ Barbara K. Gold, *Perpetua: athlete of God* (Oxford, 2018).

³⁶ Am prezentat aici pe scurt care a fost martirul sau mai bine spus principalele evenimente din martirul celor 40 de mucenici din Sevastia. Este cu adevărat o poveste tristă pe care unii din zilele noastre nu vor să o audă însă noi trebuie să facem efortul să o auzim pentru ca să ne întărim în credință. Sunt mai multe metode de a ne întări în credință dar una dintre cele mai eficiente este a citii viețile martirilor creștin ortodocși. Prin ei în cele din urmă vom ajunge să fim cât se poate de fermi în ortodoxia noastră. Ceea ce putem vedea din viața celor 40 de mucenici din Sevastia dar la fel de bine Și din viața martirilor creștin ortodocși din toate timpurile este că ei au fost fermi Și tari în credință în așa măsură că au învins frica de moarte. Frica de moarte este un sentiment pe care cu toții îl avem însă ceea ce învățăm de la mucenici este că acest sentiment poate să fie învins sau mai bine spus poate să fie depășit. Prin mucenici vedea că moartea este mai mult o trecere sau mai bine spus MAREA TRECERE pe care o facem din această lume în lumea de dincolo.

instalat treptat în om la fel de bine are un proces treptat de eradicare. Pentru aceasta în lupta cu patimile răbdarea este un fapt esențial. Mai apoi prostituata care este muștrată de conștiință pentru practicile ei își spune că se va lăsa de prostituție dar numai după ce va mai lua un singur client și mai apoi nu va mai lua nici un client. Bețivul care își spune că se lasă de băutura spune că nu va mai bea nici un pahar sau o sticlă dar mai apoi își spune că va mai bea numai o sticlă și mai apoi se va lăsa total. Povestea se poate repeta de câteva zeci de ori sau poate chiar de câteva sute de ori. Așa se face că în zilele noastre compromisul moral este în elementul lui. Nu că situația ar fi fost diferită în alte epoci ale istoriei ci faptul că omul în sine crede că progresul științific și tehnic poate schimba și dispoziția lui morală. Experiența morală ne demonstrează că nu. În nici un fel nu se poate schimba dispoziția morală a omului prin tehnică și știință. Aici este rolul în special al religie să schimbe morala persoanei. Totuși, știința și tehnica sunt lucruri care îl înobilează pe om și în nici un fel nu trebuie să le ignorăm. Trebuie să fim cât se poate de fermi în deciziile noastre și mai ales să știm că din cer unde au ajuns sufletele mucenicilor ei pot să ne ajute dacă le cerem ajutorul lor în rugăciune.³⁷

Cunoscutul scriitor de comedie Ion Luca Caragiale a ironizat foarte bine ce înseamnă compromisul moral și faptul de a nu ține cont de reputație sub nici un formă. El făcut aceasta în cunoscuta sa schiță comică *Tempora* ce îl are protagonist pe Coriolan Drăgănescu. Student eminent Coriolan Drăgănescu este totuși un reacționar politic în sensul că organizează mai multe proteste antiguvernamentale și ține cuvinte pline de patos anti-guvern sub statuia lui Mihai Bravul. Timpul trece și Coriolan Drăgănescu termină facultatea și devine din câte se pare polițist. În calitate de șef de poliție el este cel care merge să suprimă toate mișcările de protest ale studențimii de sub statuia lui Mihai Bravul. Aici am spus pe scurt care este schița lui Caragiale care nu este numai comică dar la fel de bine este și ironică. Este ironică fiindcă ne prezintă ce înseamnă omul compromis. Omul compromis trece de la extremă la alta fără să îi pese de consecințe. El este de fapt un demagog care nu știe exact ceea ce vrea dar care plin de tupeu se prezintă pe sine ca un om de caracter. O mai bună prezentare a ceea ce este compromisul moral în societatea de azi (mai ales din cea românească) credem că nu există. Aceasta fiindcă trebuie să știm că este cel mai ușor să fi un demagog dar este cel mai greu să fi un om de caracter. Omul compromis moral este de fapt un actor de proastă calitate ce joacă o piesă de teatru ce în cele din urmă numai cei de o teapă cu el o cred. Peisajul nostru social dar mai ales cel politic este plin de astfel de persoane care sunt cât se poate de jenante și care nu au nici un fel de tărie morală în ei. Ei bine la polul opus față de astfel de persoane sunt martirii creștin ortodocși care știu că viața sufletului nu se încheie cu moartea și care trebuie să continue să fie un exemplu pentru cei din jur. Sunt și oameni atât de împietriți sufletește că numai exemplul martirilor creștin ortodocși mai poate să îi facă să se schimbe să devină creștini. După cum am arătat în primul capitol al acestei cărți primul contact cu lumea din jur a creștinismului ortodox a fost unul violent și agresiv. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că lumea nu era pregătită destul pentru venirea lui Hristos și a evangheliei Sale mântuitoare.³⁸

Istoricii și sociologii sunt unii care sub influența teoriei evoluționiste a lui Darwin ne spun că umanitatea este de fapt într-un proces de evoluție și că de fapt omul s-a schimbat în sens evoluționist aproape ontologic din antichitate în evul mediu și din evul mediu în modernitate pentru ca mai apoi să ajungă în ceea ce unii denumesc timpul nostru ca fiind postmodernitate. Este clar că există o asemănare dintre evoluție și evoluționism dar nu trebuie să confundăm lucrurile. Aceasta fiindcă este bine să știm că una este evoluția și alta este evoluționismul. Evoluția nu presupune că ne tragem din maimuță în timp ce evoluționismul o face. Evoluționismul a primit mai multe forme de manifestare în istorie dar aici vom menționa numai două:

1. Nihilismul au fost cei care vorbit de moartea lui Dumnezeu dar la fel de bine și de nașterea supraomului (ubermensch) care era o ființă capabilă să ia locul lui Dumnezeu;

2. Nazismul au fost cei care au vorbit de rasa ariană care era rasa germanică ce era capabilă să conducă toată umanitatea. Rasa ariană este și ea un produs al evoluționismului ce l-a avut ca protopărinte pe Darwin.

³⁷ Florin Caragiu, *Școala martirului* (București, 2017).

³⁸ Realitatea este că mai ales în mentalitatea păgână și în cea otomană faptul că martirii își plecau capul în fața sabiei lor era o dovadă de mare slăbiciune. Persecutorul știa că este puternic fiindcă dispunea de viața și de moartea martirului. La prima vedere așa par lucrurile. Așa par lucrurile numai în aparență. Aceasta fiindcă este bine să știm că numai Dumnezeu este Cel care are drept de viață și de moarte asupra oamenilor. Ei bine sub insuși demonice persecutorii ajungeau de își luau dreptul de a fi dumnezei pe pământ. Nu mai era Dumnezeu Cel care hotăra și decidea cine trăiește și cine moare ci păgânul sau otomanul. Pentru orice om sensibil și de bună credință faptul este cât se poate de evident. Este cât se poate de evident fiindcă după cum am spus demonii pot să îl facă pe om să creadă că binele este rău și răul este bine. Evident de cele mai multe ori acest fapt are loc cu acordul și concordul omului.

Ambele teorii sunt niște himere fiindcă este bine să știm că nici ubermesch-ul și nici rasa ariană nu sunt realități ci mai mult simple ficțiuni. Iată că sunt unii care atât de mult cred în demnitatea și reputația omului că au ajuns să îl îndumnezeiască. Aici este evident că se cade în cealaltă extremă pe care evident că trebuie să o evităm. Trebuie să ținem la reputația noastră dar nu trebuie să ne fie teamă să renunțăm la ea dacă de dragule ei ni se cere să renunțăm la Hristos. Că sunt și cazuri de martiri creștini care nu au legătură cu otodoxia ne-o spune o întâmplare din America zielelor noastre când un psihopat a intrat cu o armă de foc într-o școală și a intrat într-o sală de clase unde i-a întrebat pe studenții de acolo dacă sunt creștini? Speriați cei mai mulți studenți au răspuns că sunt creștini. Atunci psihopatul i-a împușcat pe aproape toți.³⁹ Prin urmare în nici un fel nu trebuie să credem că cel care ajunge să ia viața cuiva fiindcă nu se leapădă de Hristos este un om puternic. Din contră, este un om slab. Este un om slab fiindcă nu are puterea de a se opune sugestiilor demonilor și ajunge să facă lucruri total nefirești. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim cât se poate de atenți cu mentalitatea persecutorilor care după cum putem să ne dăm seama sunt persoane care se pun pe sine de bună voia în slujba demonilor. Ei sunt de fapt un fel de agenți care duc la îndeplinire voia demonilor. Aici fără nici o îndoială că pătrundem în ceea ce sfinții părinți au denumit ca războiul nevăzut care se dă în inima oamenilor între îngeri și demoni. Ține de noi în fiecare parte de partea cu voim să fim.⁴⁰

Este evident prin urmare că martirii creștin ortodoxi și-au avut detractorii lor. Aceasta fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus mai ales protestanții și neoprotestanții nu recunosc sfințenia martirilor. Aceasta fiindcă ei consideră că numai Dumnezeu Sfânta Treime este sfânt. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că Dumnezeu este sfânt însă această sfințenia a Sa se comunică sau mai bine spus se împărtășește. Într-o lume care este din ce în ce mai puțin interesată de sfințenie adevărul este că martirii creștin ortodoxi ne spun să cu adevărat sfințenia poate să fie câștigată. De ce ar da Dumnezeu sfințenia Lui martirilor creștin ortodoxi? Evident fiindcă martirii sunt gata să își dea viața pentru Dumnezeu. Pare cumva pueril pentru unii să ajungi să te gândești dacă ești dispus să îți dai viața pentru Dumnezeu sau nu. Istoria și realitatea au făcut în așa fel că mai mulți martiri și-au dat viața pentru Dumnezeu. Prin fapta lor automat ei au câștigat sfințenia care a fost conferită în dar pentru curajul lor. Unii ar putea să spună: este vorba de curaj în cadrul martiriului? Da. Ca să fi un martir creștin ortodox trebuie să fi curajos. Trebuie să fi curajos fiindcă în martiriu te confrunți cu moartea. Așa de mare curaj au avut martirii că ei și-au dat chiar și viața pentru Hristos. Hristos a venit pe pământ și a pățimit pentru oameni și drept răspuns la dragostea Lui înfintă pentru umanitate martirii și ei și-au dat viața pentru Hristos. Iată de ce este bine să știm că curajul de a muri pentru Hristos este cu adevărat o dovadă a integrității și a lipsei de compromis. Ca să te poți lupta cu compromisiul sau mai bine spus pentru ca să nu fi afectat de el adevărul este că trebuie să ai mult curaj. Nu știm cum martirii au avut acest curaj dar ceea ce este evident este că în cele din urmă au reușit să îl câștige. După cum am spus din primele pagini ale acestei cărți curajul de a muri pentru Hristos este de cele mai multe ori conferit de harul Sfântului Duh. Pentru mulți o asemenea afirmație nu este în nici un fel credibilă. A simțit sau a văzut cineva harul Sfântului Duh? Este harul Sfântului Duh un fapt palpabil care poate să fie simțit sau pipăit? La fel ca Duhul Sfânt harul nu poate să fie pipăit fiindcă nu este material dar poate să fie simțit.⁴¹

După cum a spus trăim vremuri în care cei mai mulți dintre noi privim la martiri ca la un fel de nebuni. Să mori pentru Hristos? Să renunți la toate plăcerile și bucuriile acestei lumi? Să nu mai ți cont de propria ta viață pentru dragul lui Hristos? Toate aceste lucruri sunt cu adevărat imposibil de realizat pentru noi oamenii obișnuți. Ei bine trebuie să spunem că nu același lucru este valabil și pentru martirii creștin ortodoxi. De ce? Fiindcă ei nu sunt oameni obișnuți ca noi. Ei sunt oameni ai credinței. Oameni care în probleme de credință nu au făcut nici un compromis și nici un rabat. În zilele noastre a face compromisului în materie de credință este un lucru obișnuit. Nu este nici o problemă pentru unii ca ei deși sunt creștini ortodoxi să meargă pe la alte secte sau confesiuni creștine fiindcă realitatea este că omul de azi nu mai crede în infailibilitatea Bisericii Creștin Ortodoxe. Teologii creștin ortodoxi susțin cu tărie că Biserica Creștin Ortodoxă este infailibilă. Ce să înțelegem

³⁹ A se vedea în acest sens și *Martiri pentru Hristos din perioada regimului comunist* (București, 2007).

⁴⁰ *Martiriul sfinților brâncoveni*, (București, 2014).

⁴¹ În vechime printre marii nevoitori și asceți creștin ortodoxi exista o vorbă: să sânge și primește duh. Este posibil ca această vorbă creștin ortodoxă să fi fost inspirată de martirii creștin ortodoxi care evident că și-au dat viața pentru Hristos. Iată de ce este bine să știm că harul lui Dumnezeu nu este unul care este pasiv în fața martiriului. Mai mulți martiri dintre care am amintit pe Sfântul Arhidiacon Ștefan au simțit că harul lui Dumnezeu îi cuprinde în momentul martiriului. Prin urmare martirul creștin ortodox nu este singur la modul total în fața agoniei martiriului. Dumnezeu a fost cu toți sfinții martiri creștin ortodoxi și i-a ajutat să treacă cu bine peste marele pas al morții martirice. Iată de ce și noi trebuie să nu ne îndoim de prezența harului Duhului Sfânt în cazul martirilor.

din aceasta? Înțelegem că Biserica Ortodoxă nu poate greși și cu adevărat nu greșește. Noi creștinii ortodocși suntem unii care greșim dar nu același lucru se poate spune despre Biserica Ortodoxă. De ce este infailibilă Biserica Creștin Ortodoxă? Fiindcă ea are cap pe Fiul lui Dumnezeu Domnul Iisus Hristos. Hristos este Cel care conferă infailibilitatea Bisericii Ortodoxe. Mult prea încrezători în puterile lor omenești și lumești limitate papii de la Roma au mutat infailibilitatea Bisericii de la ea pe ei înșiși. Așa se face că în zilele noastre avem doctrina infailibilității papale care este o erezie. Omul nu are cum să fie infailibil fiindcă omul este supus greșelii și păcatului. Nici chiar martirii creștin ortodocși care au murit pentru Hristos nu au fost infailibili. Totuși ar fi bine să vorbim mai pe larg de ce există această sete de infailibilitate în societatea noastră de azi? Mai bine spus care sunt supapele psihologice ale unei astfel de dorințe și ale unui astfel de deziderat?⁴²

Una dintre primele motivații ale omului de a aspira la infailibilitate este evident orgoliul și vanitatea umană. Aceasta fiindcă sunt oameni care se văd pe sine atât de buni că uneori ei sunt dispuși să îl corecteze chiar și pe Dumnezeu. Așa se face că sunt oameni care deși nu o spun pe față se consideră pe sine infailibili sau mai bine spus incapabili să facă greșeli. Cu toții am întâlnit oameni care au atât de mult orgoliu că se văd pe sine mai buni decât restul și sunt unii care stau undeva sus la o distanță augustă față de semenii lor. Prin urmare acești oameni sunt infailibili. De fapt mai toți marii dictatori și tirani ai lumii au fost infailibili. Au fost infailibili fiindcă ei erau dincolo de limitele umanului și erau pe o poziție de a putea face decizii despre ceea ce este bine și ceea ce este rău. O a doua motivație pe care o are omul de a aspira la infailibilitate este setea umană de perfecțiune. Este normal și firesc ca omul să aspire la perfecțiune dar la fel de bine trebuie să știm că perfecțiunea este un lucru ce trebuie să aibă loc în anumite cadre sau mai bine spus în anumite contexte. Nu se poate să vorbim despre o perfecțiune supra-umană dar sunt din ce în ce mai mulți care adevărul este că se văd pe sine mai mult decât niște simpli oameni. Mai ales în țările dezvoltate economic se poate vedea că cetățenii lor se văd pe sine infailibili. Aceasta fiindcă prosperitatea materială îi face să creadă că lor li se cuvine totul și ei sunt cumva “dincolo de bine și de rău.” Dacă este să spunem adevărul, realitatea este că mucenicii creștin ortodocși sunt unii care s-au apropiat cel mai mult de infailibilitate. Aceasta fiindcă ei s-au supus pe sine total voii lui Dumnezeu. Cum poate să fie apropiere de infailibilitate a îți da viața pentru Hristos? Adevărul este că martirul este unul care îl aduce pe martir mai aproape de infailibilitate fiindcă îl face să fie unul care se unește cu Aboslului. Dumnezeu este absolutul și acolo unde este absolut în cele din urmă este și infailibilitatea. Cu toții vedem că trăim într-o lume imperfectă. Este o lume în care există multă lăcomie, există multă ură, există multă aversiune, există multă minciună. Cineva trebuie să fie categoric la un anumit nivel cu răutatea din lume. Ei bine aceștia au fost martirii creștin ortodocși. Martirii creștin ortodocși nu au murit în van și absurd. Ei au murit fiindcă în sufletul lor au fost unii care au vrut o lume mai bună, o lume mai curată, o lume despătimită. Iată de ce martirii creștin ortodocși merită cinstea noastră. Deși trupește ei sunt morți sufletele lor sunt în cer cu îngerii.⁴³

Trăim vremuri în care mai toate valorile morale sunt bulversate și contestate. Sunt mai multe ideologii de sorginte New Age care pur și simplu nu pot să suporte faptul că creștinismul ortodox este unul ce pretinde supremație. Ni se spune din ce în ce mai des că la un anumit nivel toate religiile sunt adevărate și că fiecare este liber să creadă în ce vrea important este numai să creadă. Adevărul este că lucrurile nu stau chiar așa cum sunt ele prezentate. În sufletele noastre știm că noi dorim să deținem adevărul și dacă este posibil voim să deținem adevărul și în materie de credință creștin ortodoxă. Iată de ce este bine să fim cât se poate de conștienți că a crede într-o minciună religioasă este cu adevărat un lucru dureros. Este dureros fiindcă în nici un fel omul nu poate să fie amăgit cu minciuni religioase. Ei bine martirii creștin ortodocși nu au voit să fie amăgiți cu minciuni și ei au voit să fie unii care să se dedice cu totul adevărului. A spune că martirii au murit pentru adevăr este pentru cei mai mulți dintre noi o afirmație cât se poate de inspidă și fără de nici o noimă. Ce este adevărul? Îl întreba Pilat pe Iisus fără să știe că Adevărul în persoană stătea chiar în fața lui. Cei mai mulți dintre noi nu prea credem în adevăr fiindcă există mult prea multă minciună în jurul nostru. Se minte în politică, se minte în

⁴² Sfântul Nectarie din Eghina, *De ce papa și supușii lui s-au despărțit de Biserica lui Hristos?* (București, 2011).

⁴³ Ceea ce nu pot să înțelegă mulți dintre noi cei de azi este cum este posibil ca Dumnezeu care este iubire să îi lase pe martirii creștin ortodocși să moară morțile cele mai crunte? Este posibil ca iubirea lui Dumnezeu Tatăl să fie reconciliată că moartea crudă și oribilă a martirilor? Răspunsul este că cei mai mulți dintre noi suntem slabi în credință și ne vine greu să credem că viața sufletului se continuă și după moarte. Martirii ca unii care au fost oameni de credință și-au putut da seama că moartea nu este un sfârșit ci mai mult o trecere. Este o trecere spre rai sau spre iad. Iată de ce în acest sens moartea martirilor nu a fost atât de crudă și atât de sălbatică. Am enunțat mai sus că în cazul celor 40 de mucenici din Sevastia au putut fi văzute în timpul martiriului lor cum 40 de cununi s-au pogorât din cer și s-au așezat pe capetele lor. Aceasta a fost văzut de cei care asistau la martiriul lor. Prin urmare putem vedea că Dumnezeu Tatăl nu a fost departe de martiri ci a fost cu ei și i-a înăruit să își ducă martiriul până la capăt.

ideologiile sociale, se minte în întrecerile sportive, se minte în materie de economie etc. Am ajuns să se învățăm cu minciuna. De fapt sunt din ce în ce mai mulți care vor mai mult o minciună fermecătoare decât adevărul gol gol. De ce? Fiindcă pentru unii realitatea este cu adevărat un lucru greu de suportat. Este greu de suportat fiindcă oamenii din jurul nostru sunt unii care au ajuns să se animalizeze. Nu au fost niște oameni animalici cei care L-au pus pe Iisus pe cruce? Nu au fost niște oameni animalici cei care i-au ucis pe sfinții apostoli? Nu au fost niște oameni animalici cei care i-au persecutat sistematic pe creștini timp de aproape 250 de ani în Imperiul Roman? Fără doar și poate că da. Cu ce poți răspunde în fața animalității unor oameni? O poți face prin martirul tău. De ce? Fiindcă cel puțin știi că nu ai devenit unul ca ei ci ai fost de partea binelui și a adevărului până la capăt. Ca unii care suntem limitați numai la ceea ce este în această lume uităm mult prea ușor că Dumnezeu nu este din această lume deși El a creat lumea și tot ceea ce există în ea. Dumnezeu este transcendent lumii și de multe ori El îngăduie lumii să meargă pe căi străine și nesigure fiindcă El a dat libertate lumii. Așa se face că nici un mucenic nu apare forțat de puterea lui Dumnezeu. Mucenicii sunt produsul libertății oamenilor care leg răul și de dedică pe sine răului.⁴⁴

Este adevărat că spectacolul pe care mucenicii îl oferă lumii este unul trist. Nu ai cum să nu te întristezi sau chiar să plângi când citești viețile sfinților martiri creștin ortodocși. Totuși trebuie să știm că este vorba de o “tristețe strălucitoare” în termenii teologului ortodox Alexander Schmemmann. De ce spunem că spectacolul mucenicilor și a sfârșitului lor pământesc este o “tristețe strălucitoare”? Este așa fiindcă această tristețe ne face și pe noi empatici cu cei care au suferit. Sunt mai mulți care de multe ori credem în bunătatea și în nefericirea lumii din jur. Ei bine martirii creștin ortodocși ne deschid ochii. Ei ne fac să înțelegem că lumea din jur de multe ori este viclenă. Sunt mai mulți care fac din viclenie o adevărată virtute. De ce? Fiindcă pentru ei viclenia a devenit un mod de viață. Este evident că trebuie să ne dăm seama că martirii s-au împotrivit vicleniei. Mai toți păgânii din antichitate erau oameni versați în căile vicleniei. Această viclenia mergea până acolo că chiar valorile religioase erau pervertite și falsificate. Ce era de făcut? Este evident că cineva trebuia să se ridice și să îi confrunte pe acești păgâni vicleni. Aceștia au fost mucenicii creștin ortodocși. Ei au avut curajul mare de a sta în fața păgânilor și a îi demasca pentru ca toată lumea să îi vadă și să știe cine sunt ei cu adevărat. Este adevărat că dacă păgânii nu ar fi fost vicleni problema s-ar fi rezolvat fără de vărsare de sânge. Din nefericire nu acesta a fost cazul. După cum am spus martirii creștin ortodocși prin curajul lor de a înfrunta moartea au devenit modele pe care noi creștinii ortodocși trebuie să le urmăm. Cum să le urmăm? Să le urmăm după cum a spus Iisus că nu trebuie să ne temem de cei care ne pot omorî numai trupul ci trebuie să ne temem de cei care ne pot omorî trupul și la fel de bine ne pot arunca și sufletul în iad. Dacă vom sta și vom medita mai bine vom vedea că s-a meritat ca mucenicii să îi dea viața pentru Hristos. Ei au renunțat la această viață trecătoare și de multe ori efemeră pentru ca să câștige viața veșnică fericită. Acest fapt este arătat din viețile mucenicilor care au înfruntat ultima și cea mai cruntă realitate a lumii noastre: moartea.⁴⁵

După cum am arătat în rândurile de mai sus vremurile noastre sunt confuze în plan moral:

1. Sunt unii care acceptă eutanasia,
2. Sunt unii care consideră că pornografia și erotismul nu sunt un păcat,
3. Sunt unii care luptă pentru drepturile homosexualilor și a lesbienelelor,
4. Sunt unii care cred că războiul este un lucru necesar lumii noastre,
5. Sunt unii care cred că lumea și popoarele pot fi conduse numai prin manipulare și minciună,
6. Sunt unii care consideră că viclenia este o adevărată înțelepciune,
7. Sunt unii care cred că lăcomia la mâncare și la bani sunt adevărate virtuți,
8. Sunt unii care cred că a venit timpul să uităm tot ceea ce este moral și bun și să trecem în imoralitate,
9. Sunt unii care consideră că a trăi pe spinarea altora este normal,
10. Sunt unii care fac din șantaj și înșelătorie un fenomen obișnuit,
11. Sunt unii care cred că terorismul este o dovadă de mare curaj.

⁴⁴ Chad Mesiter, James K. Dew jr., *God and evil. The case for God in a world filled with pain* (IVP Books, 2012).

⁴⁵ Este posibil să ajungi să învingi moartea? Prin propriile tale puteri nu, dar prin puterile lui Hristos da. Aceasta fiindcă prin înviere Hristos a învins puterea morții. Iată de ce este bine să știm că în împrejurări grele și vitrege întotdeauna putem să contăm pe ajutorul lui Hristos. Știm din viețile sfinților martiri că în momentele dinaintea morții lor mai toți s-au rugat lui Dumnezeu să îi întărească și să nu își schimbe voința. De cele mai multe ori sau mai bine spus în cele mai multe situații rugăciunea lor le-a fost ascultată și este evident că Hristos i-a întărit să treacă cu bine pragul morții. Am văzut din cazul Sfintei Eufemia care i s-a arătat Sfântului Paisie Aghioritul că ea a spus că dacă ar fi știu ce bucurii o așteaptau în rai e nu ar fi murit numai odată ci ar fi acceptat martirul de mii de ori. Prin urmare prin această mărturie trebuie să fim și noi încredințați că moartea martirilor creștin ortodocși nu a fost în van.

Evident că enumerarea ar putea continua. Ar putea continua fiindcă este bine să **Ș**tim că lumea de azi nu este diferită de lumea din antichitate în plan moral. La fel de bine **Ș**i în zilele noastre imoralitatea **Ș**i perversiunea sunt lucruri care trebuie să fie promovate **Ș**i de ce nu acceptate ca fiind fire**Ș**ti. Ei bine cei care s-au ridicat **Ș**i care au luptat cu toate aceste răutăți din lumea noastră au fost martirii. Ei sunt cu adevărat sfinți fiindcă ai avut tăria să se ridice **Ș**i să spună nu răului. După cum putem să ne dăm seama răul este un fapt care de la începutul lumii a fost în antiteză **Ș**i în conflict cu binele. Lumea noastră este de a**Ș**a natură că nu putem să fim neutrii. Nu putem să fim neutrii fiindcă într-un fel sau altul trebui să alegem de partea cui suntem: a binelui sau a răului. Nu este acceptată numai o apartenență formală la bine ci trebuie să ne asumăm până la capăt aderența noastră la bine. De multe ori aderența la bine este un fapt care poate duce la curmarea vieții omene**Ș**ti. Vom da numai două exemple:

1. Lunar în toate țările lumii sunt mai mulți poliți**Ș**ti care sunt uci**Ș**i în exercițiul mincinii de agenții răului.
2. Pe mai multe câmpuri de război al lumii au fost uci**Ș**i **Ș**i încă sunt uci**Ș**i mai mulți soldați care **Ș**i ei s-au opus într-un fel sau altul răului **Ș**i agenților lui.⁴⁶

Este adevărat că Biblia vorbe**Ș**e de mai multe cazuri de martiri. **Ș**tim că fiindcă Sfântul prooroc Isaia s-a opus idolatriei din zilele lui el a fost tăiat de viu cu fierăstrăul în două. Totu**Ș**i unul dintre cele mai clasice cazuri de martiriul din Biblie este cel al celor 7 frați Macabei care au fost uci**Ș**i fiindcă nu au voit să treacă la păgânism **Ș**i nu au voit să mănânce carne de porc ce nu era permisă de legea mozaică. A**Ș**a se face că pe vremea împăratului seleucid Antioh acesta a dat ordin ca toți cei din împărăția lui să aducă jерfe zeilor elini în frunte cu Zeus. Evident că cei mai mulți evrei s-au împotrivit **Ș**i dintre ei s-a remarcat un preot cu frică de Dumnezeu pe nume Eleazar. La fel au venit mai mulți păgâni selucizi bine intenționați care i-au adus să mănânce carne de porc:

- Mănâncă carne de porc.

- Mai bine îmi este ca îndată să mă arunc în iad, decât să mâni pe Dumnezeul meu prin călcarea Legii Lui celei sfinte; nici nu se cuvine vârstei noastre celei bătrâne să ne fățarnicim spre sminteala tinerilor celor mulți. Căci dacă tinerii mă vor vedea făcând aceasta, la care voi mă sfătuiți să fac, vor zice: «Iată, Eleazar la adânci bătrâneți a lăsat legea părintească și s-a lipit de păgâni!» **Ș**i așa aceia, pentru fățarnicia mea, se vor depărta de la Dumnezeul cel adevărat și vor pieri; deoarece, căutând la mine, vor începe a defăima Legea lui Dumnezeu și a se abate la păgânătatea elinească, înșelându-se de iubirea vieții acesteia de puțină vreme; iar eu voi aduce prihană asupra bătrâneților mele, făcându-mă pricinuitor pierzării atâtor suflete. Deci chiar de mă voi izbăvi de muncile acestea de la oameni, însă de muncile Atotputernicului Dumnezeu nu voi putea scăpa, nici viu, nici mort. Deci mai bine să mor acum și să-mi împodobesc bătrânețile mele prin răbdare bărbătească, iar celor tineri să le las după mine pildă bună, când, cu mărire de suflet și tărie, voi pătimi pentru cinstitele și sfintele legi.

Atunci Eleazar a fost bătut până a fost lăsat aproape mort. Mai apoi peste rînile lui s-a pus oțet **Ș**i a fost aruncat într-un foc de viu unde **Ș**i-a găsit sfâr**Ș**itul. După moartea lui Eleazar a fost rândul ca cei 7 frați Macabei (ucenicii lui Eleazar) dimpreună cu mama lor să fie trimi**Ș**i înaintea lui Antioh care i-a îndemnat să mănânce carne de porc.

-Luați **Ș**i mâncați carne de porc, i-a îndemnat împăratul Antioh.

- Nu putem.

- De ce?

- Este împotriva legii noastre evreie**Ș**ti.

- De ce sunteți încăpățânați?

- Fiindcă urmăm învățătorului nostru Eleazar.

- Foarte bine, veți suferii consecințele.

Cei 7 frați Macabei au fost luați **Ș**i au fost bătuți cu vine de bou **Ș**i cu bice. Unul din frații Macabei, care era mai întâi, a zis către împărat astfel:

-Ce voiești să întrebi și să înveți de la noi? Fiindcă suntem gata să murim, decât să călcăm legile cele părintești.

Iar împăratul, mâniindu-se, a poruncit să ardă niște tigăi și căldări. Acelea fiind înfierbântate degrab, a poruncit ca să-i taie limba celui ce era între dânșii înainte vorbitor la cuvânt, să-i jupoaie pielea de pe trup și să-i taie marginile mădularelor trupești; iar frații ceilalți și maica lor să privească. **Ș**i după ce i-au tăiat toate mădularele, a poruncit să-l dea focului și să-l frigă în tigaie, deși abia mai sufla. Iar aburii înălțându-se din tigaie, toți ceilalți, împreună cu maica lor, se îndemneau unul pe altul să moară cu bărbăție, zicând astfel:

⁴⁶ Vladimir Soloviov, *Îndreptățirea binelui* (București, 1991).

-Domnul Dumnezeu vede și cu adevărat se mângâie într-o nouă, precum a arătat Moise în fața poporului prin cântarea sa care mărturisește, zicând: Și într-o robii Săi se va mângâia.

Deci cel dintâi murind în acest fel, pe al doilea l-au scos spre batjocură; deci și acestuia jupuindu-i pielea cu perii de pe cap, l-au întrebat:

-Vei mânca carne de porc mai înainte de a fi schingiuite toate mădularele trupului tău?

Iar el, răspunzând în graiul părinților săi, a zis:

- Nu.

De aceea și acesta a fost chinuit, ca și cel dintâi. Iar când era în suflarea cea de pe urmă, a zis:

- Tu, preacălosule, ne pierzi pe noi din viața aceasta de acum, iar Împăratul lumii ne va învia într-o învierea vieții veșnice, pe noi, cei omorâți pentru legile Sale.

După aceasta a fost batjocorit al treilea; și, cerându-i-se limba, el a scos-o afară îndată și, întinzându-și mâinile cu îndrăzneală și cu bărbăție, a zis:

- Acestea le-am câștigat de la Cer și pentru legile Lui le defăimez pe ele; și nădăjduiesc să le iau iarăși de la Dânsul.

Însuși împăratul și cei ce erau cu dânsul se minunau de mărimea de suflet a tânărului, că într-o nimic nu socotea chinurile.

Acesta sfârșindu-se, păgânii au luat pe al patrulea și l-au muncit asemenea. Iar când era aproape de moarte, a zis astfel:

-Mai bine fiind ucis de oameni, să așteptăm nădejdea cea de la Dumnezeu, ca să fim iar înviați de Dânsul. Iar ție nu-ți va fie înviere spre viață!

După aceasta au adus pe al cincilea și l-au muncit și pe el. Acela, căutând spre împărat, a zis:

-Având stăpânire peste oameni, fiind muritor, faci ceea ce voiești, însă să nu socotești că neamul nostru este părăsit de Dumnezeu. Tu să mai aștepti și vei vedea stăpânirea Lui cea mare, cum te va munci pe tine și seminția ta

. După aceasta au adus pe al șaselea și acela, fiind aproape să moară, a zis:

-Nu te înșela în zadar, pentru că noi pătimim acestea pentru că am greșit Dumnezeului nostru; iar tu să nu socotești că ești nevinovat, începând a te lupta cu Dumnezeu.

Cel mai tânăr dintre frați a rămas încă viu și Antioh a început să îl ademenească cu promisiuni de averi și funcții mari.

- Nu primesc nimic din toate ofertele tale spurcate.

Împăratul Antioh s-a mâniat și a dat poruncă să fie ucis. Văzând aceasta fericita maică, al cărei nume era Solomonia, s-a umplut de veselie negrăită, că și-a trimis fără prihană înaintea lui Dumnezeu pe cei șapte fii ai săi. Și stând deasupra trupurilor lor, și-a întins mâinile în sus și, rugându-se cu lacrimi fierbinți, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu. Astfel s-a sfârșit maica cu fiii săi, punându-și sufletele pentru legea Atotțiitorului Dumnezeu.⁴⁷

Avem aici unul dintre cele mai clasice mărturii de martiri care a avut loc înainte de Hristos în secolul I. Prin urmare ceea ce trebuie să știm este că martirul nu a fost un lucru care a fost tipic numai pentru creștinii ortodocși. Au fost și dintre iudaici unii care au mărturisit credința în Yahve (Dumnezeu) prin martiru. Unul dintre cele mai cunoscute cazuri este după cum am pus cel al celor 7 frați Macabei și a învățătorului lor Eleazar. Trebuie să știm că a fost cu adevărat greu să ții credința într-un singur Dumnezeu într-o lume păgână în care politeismul era cu adevărat cel mai obișnuit lucru. Mai înainte de Hristos toată Europa era păgână și la fel de tot Orientul Mijlociu cu excepția evreilor.⁴⁸

Devine evident că avem aici o mărturisire extrem pe care frații Macabei au adus-o în fața unui împărat seleucid păgân și nemilos. De fapt de multe ori pentru a arăta răutatea anumitor persoane numai martirul poate să mai fie o soluție. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că istoria a ajuns să îi cinstească pe cei 7 frați Macabei și să îl condamne pe împăratul Antioh. Este adevărat că unii conducători și după cum vedem chiar și unii împărați atât au fost de orbiți de păgânism că nu s-au dat înapoi de la nici o formă de tortură. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu formele în care s-au manifestat persecuțiile împotriva martirilor fiindcă întotdeauna în ura lor vom găsi elemente demonice. Despre aceste lucruri vom vorbi pe larg într-un capitol din această carte dedicat special implicației demonilor în martiriu.⁴⁹

⁴⁷ Martirul de mai sus a fost redat în mare după cum este el reltat în Biblie la cartea Macabeilor.

⁴⁸ James J. O'Donnell, *Pagans: the end of traditional religion and the rise of Christianity* (Ecco, 2015).

⁴⁹ *Demonii și lucrările lor* (Galați, 2007).

Din cazul fraților Macanei putem să vedem foarte bine că ei au fost unii care au ajuns să nu facă nici un fel de compromis cu împăratul Antioh. Devine evident că trebuie să nu uităm de cazul celor 7 frați Macabei care a avut ample consecințe în istoria poporului evreu. Când trăiești într-un mediu viciat sunt de obicei două alternative:

1. Să fi atât de tare încât să nu fi afectat de el,
2. Să accepți moartea martirică.

Suntem oameni de bine care de cele mai multe ori tindem să credem că răul este mai mult o putere iluzorie în lumea noastră. Că răul este o putere iluzorie nu este nici o îndoială fiindcă el s-a născut din bine și nu poate să existe dincolo de bine. Totuși, când cineva ajunge să fie sedus de bună voie de iluzia răului în cele din urmă el ajunge să fie fi o putere activă în lumea noastră. Nu numai că este o putere activă ci la fel de bine el mai este și o putere distructivă. Răul nu poate să fie alteceva decât este ontologia lui iluzorie: distrugere. Iată de ce este bine să știm că în asemenea momente trebuie să ne raportăm la martirii creștin ortodocși și al martirii pe care ni-i pune Vechiul Testament în față. Numai în acest mod nu vom ajunge să facem compromisuri pe care ulterior le putem regreta amar.⁵⁰

CAPITOLUL 3

MARTIRII CREȘTIN ORTODOCȘI ÎN CONFRUNTAREA CU FORȚELE DEMONICE

După cum am arătat în rândurile de până acum nu trebuie să privim numai în planul istoric al martiului creștin ortodox fiindcă la fel de bine pe lângă planul istoric mai există și un plan spiritual. Care este acest plan spiritual? L-am eununțat în rândurile de mai sus: este războiul nevăzut care se dă în lumea noastră între îngeri și draci. Acest război este unul feroce în care diavoli nu se dau înapoi de la nimic pentru a face cât mai multe victime și a câștiga pe câți mai mulți la iad. Este evident că dacă diavoli nu ar oferi nimic nimeni nu i-ar mai urma. Principiul după care se ghidează dracii este în cele mai multe situații: principiul plăcerii. Diavoli merg împotriva legii lui Dumnezeu care ne spun că sunt mai multe păcate se bazează pe plăcere.

1. Dacă îngerii ne spun că lăcomia la mâncare este un păcat, diavoli ne spun că putem să fim oricât de lacomi că nu este păcat.

2. Dacă îngerii ne spun că desfrânarea este un păcat, diavoli ne spun că nu este nici un păcat să te desfrânezi.

3. Dacă îngerii ne spun că mânia este un păcat, diavoli ne spune că nu este nici un păcat să te mânii.

4. Dacă îngerii ne spun că este un păcat să invidiem, diavoli ne spun că putem să invidiem că nu este nici un păcat invidia.

5. Dacă îngerii ne spun că lenea și delăsarea este un păcat, diavoli ne spun că lenea și delăsarea nu este nici un păcat.

6. Dacă îngerii ne spun că iubirea excesivă de bani și averi este un păcat, diavoli ne spun că nu este nici un păcat să iubești banii și averile.

7. Dacă îngerii ne spun că nu este bine să mândru și orgolios, diavoli ne spun că nu este nici un păcat să fi mândru și orgolios.

Am făcut mai sus de fapt o trecere în revistă a principalelor 7 păcate capitale ale prin care diavoli câștigă cele mai multe suflete la iad.⁵¹

Sfinții părinți sunt de părere că sunt în mare 7 căi prin care diavoli caută din răutate să aducă pe cât mai mulți în iad. Ele sunt cele 7 păcate capitale de care trebuie să fugim și pe care trebuie să le evităm. Totuși, sunt mai mulți care eventual ar fi curioși să știe de ce diavoli vor atât de obsesiv și cu înverșunare să ne ducă la iad? Sunt mai multe răspunsuri la această întrebare:

⁵⁰ Dan Tăpălagă, *Bulversarea valorilor. Scrieri dintr-un timp buimac* (București, 2010).

⁵¹ Iadul trebuie să știm că nu este o simplă imaginație ci este o realitate. Cum să poată să fie iadul o realitate din moment ce nu îl vede?. Dacă ne uităm în jos vedem numai pământ și dacă ne uităm în sus vedem numai cerul cu nori sau senin. Cum putem să afirmăm că există iad? Iadul trebuie să știm că nu este un spațiu fizic după cum este o cameră sau un hol ci este un spațiu spiritual. Spațiul spiritual poate să fie considerat un fel de univers paralel. De fapt sunt mai multe teorii științifice care în zilele noastre vorbesc de universuri paralele. Aceste universuri paralele sunt unele care după unii sunt alte dimensiuni ale celor 3 dimensiuni fizice ale lumii noastre (lungime, lățime, înălțime). Devine evident că trebuie să nu avem îndoială cu privire la iad fiindcă el există într-un fel de dimensiune paralelă cu a noastră. Mai mulți sfinți creștini ortodocși au văzut iadul în descoperirile pe care ei le-au avut de la Dumnezeu. La fel de bine Iisus în propovăduirea Lui a vorbit de iad. Ei bine tocmai acest iad este cel de care fuge martirul creștin ortodox.

1. Diavoli **Ș**tiu că noi oamenii suntem creația lui Dumnezeu Tatăl **Ș**i fiindcă avem prin creație chipul **Ș**i asemănarea lui Dumnezeu **Ș**i pentru aceasta ei ne vor răul.

2. Diavoli după căderea din rai nu mai pot face binele. De ce? Fiindcă natura lor s-a alterat ireversibil **Ș**i sunt ființe dedicate veșnic răului. Prin urmare a ucide pe oameni **Ș**i a îi duce în iad este fără doar **Ș**i poate un fapt care le dă satisfacție setei lor de rău **Ș**i răutate.

Biblia **Ș**i sfinții părinți ne spun că conducătorul diavolilor este satan care a voit din mândrie să i-a locul lui Dumnezeu în cer. Aceasta fiindcă satan s-a văzut pe sine atât de bun că nici chiar Dumnezeu nu era mai bun ca el. Cu alte cuvinte satan a uitat că el este creat de Dumnezeu **Ș**i că a primit viață de la Dumnezeu **Ș**i a voit să îl ucidă pe Dumnezeu. Sfinții părinți sunt cât se poate de expliciti: mândria a fost cea care a fost principalul motiv pentru care satan s-a voit pe sine mai presus de Dumnezeu. Despre aceasta nu numai sfinții părinți dar **Ș**i teologii creștin ortodocși au scris extensiv. Evident că satan se vede nevinovat **Ș**i a ajuns să creadă propria lui minciună că este mai bun ca Dumnezeu. Așa se face că el dimpreună cu toți îngerii care i s-au alăturat au fost izgoniți din rai **Ș**i aruncați în iad. Căderea diavolilor este una ireversibilă. Odată ce au căzut de la Dumnezeu ei au devenit un fel de anti-dumnezeu. Ei copie în sens negativ tot ceea ce este Dumnezeu. Dacă Dumnezeu este lumină, ei sunt întuneric. Dacă Dumnezeu este iubire, ei sunt ură absolută. Dacă Dumnezeu este dreptate, ei sunt nedreptatea totală. Dacă Dumnezeu este bunătatea, ei sunt răutatea nelimitată.⁵²

Ce legătură au toate cele spuse mai sus despre diavol **Ș**i căderea lui în iad cu martirii creștin ortodocși? Legătura este că de mai multe ori cei care i-au martirizat pe martirii creștin ortodocși au fost unii care au dus la îndeplinire voia diavolilor. Aceasta fiindcă **Ș**tim că Iisus a venit în această lume să strice lucrurile diavolului. La un moment da Iisus chiar a spus: “acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară” (Ioan 14, 30). Prin urmare una dintre principalele venituri ale lui Iisus în această lume fost pentru a ne elibera de diavol. Diavoli **Ș**tim că pot să posedă oameni. Noul Testament este plin de cazuri de posesiuni ale diavolilor. De fapt Iisus s-a remarcat în epocă prin faptul că a fost exorcist adică scotea demonii din oameni. Totuși, nu trebuie să fim atât de naivi să credem că nu au fost **Ș**i unii care au fost pentru diavol. Aceasta fiindcă sunt **Ș**i omanei care nu numai că nu Îl iubesc pe Dumnezeu dar la fel de bine Îl urăsc. Îl urăsc fiindcă ei sunt seduși de iluzoria purere a răului. Cum se manifestă iluzoria puterea a răului:

1. Dreptul de viață **Ș**i de moarte pe care numai Dumnezeu îl are (crima),
2. Setea nelimitată de putere (politică, socială, financiară),
3. Libertinajul **Ș**i dezmațul care nu ține cont de nici un fel de normă sau îngrădire morală,
4. Lăcomia de a poseda cât mai multe bunuri,
5. Plăcerea sadică de a dispune de trupurile celor mai slabi după propria ta vrere,
6. Iubirea de propria ta persoană la infinit (narcisismul sau filantia),
7. Dorința de dominare totală a semenilor,
8. Libertatea de orice constrângere morală,
9. Iubirea de haos **Ș**i anarhie.
10. Dorința de a domina lumea întreagă după bunul tău plac etc.

Aici sunt numai câteva modalități prin care unii ajung să își vândă sufletul lor diavolului. Mai multă lume vorbește de așa numitul pact cu diavolul.⁵³

Deși avem impresia că noi singuri suntem în această lume adevărul este că taberele au fost făcute cu mult înainte de facerea lumii noastre. Mai înainte de a fi creată lumea noastră unii au rămas îngeri ai binelui **Ș**i alții au devenit diavoli ai întunericului. Sunt unii care cred că diavolul poate să fie mântuit. Dacă este să îl amintim pe Origen al Alexandriei credem că avem unul dintre cele mai concludente exemple. Cine a fost Origen **Ș**i a credea el? Origien a fost cel care a lansat teoria apocastatazei care susține că iubirea **Ș**i bunătatea lui Dumnezeu Tatăl nu va îngădui ca diavoli să se chinuie veșnic în flăcările iadului **Ș**i că ei vor fi în cele din urmă mântuiți dimpreună cu toți oamenii la sfârșitul lumii. Sfinții părinți ai creștinismului ortodox au respins această învățătură ca fiind

⁵² Denis de Rougement, *Partea diavolului* (București, 2006 reeditare).

⁵³ Sfântul Cosma Etonianul vorbea despre un om din Egipt care **Ș**i-a dorit enorm să ajungă conducător (împărat) al Egiptului. A încercat toate metodele pe care le **Ș**tia dar nu a reușit. Așa că a mers **Ș**i a cerut ajutorul unui vrăjitor. Acesta i-a cerut să îi aducă un craniu dintr-un cimitir. După o încercare eșuată în cele din urmă el va aduce craniul **Ș**i își va vinde sufletul diavolului prin vrăjitorul pe care l-a consultat. Între-adevăr egipteanul a ajuns împăratul Egiptului dar numai câșiva ani după care a murit **Ș**i diavolul i-a luat sufletul **Ș**i l-a dus în iad pentru a se chinui pe veșnicie. Devine evident că unii **Ș**i-au vândut sufletele lor diavolului pentru diferite lucruri trecătoare **Ș**i efemere ale acestei lumi fără să se gândească la faptul că a își vinde sufletul diavolului în cele din urmă duce la chinuri veșnice. Așa a fost cazul **Ș**i cu călăii martirilor creștin ortodocși.

una eretică. De ce? Dacă ar fi așa în cele din urmă nu ar mai conta dacă omul ar face binele sau răul în această lume fiindcă indiferent dacă el face binele sau răul la sfârșitul lumii el va fi mântuit. În sens creștin ortodox este imposibil să vorbim de mântuirea diavolului. Aceasta fiindcă diavolul din proprie inițiativă a ales să îi întoarcă spatele lui Dumnezeu și a voit să fie slujitor etern al răului. Ceea ce nu a anticipat el a fost că o astfel de dorință atrăgea cu sine și aruncarea lui în iad fiindcă Dumnezeu Tatăl este un Dumnezeu al binelui și al iubirii și nu al răutății și al urii. Ei bine după ce am făcut această mică incursiune în spiritualitatea binelui și a răului este timpul să revenim la tema cărții noastre: cea a mucenicilor creștin ortodocși. Ca unii care s-au lipit de Hristos (câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat) martirii au devenit centrul de interes al diavolilor. Aceasta fiindcă sfinții părinți spun că imediat ce un om se hotărăște pentru Dumnezeu vor apare și ispitele fiindcă diavolii sunt unii care nu se bucură când omul se întorce spre Dumnezeu Tatăl și fac orice le stă în putință să îl separe de El. Spectacolul pe care ni l-au pus în față persecuțiile păgâne și cele musulmane au fost că s-au născut două tabere:

1. Tabăra păgânilor și a musulmanilor care îl slujeau pe diavol,
2. Tabăra martirilor creștini care îl slujeau pe Hristos.

Este clar că dintr-o asemenea poziționare nu se putea ajunge decât la conflict.⁵⁴

Am vorbit în rândurile de mai sus că păgânismul politeist din antichitate a fost demonolatrie sau închinare la demoni. Cine ar fi putut să demonstreze acest lucru fiindcă marii inițiați păgâni ascundeau aceste fapte? Ei bine trebuia să se ridice mai multe persoane de caracter și curaj care să demonstreze care era miza adevărată a păgânismului. Din moment ce Iisus Hristos a propovăduit un singur Dumnezeu ei bine păgânismul a propovăduit mai mulți zei ceea ce era o greșeală ce trebuia să fie combătută. Când creștinii au început să spună adevărul că există un singur Dumnezeu și că trebuie să ne închinăm lui Hristos, ei bine este evident că la păgâni acest lucru nu le-a convenit. Nu le convenea în primul rând demonilor pe care îi slujeau ei. Așa se face că demonii au început să lucre prin păgâni și mai ales prin marii inițiați păgâni care și-au pus trupurile lor în slujba demonilor. Prin călăii martirilor creștin ortodocși este forțat adevărat că au lucrat demonii. Pot demonii să lucreze prin oameni? Fără doar și poate da. Unul dintre cele mai cunoscute cazuri este cel al regelui Irod cel Mare care atunci când a aflat că s-a născut Mesia în regiunea Beteleemului a dat ordin ca toți pruncii de până în doi ani să fie uciși. Estimările sunt că au fost uciși undeva la 14000 de copii. De fapt a fost diavolul cel care l-a îndemnat pe Irod cel Mare prin inspirație și sugestii demonice să de-a un ordin de acest fel fiindcă în nici un fel un om sănătos la minte nu ar fi făcut așa ceva. Prin urmare putem să vedem că sunt mai mulți oameni au fost din proprie inițiativă inspirați de diavol și au lucrat după cum i-a învățat diavolul. Iată de ce este bine să știm că la fel de bine și păgânii au fost unii care prin "credința în zei" au ajuns să se pună pe sine în slujba demonilor. Automat toți cei care au început să îi urmeze lui Hristos în lumea majoritar păgână au început să devină dușmanul direct al diavolilor. Diavolii s-au pornit cu o ură furibundă împotriva primilor creștini. Aceasta fiindcă ei au simțit că au început să piardă sufletele la mai mulți dintre păgâni care aveau un fel de aderență formală la păgânism.⁵⁵

Este evident că trebuie să fim conștienți că mucenicii creștin ortodocși sunt fără doar și poate implicați într-un război eshatologic care există între îngeri și demoni. Mucenicii sunt cei care sunt de partea îngerilor și pentru aceasta au trebuit să plătească cu prețul vieții lor. Știm de exemplu că Sfânta Cecilia din Roma vedea un înger mai tot timpul. În cele din urmă pentru credința ei Sfânta Cecilia avea să fie și ea ucisă. Războiul eshatologic este unul care i-a făcut pe martiri să își dea seama că ei deși există moarte trupească ei bine nu există moartea sufletului. Numai păcatul este unul care omorâ sufletul fiindcă el este unul care aruncă sufletul în iad. Prin martirul lor în cele din urmă prin mijlocirea lui Hristos martirii au ajuns să fie unii care au câștigat în războiul cu diavolii. Iată de ce Biserica Ortodoxă le adresează rugăciuni de mijlocire la Dumnezeu sfinților martiri. Aceasta fiindcă ei pot să mijlocească pentru noi și au putere peste demoni. Un caz mai puțin știut este cel al Sfântului Atanasie Persanul care și el a fost martirizat pentru Hristos. La un moment dat în timp ce mai mulți

⁵⁴ Adrian Agaghi, *De la războiul patimilor la pacea virtuților* (Editura Cuvântul Vieții, 2019).

⁵⁵ După cum am spus planul păgânismului și cel al creștinismului a fost unul de conflict dar nu între Iisus și zei ci mai bine spus între Iisus și satan care se ascundea în acești zei infami al păgânilor. Iată de ce mai mulți martiri creștini ortodocși au putut să vadă că în statuile zeilor se ascundeau demoni. Martirii creștin ortodocși au fost cei care din bună credință s-au alăturat lui Hristos și în acest sens au devenit dușmanii demonilor. Cum se explică faptul că în zilele noastre se cunosc mai multe vindecări de posesie demonică la mormintele și la moaștele mucenicilor creștin ortodocși? Aghiografia creștin ortodoxă chiar vorbește la un moment dat că Sfântul Martir Gheorghe chiar a ucis un dragon (drac). Este bine să știm că în sens generic un dragon este un drac dar sunt și dragoni care mai ales în foclor sunt un fel de șopârle mai mari care pot zbura și scot flăcări pe gură sau pe nas.

preoți încercau să vindece prin rugăciuni un posedat de diavoli, dracii prin gura posedatului au mărturisit că îl pot vedea pe Sfântul Atanasie Persanul că vine la el și îi lovește. Diavolii prin gura posedatului au început să se roage pe Sfântul Atanasie Persanul să îi lase în pace și să nu îi izgonească din trupul posedatului. Posedatul a început să se comporte ca și cum cineva l-ar fi lovit dintr-o parte și din alta. În cele din urmă el s-a eliberat și diavolii au plecat. Un alt caz care este asemenea cu acesta a fost că la o mănăstire din România preoții citeau rugăciuni pentru o demonizată. În timpul rugăciunilor a fost menționat și Sfântul Ștefan cel Mare. Atunci demonul a spus prin gura demonizatei să nu îl mai pomenească pe Sfântul Ștefan cel Mare fiindcă “mult ne-a ars cu rugăciunile lui.” Este evident că dincolo de această lume sufletele martirilor care au pătimit pentru Hristos au mai multă putere asupra diavolilor care au instigat la uciderea lor.⁵⁶

Un alt martiriul care ne spune că cruzimea demonică al călăilor păgâni este cel din viața Sfântului Adrian și a soției sale Natalia. Se spune că Sfântul Andrian era păgân și se afla în slujba Împăratului roman Maxențiu. La un moment dat în fața lui au fost aduși 23 de creștini.

- Vă lepădați de Hristos? A întrebat împăratul.

- Nu ne lepădăm.

- Ce este așa greu să jertfiți zeilor?

- Noi nu jertfim demonilor.

- Bine voi ați ales. Să fie trimiși la moarte.

Sfântul Adrian era și el acolo și din curiozitate i-a întrebat pe creștini:

- Eu nu vă înțeleg pe voi creștinii.

- De ce?

- Ce sperați voi să câștigați prin moartea voastră?

- Nu știi?

- Nu, dacă nu îmi spuneți.

Atunci unul dintre cei 23 a spus:

- „**Cele ce ochiul nu a văzut, nici urechea a auzit, nici la inima omului s-au suit, acestea l-au gătit Dumnezeu celor ce iubesc pe dânsul.**” (1 Corinteni 2, 9).

Adrian a stat puțin pe gânduri și se pare că a fost mișcat de Duhul Sfânt.

- Știți ce? Puneți-mă și pe mine pe lista lor de creștini.

- Adrian ți-ai pierdut mințile? A întrebat împăratul Maxențiu.

- Nu le-am pierdut ci le-am aflat.

- Nu se poate Adrian...chiar tu?

- Îmi pare rău împărate dar m-am decis și nu vrea să îmi schimb dorința.

- Mai gândește-te.

- Nu am ce să mă gândesc. Vreau să îmi mântuiesc sufletul.

- Adriane mă faci să mă supăr.

- Dorința mea o cunoști împărate.

- Bine creștine. Dacă așa vrei.

Împăratul s-a întors către gărzii și le-a spus:

- Luați-l și executați-l cu toți ceilalți.

Fiindcă Sfântul Adrian era demnitar roman de la curtea împăratului i s-a permis să meargă să își mai vadă ultima dată soția. Când l-a văzut că vine soția lui Natalia a crezut să și-a schimbat dorința și nu mai vrea să fie martirizat. Ea era creștină dar în taină. A închis ușa și i-a strigat de departe lui Adrian:

- „Cel ce se va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voi lepăda și Eu de dânsul înaintea Tatălui meu care este în ceruri” (Mat. 10, 33).

- Natalia deschise am venit doar să îmi i-au rămas bun.

Natalia a înțeles că nu va renunța la martiriul și a deschis și l-a încurajat pe Adrian să își ducă hotărârea până la capăt. Cuvintele de despărțire ale Nataliei au fost:

- Du-te cu îndrăznire și rușinează-l pe tiran.

Sfântul Adrian a fost torturat și mai apoi trimis în celulă cu restul creștinilor. A mai trecut o scurtă perioadă de timp și călăii au venit în celulă cu un baros și o nicolavă cu care i-au omorât și lovituri pe toți mucenicii dimpreună cu Sfântul Adrian.⁵⁷

⁵⁶ Daniel Boyarin, *Dying for God: Martyrdom and the making of Christianity and Judaism* Stanford University Press, 1999).

⁵⁷ A se vedea Viețile sfinților pe luna lui August pe data de 16 august.

Am spus aici pe scurt modul în care s-a desfășurat martirul Sfântului Adrian fiindcă ele este mult mai lung în Viețile sfinților. Credem că sunt două lucruri care trebuie să fie remarcate din acest martiru:

1. Faptul că Sfântul Adrian era păgân și el se convertește fulgerător la creștinism prin auzirea unui singur verset din Biblie (este clar că Sfântul Adrian auzise mai multe despre creștini fiindcă ei erau considerați de păgâni ca cea mai mare plagă a lumii).

2. Faptul că dimpreună cu cei 23 de creștini au suferit o moarte de-a dreptul demonică: li s-au bătut membrele și mădularele trupului cu un ciocan și o nicovală. Unii ar putea spune că aceste sunt simple fabulații dar ele au avut loc în realitate. Din acest mod deucidere putem să vedem aici elementul demonic prin care martirii și-au găsit sfârșitul. Nu se poate ca acei călăi păgâni să nu fi fost sub stăpânirea demonilor dacă au ajuns la un așa grad de decădere morală că au acceptat să își omoare semniilor cu un ciocan și o nicovală. În literatură sunt mai multe mărturii care ne spun de morți cumplite și de moduri de moarte ce nu au avut nici un fel de milă sau de remușcare dar parcă puține au fost cazurile de acest fel de violență demonică. Violența poate să ajungă să fie demonică. În cazul martirilor creștin ortodocși ea s-a manifestat prin cele mai grosiere și mai groțesti forme deucidere și tortură.⁵⁸

Lumea păgână era o lume care trebuia să moară. De ce? Fiindcă era o lume bolnavă. Era o lume care de multe ori a făcut o religie oficială în a adora demoni și a practica vrăjitoria fără de nici un fel de interdicție. Este evident că cei mai zeloși păgâni nu erau gata să dispară fără de făcă victime. Este și aceasta o dovadă a unui demonism de care erau stăpâniți păgânii. Aceasta fiindcă deși evidențele și bunul simț le cerea să dispară de pe arena istoriei ei bine totuși ei au ales să continue să facă rău și să înșele pe cât mai mulți. Acesta poate să fie și motivul pentru care vedem că un Sfânt ca Sfântul Adrian a ales să devină creștin și să îl sfideze în față pe împăratul Maxențiu. Păgânii se vedeau sfidați de creștini care au venit cu o credință nouă ce era contradictorie cu principiile păgâne fundamentale. Cum poate să fie una ca aceasta? Ei bine creștinii erau oameni ai păcii și propovăduiau iubirea și pacea. Păgânii erau la atipodul opus. Mai toți păgânii au avut în antichiate câte un zeu al războiului. Care au fost acești zei al războiului: Ares, Aesma, Bellenus, Bellona, Camaxtili, Cariocecus, Erra, Honos, Horus, Marte, Odin, Pleistoros, Tentatis sau Tyr. Vedem prin urmare că în păgânism se pune mare accept pe război. De fapt războiul era un fel de erou păgân de mare anvergură la fel cum sunt eroii de cinema din zilele noastre (nu că în zilele noastre nu sunt unii care sunt adepții războinicilor). Devine evident că lucrurile trebuiau să se schimbe. Acest accent pe care păgânii îl puteau pe război și pe ură era unul demonic în natura lui. Aceasta fiindcă este bine să știm că nu este în firea lucrurilor ca omul să ajungă să divinizeze războiul. Războiul nu este un lucru natural și firesc în timp ce pacea este. Iată de se poate vedea un caracter profund demonc al păgânismului. Era un caracter pe care cineva trebuia să îl combată fiindcă dacă nu efectele lui erau negative.⁵⁹

Este un lucru demn de aminti aici că Îniantemergătorul lui Iisus, Sfântul Ioan Botezătorul nu a avut o moarte diferită de Iisus. Știm că Sfântul Ioan l-a muștrat pe regele Iron Antipa că s-a căsătorit cu soția fratelui său în timp ce fratele lui încă trăia. Deși Irod Antipa ezită la început în cele din urmă îl va decapita pe Sfântul Ioan Botezătorul. Avem și aici încă un caz de cruzime și de demonic din partea lui rege care iubea incestul mai mult decât pe Dumnezeu. Sunt fapte care s-au consumat și care nu poate pot să fie schimbate dar noi trebuie să învățăm din ele și să nu uităm că avem datoria să învățăm din greșelile trecutului pentru a nu le mai face să se repete. Este adevărat că în zilele noastre oamenii în mare au acceptat creștinismul dar sunt și multe regiuni ale lumii cum este extremul orient care se face să nu știe deloc de creștinismul ortodox. Mai bine de un miliard de chinezi și mai bine de 100 de milioane de japonezi sunt unii care au urechile închise față de mesajul lui Hristos și a martirilor Săi. Este ca și cum pentru ei Iisus a murit în van și fără de nici o consecință. Numai o minte și o inimă bolnavă nu pot să nu fie mișcați de crucea lui Iisus. Aceasta fiindcă sunt și mulți oameni din zilele noastre care iubesc întunericul mai mult decât lumina. Iisus este lumina lumii după cum ne spune mistica creștin ortodoxă și prin minunile Lui El a demonstrat că poate să schimbe întreaga lume. Totuși nu trebuie să ne facem

⁵⁸ Ioan Bota, Cicerone Ionițoiu, *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România (1945-1989)* (Editura Viața creștină, 2001).

⁵⁹ Dacă Iisus a fost "mielul nevinovat care ridică păcatele lumii" după expresia Sfântului Ioan Botezătorul, ei bine martirii creștin ortodocși au fost frații Mielului nevinovat. La fel ca Iisus ei au mers la junghiere fără să scoată nici un sunet. Au avut parte de o moarte animalică fiindcă ce care au fost călăii lor nu au fost oameni ci demoni întrupați. Problema martirilor ar trebuie să ne privească și pe noi cei de azi pentru ca să aputem învăța o lecție să nu se mare repete masacrele anticreștine din trecut. Oamenii tind să repete greșelile trecutului dacă nu le este reamintit de multe ori diferența dintre bine și rău. Numai un om demonic poate să ajungă să își tortureze semenii la fel cum au făcut-o păgânii antici. Este aici mai mult decât orice o problemă de etică sau mai bine spus de a aprecia darul sacru al vieții pe care Dumnezeu ni l-a dat și pe care nu ni-l poate lua nimeni.

iluzii deșarte. Sunt mulți dintre creștini care după cum am spus nu vor să știe de sfințenia martirilor creștini ortodocși fiindcă consideră că ei depășesc normele lumii noastre. Este pentru ei ca și cum acești martiri nu au existat și nici nu trebuie să existe. După cum am spus nu putem schimba istoria. Cei 250 de ani de persecuție anticreștină nu pot să fie pur și simplu șerși cu buretele din istoria lumii. De ce? Fiindcă lumea a ajuns la un grad de depravare care a fost de-a dreptul demonic. Ori se știe că atunci când avem de face cu elementul demonic în nici un fel nu se mai poate judeca normal și firesc. Omul este o ființă care este pusă în față la două mari extreme:

1. Prin Iisus el se poate îndumnezei și mântui,
2. Prin diavol este se poate demoniza.

Pare greu de crezut dar istoria a demonstrat că au fost mai mulți care au preferat mai mult să se demonizeze decât să se îndumnezească. Ei sunt oameni care iau binele ca rău și răul ca bine. Sunt oamenii cei mai pervertiți și cei mai pervești din toată istoria pe care dacă nu suntem destul de puternici în credință în nici un fel nu putem să îi combatem.⁶⁰

Sfinții martiri sunt unii care au făcut din Domnul Hristos sensul existenței lor și pentru aceasta ei au ajuns la un nivel mult mai profund de comuniune cu Hristos decât noi. De ce? Fiindcă deși suntem mulți care credem în Hristos adevărul este că suntem puțini cei care am ajuns să trăim la un nivel total pentru Hristos. Este evident că martirii sunt mult mai profunzi în credința lor decât suntem noi cei simpli. Totuși, aceasta nu înseamnă că credința noastră în Hristos nu valorează deloc. Ceea ce trebuie să știm este că într-o lume a compromisului moral credința în Hristos înseamnă mult. Aceasta fiindcă Hristos este Cel care ne-a învățat să nu ne compromitem moral. Sunt din ce în ce mai mulți oameni care se compromit moral mai ales pentru bani. Aceasta fiindcă ei ajung să nu mai aibă o ierarhie sănătoasă a valorilor morale. Așa a fost și cazul lumii păgâne pe care au combătut-o și pe care în cele din urmă martirii creștin ortodocși au ajuns să o învingă. Natura umană nu s-a schimbat mult. Omul prin natura lui este mult mai înclinat în spre rău decât spre bine. Această înclinație a naturii omului spre rău, spre păcat, sfinții părinți o denumesc ca fiind concupiscenta. Totuși, de unde să există această concupiscentă în noi? Concupiscenta este efectul unei lucrări diavolești pe termen lung în natura umană. Trebuie să știm că atunci când diavoli ajung să își facă lucrarea, omul se pervertește, devine un om compromis moral. Ca unii care nu au cedat lucrării demonice este adevărat că martirii ne pot ajuta și pe noi. Cum pot ei să facă aceasta? Ei pot face aceasta prin faptul că ne rugăm lor. Deși sunt mai mulți protestanți care ne spun că numai Iisus este mijlocitor între Dumnezeu și oameni, adevărul este că la fel de bine și sfinții martiri pot să mijlocească. Pot să mijlocească fiindcă ei sunt unii care au trecut testul suprem: au plătit cu propria viață creștinismul. Aceasta este unul dintre principiile motive care ne spune că dincolo de mormânt sfinții martiri ne pot auzii rugăciunile. După cum am spus moartea trupeză a martirilor nu înseamnă și moartea lor sufletească. Ei sunt vii cu sufletele și ne pot auzii mai ales rugăciunile noastre.⁶¹

Una dintre cele mai eficiente metode de lucrare demonică este să faci din valorile morale creștin ortodoxe adevăruri relative. Prin urmare nu se mai vorbește de un absolut al moralității ci totul este compromis și relativism. Iată de ce trebuie să știm că moralitatea este un lucru care întotdeauna dispare treptat și prin mai multe lucrări demonice. Sfinții părinți care sunt cât se poate de expliciti în ceea ce privește lucrarea demonică. Sunt unii care au putut să vadă un fel de tehnică prin care demonii lucrează contra noastră. Care este această tehnică? Este o tehnică ce se bazează pe delăsare. Cu alte cuvinte lasă pe mâine ceea ce puteai să faci azi. Compromisul în materie de morală este unul care este din ce în ce mai des întâlnit în lumea noastră. Aceasta fiindcă omul de azi este un om care susține că a crede cu tărie și cu cea mai mare putere în moralitate în cele din urmă este o dovadă de faantism. Sunt fanatici cei care:

1. Nu acceptă căsătoriile între persoane de același fel,
2. Nu acceptă avortul ca fiind unul normal,
3. Nu acceptă erotismul și pornografia ca fiind lucruri firești,

⁶⁰ Christopher Neugent, *Masks of Satan: the demonic in history* (Seed and Ward, 1983).

⁶¹ Pentru necreștini a te ruga martirilor creștin ortodocși este un nonsens. Aceasta fiindcă unii se gândesc că dacă ei nu au fost tari destul pentru a se salva de la moarte, ei bine cu vor putea ei să ne ajute prin a ne răspunde la rugăciunile noastre? Trebuie să știm că faptul că martirii au murit pentru Hristos nu este o dovadă de slăbiciune. Este cel mai greșit să credem că a muri pentru Hristos este o dovadă de slăbiciune. Din contră, este o dovadă de mare tărie și de mare credință. Nu toți pot să renunțe așa de ușor la viața lor pentru Hristos fiindcă adevărul este că cei mai mulți dintre noi nu vedem nimic dincolo de această viață. Auzim pe mai mulți care vorbesc de o viață viitoare dar toate aceste lucruri ni se par mai mult speculați. Trebuie să fim încredințați că există viață după moarte fiindcă dacă nu ar exista moartea mucenicilor ar fi cea mai mare absurditate.

4. Nu acceptă minciuna și înșelătoria ca fiind două lucruri ce funcționează la nivel de guvernare,
5. Nu acceptă acest mic viciu al fumatului ca fiind cât se poate de firesc etc.

Prin urmare putem să vedem că de cele mai multe ori lucrarea demonilor este una camuflată. Demonii nu lucră nicioată pe față fiindcă dacă ar face-o nimeni nu i-ar mai crede. Demonii ca unii care cunosc slăbiciunile naturii umane sunt cât se poate de vicleni și sunt unii care acționează sistematic asupra omului. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim tari pe poziție și să nu facem nici un compromis în materie de morală. Nu același lucru l-au făcut și sfinții martiri creștin ortodocși? Evident că da, dar diferența dintre timpurile martirilor creștin ortodocși și timpurile noastre este că în vremurile noastre creștinismul nu mai este o religie ce este perscuscută cu atâta răutate ca în vechime (antichitate). De fapt, a nu face nici un compromis în materie de morală este ceea ce ajunge să ne fie nouă benefic. Mai ales în ceea ce privește pe liderii care ne conduc lumea nu vrem să fie nici un fel de compromis. Trăim într-o lume în care mai multe mari state ale lumii au mari probleme cu corupția. De ce? Fiindcă oamenii au făcut mai multe compromisuri. Corupția este un fapt ce vine în primul rând ca o reflecție a nivelului de disciplină pe care îl are o anumită populație a unei anumite țări. Prin urmare disciplina este extrem de importantă în ceea ce privește corupția. Ceea ce nu trebuie să uităm sub nici o formă este că corupția este un compromis moral. De ce să lași ca toți banii să meargă acolo unde trebuie sau mai bine zis spre populație pe când ei pot să îți revină ție care oricum ești mare demnitar de stat? Iată că mai toți corupții își găsesc justificări morale pentru a fura cât mai mult din bani care în nici un caz nu sunt ai lor. Cea mai bună soluție împotriva corupției ar trebui să fie următoarea: dacă nu crezi că te poți abține să furi din bani publici atunci mai bine să nu îți iei nici o funcție publică.⁶²

Ecclesiologia este învățătura creștin ortodoxă este Biserica. Ce ce învață prin urmare ecclesiologia creștin ortodoxă? Ne învață că sunt Biserica are două componente:

1. Biserica luptătoare și
2. Biserica triumfătoare.

Ce este cu aceste două Biserici de care vorbește ecclesiologia creștin ortodoxă? Ei bine trebuie să știm că noi creștinii ortodocși care trăim în această lume și care ne aflăm pe drumul mântuirii suntem Biserica luptătoare. De ce suntem Biserica luptătoare? Fiindcă noi pe acest pământ suntem puși să ne luptăm pentru mântuirea noastră. Nu ne luptăm numai cu răutatea lumii din jur ci la fel de bine ne luptăm și cu demonii. Demonii sunt cei care au principal obiectiv ca noi să ne pierdem mântuirea și să nu avem nici un fel de șansă de a ajunge în rai. Prin urmare ce este Biserica triumfătoare? Biserica triumfătoare este Biserica din cer sau mai bine spus creștinii ortodocși care au ajuns să își câștige mântuirea. Ei am putea spune că au triumfat în sensul că au ajuns să se mântuiască. Prin urmare ce legătură poate să fie între Biserica luptătoare și Biserica triumfătoare? Legătura este că sfinții mucenici care au murit pentru Hristos la fel de bine au și datoria de a mijlocii între oamenii de pe pământ și Dumnezeu. Ei nu numai că se bucură pururea în rai dar la fel de bine pot să mijlocească la Dumnezeu pentru noi.⁶³

Vremurile pe care le trăim sunt vremuri în care oamenii în mare nu fac din credința lor o prioritate. Aceasta fiindcă le este frică de multe ori de consecințe. Sunt mai multe ideologii New-Age care ne spun că în cele din urmă nu trebuie să fim prea tanșanți cu propria noastră credință. Nu trebuie să fim exclusiviști cu propria noastră credință fiindcă în cele din urmă mai toate credințele sunt adevărate sau mai bine spus au o parte din adevăr. De ce să fim atât de înguști și atât de obscuranți încât să pretindem exclusivitate în materie de religie și de credință? Iată cum foarte discret și foarte ușor compromisul în materie de religie a ajuns să fie unul care ne stăpânește. Auzim pe micul ecran mai multe vedete care ne îndeamnă la toleranță religioasă. Aceasta ca și cum și minciuna trebuie să fie tolerată. Ei bine, realitatea este că nu putem să fim toleranți cu minciuna. Minciuna este una care ne face să trăim în întuneric. Este bine să fim persoane care să ne debarasăm de minciună și să ajungem să trăim numai pentru adevăr. A fi toleranți cu minciuna înseamnă ca în cele din urmă chiar noi să ajungem să trăim în minciună. Nu trebuie să facem nici un rabat cu minciuna. Știm din trecut că la început când

⁶² Bartolomeu Anania, *Corupția spirituală. Texte social-teologice* (Editura Eikon, 2012).

⁶³ Aghiografia creștin ortodoxă este una care susține că de mai multe ori sfinții martiri ai intervenit într-un fel sau altul pentru oamenii simpli sau mai bine spus pentru creștinii ortodocși de pe pământ. Iată prin urmare că trebuie să știm că mucenicii pot și vină în ajutorul nostru. Ceea ce trebuie noi să facem este să îi chemăm. Una dintre cele mai extreme situații când putem să îi chemăm pe mucenici în ajutorul nostru este atunci când simțim că demonii ne dau târcoale. Demonii nu pot să îi sufere pe mucenici fiindcă știu că ei sunt mântuiți și mai mult decât atât, ei pot să intervină pe lângă Dumnezeu pentru oamenii care trăiesc pe pământ. La fel de bine ca unii care stau în rai trebuie să știm că mucenicii au putere peste diavoli. Aceasta fiindcă ei există acum într-un alt plan de existență. Devine evident că trebuie să fim cât se poate de încrezători în ajutorul mucenicilor creștin ortodocși.

otomanii au început să cucerească popoarele creștin ortodoxe ei nu au vorbit mare lucru despre schimbarea religiei. De cele mai multe ori sultanii de la Marea Poartă adin Istanbul au spus că ei garantează libertatea religioasă a supușilor lor și tot ceea ce vor ei este să îi stăpânească numai laic pe ortodocși. Ei bine după ce mai multe popoare creștin ortodoxe au ajuns de au fost cucerite, otomanii s-au schimbat radical. Ei au ajuns să le impună celor pe care i-au cucerit credința mahomedană. Vedem prin urmare că și aici a fost aplicată tehnica compromisului, adică una spui dar alta faci. Este adevărat că puțini dintre noi avem atâta putere încât să ne dăm viața pentru Hristos la fel ca sfinții martiri creștin ortodocși din vechime dar dacă vom sta și vom analiza mai bine vom vedea că sunt și situații în care martirul este unica soluție. Este unica soluție fiindcă trebuie să ne ridicăm întrebarea: suntem gata să trăim sub stăpânia minciunii altei religii sau a altei credințe? Pentru unii compromisul este cea mai bună soluție dar sunt și situații în care în împrejurări extreme oamenii ajung să moară pentru adevăr. Vedem prin urmare că adevărul nu este o simplă balivernă a filosofilor ci este un lucru pentru care în anumite împrejurări ajungi chiar să mori pentru ei. Este adevărat că demonii nu sunt lăsați de Dumnezeu Tatăl să își facă lucrarea lor total în această lume fiindcă dacă ar fi așa lumea nu ar mai fi existat de mult ci ar fi distrusă în întregime. Este bine însă să știm că demonii pot să își facă simțită lucrarea lor perfidă în această lume cel puțin parțial. Ei cel mai bine o facem prin patimi și păcate. Patimile și păcatele sunt lucru ce nu ajungem să le sesizăm că sunt contrare naturii umane și că de cele mai multe ori nu fac decât să pervertască natura umană. Aceasta fiindcă demonii au de grijă să ne manipuleze și să ne facă să credem că ceea ce facem noi este bine și ceea ce susținem noi este adevărul de care avem nevoie.⁶⁴

Ceea ce este esențial ca noi creștinii ortodocși să știm este că în această viață suntem într-un război. Este un război nevăzut. Acest război nevăzut este unul prin care dracii vor să ne facă să ne pierdem sufletul. Cum duc dracii acest război nevăzut cu noi?

1. Prin ispite,
2. Prin sugestii păcătoare,
3. Prin poftă și porniri păcătoare,
4. Prin înșelăciune,
5. Prin manipulare,
6. Prin gânduri păcătoase etc.

Devine evident că diavolii sunt unii care pot să lucreze numai în parametrii pe care i-a lăsat Dumnezeu. Ei nu pot să intervină împotriva noastră fără de știrea lui Dumnezeu. Nu pot să o facă fiindcă după cum putem să ne dăm seama lucrarea lor este una limitată. Totuși, deși este limitată de multe ori ea este încununată de succes. În lumea noastră sunt mai multe secte și grupări neo-păgâne și oculte care vor să se opună creștinismului ortodox. Diavolii seduc pe mulți și ajung să facă din ei mai mulți agenți ai răului. Este același rău care încă din grădina paradisiului când strămoașa Eva a fost ispitită se prezintă pe sine ca fiind bine. Ne aducem aminte că diavolul i-a spus Evei că dacă va încălca porunca lui Dumnezeu nu face un lucru rău ci mai mult face un lucru bun care i va face pe ea și pe Adam dumnezei. Ortodoxia este una care știe să facă diferența dintre oameni care sunt înșelați de diavoli și oameni care din propria inițiativă se pun pe sine în slujba diavolilor. Istoria ne demonstrează că au fost mulți care l-au găsit pe diavol mult mai credibil decât pe Dumnezeu Tatăl și pe Domnul Iisus Hristos.⁶⁵

Este evident că demonii lucrează în istoria umană. Fie că vorbim de lagăre de exterminare, război, ură, invidie, crimă, sadism, mulțare în cele din urmă ceea ce putem să ne dăm seama este că nu putem să fim neutri în confruntarea cu forțele demonice. Nu putem să fim neutrii fiindcă este bine să știm că numai în acest mod în cele din urmă ajungem să ne păstrăm integritatea. Cei care sunt înșelați de demoni sunt unii care ajung să nu mai știi care ste diferința dintre bine rău, dintre bunătare și răutate, dintre frumos și urât, întuneric și lumină. Iată că ușor dar sigur demonii își fac simțită lucrarea în această lume. În aceste momente se cuvine să medităm mai mult la sfinții mucenici care au știut că ei nu își dau viața în van. Ei și-au dat viața ca să ne facă și pe noi

⁶⁴ Vasilios Bacoianis, *Diavolul și vrăjitoria* (Galați, 2005).

⁶⁵ În plan moral este bine să știm că nu există neutralitate. Suntem fie de partea binelui sau fie de partea răului. Nu există o soluție de mijloc în această confruntare eshatologică dintre forțele binelui și forțele răului. După cum am spus în rândurile de mai sus sunt mai multe forme prin care omul poate să abdice de la bine. Una dintre cele mai răspândite este compromisul moral. Viețile sfinților martiri sunt unele care ne spun că de mai multe ori omul a ajuns să fie ajutat de sfinții mucenici. La mormintele și la moștele sfinților mucenici s-au putut vedea mai multe minuni (mai ales vindecări) dar la fel de bine și exorcisme. Sfinții mucenici au mare putere în exorcisme în cazul celor care au ajuns să fie posedați de diavol. Aceasta fiindcă ei sunt unii care văd dincolo de lumea noastră. Iată de ce nu trebuie să ne rușinăm să cerem ajutorul sfinților mucenici.

conștienți că lucrurile nu sunt toate în roz în această lume. Nu sunt toate în roz fiindcă atât cât le este îngăduit demonii ajung să fie unii operativi în mediul de viață. Sfinții mucenici creștin ortodocși ne pot ajuta din cer în confuntarea noastră cu forțele demonice. Am putea spune că ei sunt asul nostru din mânecă ce pot să intervină în favoarea noastră. Acesta este și unul dintre motivele pentru care Biserica Creștin Ortodoxă are cultul sfinților mucenici. După cum știm sfinții nu sunt toți la fel sau mai bine spus sfinții nu sunt cu toții de același rang. Sunt sfinți care nu au ajuns să fie martirizați pentru Hristos și au fost simplii călugări sau unii au fost simplii familiști. Totuși, ortodoxia susține că o categorie aparte de sfinți sunt sfinții martiri creștin ortodocși. Ei sunt cei pe care trebuie să îi chemăm în ajutor în confruntarea cu demonii. Ca unii care au fost uciși de oameni demonizați sau din porunca demonilor este adevărat că ei au primit putere peste demoni. Este tocmai această putere pe care sfinții mucenici o au asupra demonilor de care avem nevoie noi. Iată cum putem vedea că forțele spirituale sunt unele care se balansează sau mai bine spus sunt unele care au ajuns să se mențină una pe alta în echilibru. Trăim vremuri în care suntem din ce în ce mai opaci spre lumea spirituală și acest fapt este în detrimentul nostru.⁶⁶

Un alt martir creștin ortodox mai puțin cunoscut a fost Sfântul Bonifatie care a trăit la Roma în casa unei femei bogate pe nume Aglaida. Realitatea este că Bonifatie era păgân și ca toți păgânii era stăpânit de două mari patimi:

1. Desfrânarea,
2. Beția.

Totuși Bonifatie era milostiv cu săracii. Trăind pe vremea persecuțiilor anticreștine din timpul împăraților Dioclețian și Maximian, în cele din urmă Bonifatie a fost profund impresionat de puterea de rezistență a creștinilor în fața călăilor păgâni. Aglaida stăpâna lui a devenit între timp creștină. Într-o zi l-a chemat pe Bonifatie și i-a spus:

- Te-am chemat fiindcă am nevoie de tine.
- Ce este stăpâna mea? A răspuns Sfântul Bonifatie.
- Tu ai auzit de creștini nu?
- Da stăpână.
- Ei bine eu aș vrea să am în casa mea niște moaște de martir creștin.
- De ce?
- Fiindcă am auzit că ele ajută mult.
- Nu cumva ai devenit și tu creștină stăpână?
- Asta nu te privește dar ca să fi mulțumit îți spun că da, și eu sunt creștină.
- Și ce trebuie eu să fac?
- Să mergi în Asia la Tars și să îmi aduci niște moaște.

Glumind Sfântul Bonifatie a răspuns:

- Stăpână, trăim vremuri în care este posibil ca trupul meu să devină sfinte moaște.
- Lasă glumele, tu fă ce ți-am spus.

Cu aur mult Sfântul Bonifatie a plecat în Tars din Asia pentru a răscumpara mai multe moaște. Pe drum Sfântul Bonifatie a început să fie cercetat de harul lui Dumnezeu.

- Cum vor putea mâinile acestea de păgân să atingă sfintele moaște? A început să se gândească el.

A ajuns la un moment dat la un loc în care au fost martirizați mai mulți creștini. A început să sărute moșatele sfinților martiri cu mare evlavie.

- Hei tu de acolo? S-a auzit o voce.
- Cine eu? A răspuns sfântul Bonifatie.
- Da, tu. Eu sunt judecătorul acestor locuri. Ce faci acolo? Săruți trupurile creștinilor morți?
- Da de ce? Vrei să le săruți și tu?
- Ești nebun. Nu cumva ești și tu creștin?

Harul a intrat în sufletul Sfântului Bonifatie și a el a răspuns:

- Da sunt creștin.
- Eu zic să te închini zeilor.
- Nu mă închin decât lui Hristos.
- Bine tu ai vrut-o.

⁶⁶ Radu Teodorescu, *Aghiografie creștin ortodoxă* (Cugir, 2010).

Judecătorul păgân a poruncit ca Bonifatie să fie legat cu capul în jos și să fie băutut. Atât de mult a fost băutut că au început să i se vadă oasele. I s-a turnat plumb topit în gură dar prin mijlocirea lui Dumnezeu nu l-a vătămat. Mai apoi a doua zi, Sfântul a fost aruncat într-un cazan cu smoală fiartă dar nici acesta nu l-a vătămat fiindcă ca prin minune cazanul s-a vărsat și a ars pe păgâni. Un înger a venit și a pogorât rouă peste Sfântul Bonifatie. În cele din urmă Sfântul a fost decapitat. Din gâtul său a curs sânge și lapte. Văzând aceasta 55 de păgâni s-au convertit la creștinism.

În cele din urmă Aglaidei i-au fost aduse chiar moaștele Sfântului Bonifatie pe care ea le-a păstrat cu mare cinste.⁶⁷

Ceea ce cititorul acestei cărți ar putea să spună este că avem aici de a face cu un caz tipic ede martir creștin ortodox care a ajuns să vrea să moară pentru Hristos. Totuși este bine să nu ne pripim în concluzii. Ceea ce putem vedea este că în primă instanță Sfântul Bonifatie (Bonifaciu după unii) a fost un păgân care evident că ținea la modul de viață păgân. Aceasta fiindcă el era desfrânat și și bețiv. Totuși, la fel ca mulți alți păgâni se pare că în conștiința Sfântului Bonifatie erau mai multe nemulțumiri. De ce? Fiindcă oricât de păcătos este omul conștiința, care este glasul lui Dumnezeu în om, este una care eventual că îl muștra. Pentru aceasta Sfântul Bonifatie încerca să își oprească muștrările de conștiință prin milostenie față de săraci. Totuși, ceea ce trebuie să remarcăm în cazul Sfântului Bonifatie este convertirea lui din păgân în creștin. Este vorba de o convertire care s-a făcut prin harul lui Dumnezeu. Nu trebuie să credem că viața credinței este una care se bazează numai pe noi înșine ci la fel de bine trebuie să fim conștienți că și harul lui Dumnezeu este unul care lucrează. Harul lui Dumnezeu prin urmare a început să cuprindă inima lui Bonifatie. El a devenit conștient de cloaca murdară a păgânismului și a voit o schimbare în viața lui. Se pare că exemplul altor martiri creștin ortodocși nu a rămas fără de nici un fel de consecință în viața lui Bonifatie. Primul impuls în acest sens a fost că el nu se simțea vrednic să atingă moaștele sfinților martiri. Mai apoi el a ajuns să vrea să moară pentru Hristos. Avem aici o convertire destul de puternică în care harul lui Dumnezeu și-a făcut simțită prezența pe deplin. Cum și-a făcut simțită prezența harul lui Dumnezeu?

1. Prin faptul deși i s-a turnat plumb topit în gură sfântul a rămas nevătămat.

2. Prin faptul că deși a fost pus într-un cazan cu smoală clocotind acest cazan s-a rostogolit și a ars pe păgâni.

O altă marturie din viața Sfântului Bonifatie este că alți creștini după ce el a murit i-au luat trupul și l-au pus legat capul de trup. Se spune că Sfântul Bonifatie a prins din nou viață, a mai privit încă odată în jurul lui, după care a închis ochii pentru totdeauna. Avem aici un caz atipic de păgân care s-a convertit la Hristos și care a simțit pe deplin harul lui Dumnezeu cum îl ajută și îl întărește pentru a duce mărturisirea până la capăt. Este evident că harul lui Dumnezeu poate lucra pe căi pe care noi nici nu ne-am așteptat. Un păgân bețiv și desfrânat aude de Hristos și gradual într-o perioadă de timp relativ scurtă de timp vrea să moară pentru Hristos: acest fapt ne spune că mai mulți păgâni erau uni care vroiau mai mult decât ceea ce le oferea păgânismul:

- origii,
- beții,
- război,
- destrăbălare,
- libertinaj,
- minciună etc.

Putem prin urmare să ne dăm seama că păgânismul nu este un fapt care mulțumea pe toată lumea. El devenise un fel de modă dar era o modă care nu vroia să dispară pe cale pașnică. Iată de ce mai mulți martiri au ajuns să își piardă viața. Din cauza păgânismului. Totuși, ceea ce învățăm din viața Sfântului Bonifatie este că harul lui Dumnezeu nu este unul care ține foarte mult la criteriile exterioare ale unui om ci mai mult harul este un fapt care privește la inima omului.⁶⁸

⁶⁷ A se vedea Viețile sfinților pe luna decembrie ziua 19.

⁶⁸ Sunt mai mulți care ar fi tentați să creadă că Dumnezeu se uită mai mult la fața omului decât la inima omului. Ce vrea să însemne aceasta? Sunt mulți care cred că Dumnezeu ține cont de ei și îi face aleșii lui dacă ei sunt frumoși, bogați sau cu o poziție socială înaltă. Aceasta fiindcă sunt mulți care cred că Dumnezeu vede numai cele din exterior sau mai bine spus Dumnezeu ne privește pe noi oamenii cu superficialitate. Chiar dacă mulți dintre noi suntem superficiali aceasta nu înseamnă că El ne vede la fel cum suntem noi: superficiali. Din contră, pentru a putea să știm cine este un om cu adevărat trebuie să pătrundem mai mult în sufletul lui și în acest mod în cele din urmă vom ști adevărata lui identitate. În acest sens Sfântul Bonifatie a fost un păgân neconvențional. Cel mai probabil

Sunt unii care ar putea să se întrebe: de ce Dumnezeu îngăduie uneori ca demonii să își facă simțită prezența uneori în lumea noastră? Dumnezeu Tatăl îngăduie această prezență pentru a ne trezii de amorțea spirituală în care ne aflăm și pentru a ne ține în stare de alertă, că suntem în această viață în tranziție. Cei mai mulți dintre noi uităm mult prea repede că suntem în trecere pe pământ și că destinația noastră finală nu este această viață. Iată cum fără să ne dăm seama ajungem să facem un fel de compromis cu lumea din jur și mai ales cu această viață trecătoare. Dumnezeu Tatăl ne face conștienți că trebuie să știm că viața de aici este numai un stadiu intermediar. Pentru aceasta de multe ori demonii sunt lăsați să lucreze în lumea noastră. Este de fapt o lucrare ce are loc tot spre bine nostru. Aceasta fiindcă trebuie să știm că lucrarea demonică nu este mai puternică decât puterea lui Dumnezeu Tatăl. La un anumit nivel noi toți creștinii suntem un fel de dreptul Iov. Iov a fost unul care a fost încercat din răutatea diavolului. Pentru ca Dumnezeu Tatăl să demonstreze că lucrarea diavolului este una nefondată de multe ori el îngăduie diavolului să își facă simțită prezența în lumea noastră. Fie că vorbim de Hitler, Stalin, Nero, Mao Tze Dong, Marchizul de Sade, Caligula sau Osama bin Laden este evident că toate aceste lucruri ne spun că sunt mulți care se compromit pe sine cu diavolul și care îi fac lucrarea lui. Am fi mult prea naivi să credem că toți oamenii sunt oameni ai binelui și care vor numai binele. Este adevărat că unii se compromit cu răul într-o măsură mai mare decât alții. Cu alte cuvinte una a fost Iuda Iscarioteanul care l-a vândut pe Iisus și alta a fost Sfântul Petru care numai s-a lepădat de Iisus. Primul a făcut un pas în răutate din care nu se mai putea întoarce, al doilea a greșit mai puțin și pentru aceasta a fost și iertat.⁶⁹

CAPITOLUL 4

DE CE MARTIRII CREȘTIN ORTODOCȘI MERITĂ CINSTEAA ȘI APRECIEREA NOASTRĂ?

Există o categorie de oameni în zilele noastre care contestă aproape orice sau mai bine spus care nu acceptă nimic fără ca în prealabil să nu fie trecut prin filtrul propriei lor raționalități. Sunt oameni care evident că sunt cât se poate de înguști în cele din urmă. Aceasta fiindcă acești oameni sunt unii care contestă tot ceea ce este afirmat de bunul simț. Până și Domnul Iisus Hristos nu a scăpat de astfel de oameni. Dacă este să ne aducem aminte de farisei și saducheii care spuneau că El scoate pe diavoli cu domnul diavolilor, Belzebut, ei bine credem că imaginea pe care voim să o conturăm în mintea cititorului este una clară. Ei bine pentru această categorie de constestatori martirul sfinților mucenici creștin ortodocși este unul relativ. Este relativ fiindcă cine poate să spună cu adevărat că sufletele sfinților mucenici s-au mântuit? Fără doar și poate că o astfel de atitudine este negată și trebuie să fie evitată. De ce? Sfântul Grigorie Palama spunea la un moment dat că omul poate consta oricând, dar cine poate constata chiar viața? Cu alte cuvinte cine poate contesta chiar realitatea? Sunt mulți care adevărul este că contestă chiar realitatea. Fariseii și saducheii când au aflat de învierea lui Iisus au plătit pe mai mulți să spună că apostolii au venit și au furat trupul lui Iisus. Este evident că indiferent de cât de evident este binele în lumea noastră vor fi mai mulți care îl vor contesta și vor găsi de cuvânt să răstălmăcească adevărul.⁷⁰

Ce valoare are martirul creștin ortodox pentru zilele noastre decât una istorică sau cel puțin una sentimentală?

1. Istorică fiindcă ei sunt o etapă încheiată a istoriei creștine,
2. Sentimentală fiindcă unii mai citesc o carte sau un articol despre ei și sunt impresionați de curajul și determinarea lor.

Sunt și aceste două admirații ale sfinților martiri ceva dar trebuie să știm că martirul este mult mai mult decât un lucru care ține de admirație. Aceasta fiindcă ei sunt uni care s-a jertit pe sine pentru cauza lui Hristos. Când spunem Hristos trebuie să știm că vorbim despre Fiul lui Dumnezeu. Iată de ce martirii sunt importanți fiindcă

aderența lui la păgânism (închinarea la zei) era un lucru formal care nu definea sufletul lui. Se vede că sufletul lui vroia adevărul și nu era mulțumit să trăiască în compromis cu păgânismul. Iată de ce în cele din urmă va accepta să își dea viața pentru Hristos.

⁶⁹ *Mucenicia și saptetele minunale ale Sfântului Gheorghe*, (București, 2016).

⁷⁰ Am spus aceste rânduri pentru a îl face conștient pe cititor că sunt destui de mulți cei care contestă sfințenia sfinților martiri creștini ortodocși. Pentru mulți oameni de azi sfinții mucenici creștin ortodocși nu sunt nimic mai mult decât niște fanatici religioși la fel cum sunt sinucigașii islamici care se aruncă în aer în mai multe piețe ale lumii pentru a curma cât mai multe vieți. Este evident că o astfel de mentalitate trebuie să fie într-un fel sau altul contestată și respinsă. Ortodoxia mărturisește cu tărie sfințenia sfinților martiri creștin ortodocși care ne spune că Iisus a fost mărturisit de unii cu prețul propriei vieți. Mai înainte de a îi contesta pe sfinții mucenici este bine să ne punem în locul lor și să vedem lucrurile așa cum le-au văzut ei. Ei au văzut lucrurile corect: au înțeles că în fața cruzimii păgâne pentru a își mânturii sufletul nu poți face nimic altceva decât să accepți martiriul.

ei au pășit pe calea lui Hristos și sunt pentru noi un reper și un model care ne face și pe noi să urmăm lui Hristos. Vremurile s-au schimbat și dacă prin secolul al III-lea este imposibil să fi creștin fără să fi și martir ei bine în zilele noastre problema martirului se ridică foarte rar. Auzim însă de mai multe cazuri de martiri creștin ortodocși prin Orientul Mijlociu în care bisericile sunt distruse sau aruncate în aer în mod sistematic. Lumea de azi este mult mai deschisă martirilor creștin ortodox dar este una cât se poate de refractară la sfințenia sfinților martiri. Aceasta fiindcă sunt mulți care consideră că martiriul lui Iisus Fiul lui Dumnezeu întrupat nu este atât de esențial și atât de important ca să fie urmat și luat drept exemplu de atât de mulți martiri creștin ortodocși. Iisus a fost numai un om, cum se face că zeci de mii de martiri au găsit de cuviință să moară pentru El în istorie? Răspunsul este simplu: Iisus a fost un om dar a fost mai mult decât un om: a fost Fiul lui Dumnezeu întrupat în istoria umană. Prin urmare Iisus nu a fost un om în sens pur uman fiindcă El a mai avut și natura dumnezeiască în El. Faptul că Iisus a fost persecutat și martirizat în istorie nu poate să ne lase pe noi creștinii ortodocși chiar indiferenți. Din contră, este ceea ce ne face să fim mai sensibili la martirii și martiriul creștin ortodox. Pentru noi cei de azi a citii viețile și sinaxarele sfinților martiri creștin ortodocși nu este nimic mai mult decât ceva care ne produce tristețe și supărare. Cum putem să nu fim triști și supărați în ceea ce privește martirii creștin ortodocși? Auzim de chinurile și ororile pe care ei le-au suportat. Totuși, această tristețe care uneori ne ridică fiori pe spinare trebuie să ne spună că cu adevărat sfinții martiri creștin ortodocși au fost niște persoane excepționale. Au fost niște oameni care au știut ce vor de la viață și de la existență. Au știut că fără de Fiul lui Dumnezeu Iisus Hristos viața lor nu are sens. Este și normal să fie așa. Ce sens sau ce noimă poate să aibă viața fără de Dumnezeu? Adevărul este că nici unul. Prin urmare sfinții mucenici au găsit sensul vieții. Este un sens care s-a terminat abrupt pentru această lume dar care le-a deschis ușile raiului.⁷¹

Faptul că trăim într-o lume care nu are modele și repere este un lucru care poate să fie remarcat de mai multă lume. Trăim într-o lume care este din ce în ce mai predispusă spre compromis moral și care nu mai ține cont de moralitatea idoilor ei. Dacă este să privim la mulți dintre ideolii lumii de azi nu vom face decât să simțim gustul amar al deșertăciunii lor. Aceasta fiindcă din cele mai vechi vremuri oamenii simt că trebuie să fie pentru ei niște modele la care să se raporteze și pe care trebuie să îi imite și să le urmeze. Ei bine mai putem spune că sfinții martiri creștin ortodocși mai pot să fie repere pentru noi cei de azi? Adevărul este că de cele mai multe ori nu. Ei nu ne mai spun mare lucru. Nu ne spun mare lucru fiindcă dacă este să ne raportăm la ei în cele din urmă și noi vom ajunge să voim să ne dăm viața pentru Hristos. A fi un admirator al sfinților martiri în cele din urmă nu înseamnă că trebuie să îți dai neapărat viața pentru Hristos. Aceasta fiindcă trebuie să știm că nu avem atâta credință să ne dăm viața pentru Hristos. Totuși, nu înseamnă că dacă nu putem să urmăm la îndogă modelul de viață al martirilor creștin ortodocși nu putem ajunge totuși să îi avem drept exemple. Avem nevoie de exemple de credință creștin ortodoxă și sunt unii care vor mai mult decât simple exemple de credință creștin ortodoxă. Ei sunt unii care vor un fel de *exemple totale* de credință creștin ortodoxă. Sfinții mucenici după cum am spus sunt oameni care nu au făcut nici un compromis în materie de credință. Este bine să știm că și noi am putea acorda mai multă atenție credință. Evident că acest lucru nu ne face imediat martiri creștin ortodocși. Totuși, exemplele de credință creștin ortodoxă le găsim de multe ori în situații și împrejurări extreme. Aceasta fiindcă lumea în care trăim de multe ori ne face să fim cât se poate de extremi. Extremele nu sunt bune dar când avem de a face cu oameni depreveniți și oameni care nu au nici un Dumnezeu ei bine trebuie să știm că și noi trebuie să devenim extremi în credința noastră.⁷²

În zilele noastre sunt din ce în ce mai mulți care susțin că mucenicii creștin ortodocși nu sunt nimic mai mult decât simple mituri. La fel cum păgânii au avut muturi (mitul lui Tezeu, Hercule, Pandorei, Isis și Osiris) ei bine martirii creștin ortodocși din vechime sunt nimic mai mult decât mituri. Să fie martirii creștin ortodocși mituri? Sunt mulți care de fapt nu prea sunt conștienți de marea diferență dintre păgânism (ocultim) și creștinism. Chiar și un gânditor român de talia lui Octavian Paler susținea că de fapt creștinismul este un fel de continuare a păgânismului. Aceasta fiindcă ambele religii au propovăduit adevărul. Să fie adevărul creștinismului

⁷¹ Ilie Cleopa, *Măncav-ar raiul 1* (Neamț, 2010).

⁷² Sunt și cazuri în care nu avem de ales și trebuie să ne folosim de extreme. Este vorba de extrema mărturisirii adevărului. Trebuie să știm că mucenicii creștin ortodocși au fost conștienți că nimic nu este mai presus de adevăr. Aceasta fiindcă acest adevăr este unul care în conștiința creștin ortodoxă este personal. Adevărul nu este ceva abstract pentru noi ci este un lucru personal. Adevărul personal este chiar Domnul Iisus Hristos. Pentru acest adevăr mucenicii nu ai pregetat să își dea viața. Nu există atât de multă minciună în lumea noastră că uneori nu mai putem să o suportăm? Câți dintre noi nu am experimentat în viața și în existența noastră minciuna dictaturilor și a tiraniilor? Adevărul este că destui de mulți. Iată de ce este bine să știm că nu vom avea decât de câștigat dacă ne vom raporta la sfinții mucenici ai lui Hristos.

identic cu adevărul păgânismului? Teologii creștin ortocși din toate timpurile au susținut clar că nu, în nici un fel nu există un adevăr comun între păgânism și creștinism. Ele sunt două lucruri separate și mai mult decât atât, sunt lucruri care sunt în antiteză unul cu altul. Trebuie să nu ne amăgim fiindcă este ușor să cădem în plasa speculațiilor demonice. Acolo unde demonii nu pot schimba adevărul de multe ori ei ajung să îl altereze prin faptul că ne fac să speculăm și să ne pierdem în întunericul relativismului. În nici un fel nu trebuie să ne amăgim la fel cum fac musulmanii că de fapt Iisus nu este atât de absolut pe cât pare. El nu este nimic mai mult un profet care a pregătit calea lui Mohamed care este și el un profet mai mare ca Iisus. Cum se face totuși că Iisus a înviat în timp ce Mohamed nu? Deși islamicii susțin că și Mohamed a fost înălțat cu trupul la cer în nici un fel acest lucru nu a fost demonstrat. Iată de ce nu putem să credem că Momamed este mai mare ca Fiul lui Dumnezeu făcut om. Mai mult decât atât, Iisus s-a născut în această lume pentru a ne oferi posibilitatea de a devenii Fii lui Dumnezeu. Ei bine Mohamed nu oferă această posibilitate. Islamicul este un rob al lui Alah dar în nici un fel nu este un fiu al lui Alah. Putem vedea și aici vechea lucrare satanică pe care diavolul a făcut-o cu Eva când i-a spus că dacă va încălca porunca lui Dumnezeu de a cunoaște diferența dintre bine și rău nu va muri ci va devenii și ea un dumnezeu dimpreună cu Adam. Prin urmare în islam oferta este într-un anume fel cam pe aceeași linie și coordonată cu vechea căderea a Evei. Iisus este bun, dar Mohamed este și mai bun. Nu, a nu încălca porunca lui Dumnezeu este bine, dar a o încălca este și mai bine. Evident că avem aici un fel de simetrie a lucrării demonice. Pentru cei mai mulți dintre noi a ne opune lucrării demonice este o faptă fără sens. Ea ne poate duce la pierderea vieții. Se merită să ne pierdem viața în fața demonilor? Cei mai mulți ar fi tentați să credem că nu. Nu trebuie să ne pogorâm la nivelul demonilor. Totuși, problema are un alt revers: dacă demonii pot să pe ia sufletul în iad se mai merită să trăim această viață? Adevărul este că nu. Mai bine să mergem în rai și să scurtăm această viață decât să trăim mai mult și să mergem în iad.⁷³

Adevărul este că trăim într-o lume care pune în fața noastră mai multe modele pe care să le urmăm:

1. Vedete de cinema,
2. Mari sportivi,
3. Mari lideri ai lumii,
4. Mai milionari și mari miliardari,
5. Eroii naționali,
6. Oameni de presă și de televiziune etc.

Nu este nimic rău a avea modele însă trebuie să știm că și ortodoxia pune în fața noastră modele. În timp ce modelele din lumea noastră seculară sunt mai mult sau mai puțin relative, modelele pe care ni le pune în față Biserica Creștin Ortodoxă sunt modele absolute. Nu este oare prea categorică această afirmație? Cum să ne pună Biserica în fața noastră modele de urmat care sunt absolute? Dacă este să ne gândim că Iisus este Cel mai mare model dintre toți cei care există adevărul este că ne dăm seama că cu adevărat în timp ce lumea noastră seculară și laică ne pune în fața modele relative ei bine Biserica Ortodoxă operează cu absolutul. Iată de ce Iisus este modul nostru absolut. Ceea ce mai mulți dintre noi nu remarcăm și ceea ce mai mulți dintre noi nu vom să observăm este că Iisus ca om a fost un martir. Știm că el a fost martirizat pe o cruce între doi tâlhari. Deși ne facem că nu vedem, Iisus a fost un martir și de fapt esența exemplului vieții Sale pământești a fost martirul. Totuși, sunt puțini dintre noi care ar fi dispuși să meargă până la capăt și să devină și ei martiri ca Iisus. Deși noi nu o putem face au fost destui cei care au făcut-o. În această carte am enunțat mai multe exemple care sunt cât se poate de concludente.⁷⁴

Că trăim într-o lume a confuziei nu este nici o îndoială. Oamenii sunt confuzi în zilele noastre cu privire la mai multe lucruri:

1. Moralitate,
2. Știință,
3. Raportul dintre calitatea vieții și strictul necesar,

⁷³ Sfântul Siluan Atonitul, *Între iadul deznașdejzii și iadul smereniei* (Alba Iulia, 1991).

⁷⁴ A ajunge să vrei să mori pentru Hristos este un lucru bun fiindcă în cele din urmă după cum spunea Sfântul Apostol Pavel “ori trăim ori murit ai Domnului suntem.” Prin urmare trebuie să știm că este bine să fim ca Iisus însă aceasta nu înseamnă că cu toții avem puterea să facem aceasta. Dacă ar fi cazul să voim să ne dăm viața pentru Hristos lucrul ar fi extrem de simplu. În Japonia de exemplu predicatorii creștin sunt interziși. Dacă un creștin ortodox din zilele noastre ar vrea să moară pentru Hristos trebuie să știm că acest lucru nu ar fi imposibil. Ar fi destul să meargă și să se apuce de muncă misionară în Japonia sau printre talibanii din Afganistan. Totuși, se ridică întrebarea: se merită acest martir? Adevărul este că nu se prea merită, fiindcă un martir trebuie să fie și un vizionar. El trebuie să știe dacă mai există speranță de încreștinare în regiunea în care va ajunge să se martirizeze. Prin urmare deși este simplu să ajungi martir și în zilele noastre aceasta nu înseamnă că neapărat trebuie să alegem această cale.

4. Pe cine să aleagă să îi reprezinte în forurile de stat și cele guvernamentale,
5. Cine sunt cu adevărat oamenii buni și cine sunt cu adevărat oameni răi,
6. Care este limita de demarcație dintre bine și rău etc.

Toate aceste fapte sunt unele care ne spun că de multe ori avem nevoie de exemple cât se poate de drastice și cât se poate de categorice în ceea ce privește confuzia. Trebuie să știm că de multe ori și teologii creștin ortodocși sunt confuzi. Nici în zilele noastre teologii creștin ortodocși nu știu dacă imedia după moarte există o judecată particulară a lui Dumnezeu Tatăl sau sufletele trec prin așa numitele vămi ale văzduhului care sunt susținute mai ales de călugării creștin ortodocși. Devine evident că trebuie să știm că în nici un fel un model pe care îl urmăm nu poate să fie o persoană confuză. Nu poate să fie o persoană confuză fiindcă modelele sociale trebuie să fie persoane pe care le să urmăm și pe care trebuie să știm că sunt cât se poate de exacte și precise în ceea ce trebuie să facem. Ori care este realitatea?

1. Avem staruri rock care sunt dependente de droguri,
2. Actori care schimbă partenerii de viață la fel ca hainele,
3. Politicieni care deși spun în public că cred în Dumnezeu în viața de zi cu zi fac lucruri care au nimic de a face cu Dumnezeu.
4. Milionari și miliardari care nu sunt mulțimi numai cu bani ci vor și faimă etc.

Toate aceste lucruri ne fac să fim mult mai categorici cu modelele pe care le avem și să ne dăm seama că sfinții martiri creștin ortodocși sunt unii pe care putem să contăm.⁷⁵

Cazul martirului Sfântului Ciprian și a feciorei Iustina este poate unul dintre cele mai frumoase dintre toate. Știm că Sfântul Ciprian a fost un păgân care din copilărie a fost închinat zeului Apollo. Familia fiind una păgână de mic copil Ciprian a fost inițiat în magie și în ocultism. A fost la fel de bine inițiat în religiile de mistere ale lui Mitra și Demeter. A ajuns la un asemenea grad de putere magică încât putea stăpâni elementele lumii înconjurătoare. Din Frigia a învățat divinația (ghicitul). Nu pare că există nici un fel de legătură dintre Ciprian și tânăra Iustina (pe numele prim Iusta) care și ea provenea dintr-o familie păgână dar care a ascultat predica diaconului Paraliu. S-a convărtit la creștinism nu numai ea ci și părinții ei Edesiu și Cleodonia. Au fost botezați de episcopul Optatus și tatăl ei chiar a devenit preot. Totul a decurs bine până într-o zi când un tânăr păgân cu numele Aglaid s-a îndrăgostit de Iustina.

- Vrei să fim împreună? A întrebat-o Aglaid pe Iustin.

- Nu.

- De ce?

- Fiindcă nu vreau.

Iustina știa că Aglaid este păgân.

Aglaid s-a întristat mult. Apoi dintr-o dată s-a luminat.

- Știu ce voi face. Voi merge la vrăjitorul Ciprian și îi voi cere ajutorul.

Aglaid s-a dus la Ciprian.

- Am nevoie de ajutorul tău, a început Aglaid.

- De ce?

- Uite că m-am îndrăgostit.

- Și ce am eu de a face eu cu asta?

- Păi cea pe care o iubesc nu vrea să fie cu mine.

- Așa și?

- Vreau să îți folosești toată puterea magică pentru a o aduce la mine.

- Cine este cea pe care o iubești?

- Este o tânără creștină pe nume Iustina.

- Hm. Bine o să te ajut.

Se spune că Ciprian a început să își folosească toate puterile magice. A făcut apel al toți demonii pe care îi cunoștea. Toate încercările lui au fost în van fiindcă Iustina se apăra cu credința în Hristos și semnul sfinte cruci.

- Așa ceva nu am mai văzut, a început Sfântul Ciprian.

- Ce nu ai mai văzut? A întrebat Aglaid.

- Toată magia mea nu a putut să facă nimic asupra Iustinei.

- Păi de ce?

- Nu știu.

⁷⁵ Radu Teodorescu, *Sfântul Arhanghel Mihail: modelul, prietenul și ajutorul nostru* (Cugir, 2019).

- Știi că este creștină?
- Nu, nu știu.
- Da este creștină.
- Să știi că creștinii o putere mult mai mare decât magia.

Ciprian a predat toate cărțile sale episcopului creștin Antim acceptând să fie catehizat. A primit botezul iar pentru virtuțile sale după perioadă mai îndelungată a fost hirotonit preot. După 16 ani, episcopul cetății simțindu-și sfârșitul aproape l-a desemnat pe Ciprian ca urmaș în scaunul său episcopal. A apărut cu tărie dreaptă credință împotriva ereticilor și a păgânilor. Iustina a fost rânduită diaconită și stareță a unei mănăstiri. Toate acestea se întâmplau într-o perioadă în care creștinii erau persecutați în Imperiu. Aflându-se despre ei că sunt creștini au fost arestați de către Entolmiu, comes al Orientului. Acesta le-a cerut să se lepede de Hristos. Sfinții Ciprian și Iustina nu s-au înpăimântat și au mărturisit adevărata credință. Amândoi au fost decapitați.⁷⁶

Cazul Sfântului Ciprian și a Sfintei Iustina este unul cât se poate de spectacular. Este un caz spectacular fiindcă putem vedea aici un vrăjitor păgân care a ajuns să se convertească la creștinism prin faptul că a putut să vadă că vrăjile nu au nici o putere împotriva creștinilor. Că există o lume ocultă a magiei nu este nici o îndoială. Sunt mai mulți care pentru a ajunge să obțină mai multe beneficii de la demoni ajung să își vândă sufletele lor demonilor. Ceea ce trebuie să știm este că toți magicienii nu se mântuiesc deși demonii le conferă o anumită putere în această lume.⁷⁷ La fel de bine este evident că demonii pentru a își face lucrarea lor în această lume au nevoie de anumiți adepți. Unul dintre acești adepți a fost și Sfântul Ciprian. Totuși, se pare că Ciprian și-a venit în sine la fel ca fiul risipitor. El și-a dat seama probabil că ceva nu este în regulă cu magia care știm că are dintre metodele cele mai neconvenționale de a opera. Putem vedea un lucru pe care mai multă lume îl contestă: că a face cruce și a avea credință în Hristos îi face pe demoni neputincioși. De ce? Fiindcă Iisus ne-a lăsat nouă ca armă crucea Sa. Cazul convertirii și a martiriului Sfântului Ciprian ne face să ne dăm seama că cu adevărat sunt și oameni care prin harul și mila lui Dumnezeu au ajuns să se întoarcă de la căile lor rele și să vină spre Dumnezeu. Este adevărat că lumea de azi uită de Sfântul Ciprian. Magician renunțat care putea ghici viitorul și putea controla elementele naturii (unii susțin că Sfântul Ciprian avea puterea chiar să zboare) el se lovește de o putere mai mare decât a demonilor. Este vorba de puterea lui Hristos. Este adevărat că fiind păgân puterea și elementul puterii au jucat un rol important în viața lui Ciprian. Aceasta fiindcă toți păgânii vroiau cât mai multă putere. Ei bine a fost voia lui Hristos să ne arată nouă posterității că puterea demonilor nu este mai mare decât puterea lui Hristos. De acest lucru s-a lovit și Sfântul Ciprian și se pare că el s-a trezit la realitate sau mai bine spus și-a venit în sine. Este adevărat că sunt și mulți care deși văd că puterea lui Hristos este mai mare decât puterea diavolilor nu fac mai nimic pentru a se schimba și pentru a urma calea cea dreaptă. Sunt mulți care asemenea faraonului egiptean Ramses din timpul lui Moise sunt învărtoșiți al inimă și nu vor să se întoarcă spre Hristos nici în al XI-lea ceas. Cazul Sfântului Ciprian este unul care ne spune că până în momentul morții noastre noi pe putem pocăii și ne putem întoarce la Hristos. Evident că sunt mai multe căi prin care oamenii se întorc la Hristos, dar ceea ce este esențial este că există șansa să ne întoacem la Hristos. Când am făcut acest lucru vom vedea că Hristos nu este un simplu predicator care a trăit acum 2000 de ani în Isarel ci este Fiul lui Dumnezeu și mântuitorul nostru al tuturor. Trebuie să ne aducem aminte de Sfântul Ciprian și Sfânta Iustina fiindcă ei au fost doi martiri creștini pe care destinele i-a unit într-un mod cu totul neașteptat.⁷⁸

Este bine să avem modele dar trebuie să știm că în situații extreme nu este nici o problemă dacă avem modele extreme. Aceasta fiindcă aceste modele sunt unele care ne fac să fim mai maturi și să vedem lucrurile duhovnicește. Martirii nu au fost oameni care asemenea la mai mulți predicatori demagogi sectari din zilele noastre susțin că numai secta lor îi poate mânturii ci martirii au fost oameni care în situații disperate au recurs la metode disperate. Este bine să știm că nici un martir creștin ortodox nu și-a propus explicit să moară în mod evident. Aceasta fiindcă după cum știm Dumnezeu nu ne-a creat pentru moarte ci pentru viață. Totuși sunt și

⁷⁶ A se vedea Viețile sfinților pe numa octombrie ziua 2.

⁷⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre mărghința puere a diavolului* (București, 2014).

⁷⁸ Forme ale magiei există și în zilele noastre. Câți dintre noi nu consultăm horoscopul și astrologia? Câți dintre noi nu am fost tentați să mergem pe la ghicitori? Câți dintre noi nu am auzit de sesiuni de spiritism? Magicienii de multe ori seduc. Sunt mai multe locuri în marile metropole în care femei de anumite etnii orientale își oferă serviciile celor doritori să știe ce le rezervă viitorul. Toate acestea sunt cazuri de magie și sunt forme prin care noi nu facem decât să ne dăm pe noi puterii demonilor. Magicienii sunt un fel de portal prin care demonii intră în lumea noastră și uneori chiar în viața noastră. Cazul Sfintei Iustina care cu credință în Hristos și cu crucea a alungat toată puterea demonilor pe care Ciprian a adus-o asupra ei ne spuncă că magia este cu adevărat un lucru prin care demonii devin palpabili.

situații în care viața nu mai are sens sau mai bine spus nu mai merită să fie trăită. Ce sens mai are viața fără de Hristos Fiul lui Dumnezeu? Este un sens golit de existență și se conținut. Martirii au simțit acest fapt cât se poate de bine și prin urmare au acționat în consecință. Nu trebuie nici noi să fim mai diferiți. Este adevărat că suntem mulți dintre noi care suntem inconștienți de cine este Iisus Hristos. Iisus Hristos este Sensul prin excelență. Tot sensul vieții noastre vine de la Hristos sau mai bine spus sensul vieții noastre este dat de Hristos. Că sunt mulți care nu au în nici un fel de caz o conștiință că sensul vieții noastre vine de la Hristos nu este nici o îndoială. Când omul este golit de sensul vieții sale el ajunge să umple viața lui cu tot feluri de lucruri iluzorii și efemere:

1. Plăceri trupești,
2. Goana după bani și averi,
3. Goana după funcții mari,
4. Goana după putere,
5. Setea de dominație a semenului,
6. Setea de stăpânii cât mai mult pământ,
7. Iubirea absolută de slavă deșartă și faimă etc.

Acestea sunt numai câteva dintre metodele prin care oamenii care nu au pe Hristos ca sensul vieții lor ajung să îl confere vieții lor. Devine evident că omul care nu are pe Hristos Logosul (Sensul) vieții sale în cele din urmă este un om care trăiește o profundă experiență a neantului în viața lui. Omul se poate neantiza în sensul în care el se depărtează de Hristos și ajunge să trăiască într-o lume a iluziei și a efemerului. Efemerul nu poate să satisfacă sau mai bine spus să mulțumească. El este un lucru care poate numai să ne confere o mulțumire trecătoare. Ca să ieșim din efemer avem nevoie de Hristos. Aceasta fiindcă după cum am spus El este Cel care conferă sens vieții noastre chiar dacă de cele mai multe ori noi nu suntem conștienți de acest fapt.⁷⁹

Omul de azi este un om care își caută originile. Vedem mai multă lume care nu mai știe cine este ea cu adevărat și pentru aceasta se crede că originile vor ajunge în cele din urmă să descopere adevărul persoanei. Așa se face că în această raportare la origini sunt mulți care nu fac decât să se îndrepte spre un model. Modul de a căuta modelul la origini este unul larg răspândit în lumea noastră.⁸⁰ Ortodoxia nu are nimic împotriva faptului de a ne căuta originile dar ceea ce ne învață ea este că trebuie să căutăm spre Originea Originilor care este Dumnezeu. La fel de bine în sens creștin ortodox este adevărat că originea noastră este martiriul. Aceasta fiindcă după cum am spus Domnul Iisus Hristos și sfinții apostoli au fost la un anumit nivel cei care au trecut prin martiru și pentru credința lor au fost uciși. Iată de ce martiriul este un lucru care în sens creștin ortodox ne definește. Ne definește fiindcă el este unul care ne face să fim conștienți că în această lume suntem numai provizoriu. Aceasta fiindcă după cum știm cu toții vom muri. Deși suntem provizoriu în această lume cei mai mulți dintre noi ne comportăm ca și cum am trăii veșnic. Iată că lucrurile nu sunt așa cum le estimăm noi. Va veni un moment în care vom lăsa în urmă tot ceea ce am făcut și am construit în această lume. Creștinismul ortodox este însă unul care ține să ne avertizeze și să ne informeze că vom da socoteală de tot ceea ce am făcut și am întreprins în această lume. Realitatea este că cei mai mulți dintre oamenii de azi sunt unii care vor să afle originile lor personale dar nu prea sunt interesați să afle originile creștinismului în sens ortodox. Aceasta fiindcă dacă creștinii de azi ar studia mai bine trecutul și originile creștinismului, ei bine ei ar ajunge la ortodoxie.⁸¹

A îți căuta originile este un lucru bun dar sunt mulți creștini în zilele noastre care nu vor să știe că originile creștinismului sunt și martirii creștin ortodocși. Martirii sunt pentru cei mai mulți creștin din zilele noastre un subiect de periferie sau mai bine spus o temă care nu interesează pe mulți. Aceasta fiindcă se consideră că în zilele noastre am evoluat. Am evoluat așa de mult că nu se mai merită să ne legăm de trecut și de erorile lui. Martirii au fost o eroare a istoriei creștine și ei nu sunt originea noastră. Așa se face că tot mai multe confesiuni și secte

⁷⁹ Constantin Necula, *Iisus Hristos, curajul nostru* (Editura Agapis, 2016).

⁸⁰ Jean Kovaleski, *Taina originilor* (București, 1996).

⁸¹ Din modul în care este trăit creștinismul în zilele noastre vom vedea cât suntem departe de sfinții martiri creștin ortodocși. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți care fac din creștinism un brand propriu. Sectele din zilele noastre sunt un fenomen cu adevărat îngrijător. Aceasta fiindcă mai toate sectele pretind că dețin adevărul fără să își ridice problema că adevărul este unul care unește și nu unul care dezbină. Iată de ce trebuie să știm că suntem departe de modul în care sfinții martiri au înțeles creștinismul. Ei nu au văzut în ortodoxia creștină ceva care să îi dezbină ci mai mult un fapt care să îi unească chiar și în fața morții. Unii ne spun că acest proces este cât se poate de normal și firesc. Este firesc ca la început creștinii să simtă mai multă evlavie față de creștinism pentru ca mai apoi această evlavie să se răcească. Realitatea este că cei mai mulți creștin de azi au mai mult un fel de adeziune formală la credința lor creștină.

creștine nu vor să includă în istoria lor etapa martirilor. Aceasta fiindcă după cum am spus se consideră că ei au fost mărturie extreme. Realitatea este că la timpuri extreme avem nevoie de situații extreme. Studiarea originilor creștinismului este una care ne spune că martirii au făcut ce au putut mai bine la timpul lor și că exemplul lor este unul pe care trebuie să îl avem în față. Nu trebuie să ne eschivăm în fața martirilor creștin ortodocși ci mai mult trebuie să fim deschiși față de ei. Ei sunt parte din ortodoxie și sunt sfinți. Vedem cum în zilele noastre tot mai multă lume uită de sfinții martiri creștin ortodocși și cum ei sunt lăsați în urmă ca și cum nu ar fi existat. Lumea are alte priorități în zilele noastre și nu se mai cade să îi studiem pe martiri și nici să ne raportăm la ei. Totuși, mai multe sărbători creștine sunt unele care îi cinstesc pe martiri. Dintre cele mai cunoscute sunt sărbătorile dedicate Sfântului Arhidiacon Ștefan, Sfântului Gheorghe și Sfântului Dumitru. Iată cum ortodoxia din zilele noastre ne face să nu uităm cum au trăit mai mulți creștinismul în trecut: ca pe o problemă de viață și de moarte. Dacă este să ne raportăm la ceea ce avem în zilele noastre vom putea vedea cât de departe suntem de adevăr. Prin urmare studiarea originilor creștinismului ortodox este un fapt care ne duce la martiri. Așa se face că am putea spune că martirii fac parte ontologic din istoria creștin ortodoxă. Ei sunt unii care au făcut ca creștinismul să iasă din mlaștina păgânismului și să creeze o lume nouă: lumea creștină. În acest sens adevărul este că suntem creștini în zilele noastre și fiindcă au existat martiri. Ne vine greu să credem dar unii creștini au murit pentru credința lor. Este evident că pentru ei credința creștin ortodoxă a fost cel mai serios lucru. Deși nu toți avem tăria de credință pe care au avut-o martirii creștin ortodocși trebuie să ne raportăm și noi la ei după puterile noastre. Să ne dăm seama că a muri pentru o cauză dreaptă nu este o pierdere ci un câștig. Iată cum originile sau mai bine spus “nostalgia originilor” pe care creștinul de o simte nu face decât să ne ducă spre martirii creștin ortodocși din vechime.⁸²

Totuși ca să fim mai exacti și mai preciși: care sunt calitățile pentru care se merită ca noi să ajungem să îi cinstim pe sfinții martiri creștini ortodocși? Iată care sunt principalele calități ale martirilor creștini ortodocși:

1. Credința ardentă în Hristos,
2. Curajul de a îl mărturisi pe Hristos până la capăt,
3. Iubirea totală de Dumnezeu,
4. Determinarea de a Îl mărturisi pe Hristos chiar cu prețul propriei vieți,
5. Slujirea adevărului indiferent de circumstanțe,
6. Împotrivirea în fața minciunii,
7. Statornicia în credința ortodoxă,
8. Fermitatea în covingeri,
9. Lipsa de compromis moral,
10. Lupta împotriva relativizării adevărilor creștin ortodoxe.

Acestea sunt numai câteva dintre calitățile care merită aprecierea noastră a martirilor creștin ortodocși. După cum am spus viața creștin ortodoxă este o viață frumoasă fiindcă este o viață fericită. De ce este o viață fericită viața creștin ortodoxă? Fiindcă în creștinismul ortodox suntem cu Hristos care este Adevărul personal sau mai bine spus Adevărul în Persoană. Nu se poate ca odată ce am ajuns să cunoaștem adevărul să nu fim fericiți. Aceasta fiindcă adevărul este unul care ne eliberează după cum a spus chiar Iisus.⁸³

Ortodoxia este credința care afirmă contrar la mai multe păreri din zilele noastre că avem toate motivele să să îi avem pe martirii creștin ortodocși la mare cinste. Aceasta fiindcă după cum am evidențiat în paginile de mai sus martirii sunt unii care nu au făcut nici un compromis moral. Deși unii dintre ei au provenit dintre păgâni ei bine adevărul este că ei în cele din urmă s-au trezit și au ajuns la cunoașterea adevărului. Am văzut că de exemplu Sfântul Bonifatie era un păgân bețiv și desfrânat dar care în ultimul moment s-a trezit la realitate și a devenit creștin. Atât a fost de ferm în decizia lui că a preferat în ele din urmă să moară decât să se întoarcă la căile lui păgâne. La fel de bine am mai putut vedea și din viața Sfântului Ciprian că el a fost crescut în păgânism și a ajuns un mare magician. Când însă a văzut că puterea lui Hristos nu este o minciună ci o realitate ei bine el a

⁸² Mircea Eliade, *Nostalgia originilor* (București, 2013 ediția a doua).

⁸³ Setea de adevăr există în fiecare dintre noi. Ceea ce este mai dureros este că sunt unii care au alterat adevărul creștin ortodox. Aceasta fiindcă trebuie să știm că adevărul este unul care ne face să știm pe ce cale să mergem. Este adevărat că sunt mulți care nu iubesc adevărul. Ortodoxia cunoaște mai mulți eretici care prin toată viața și acțiunile lor au încercat să schimbe adevărul cu minciuna. Iată prin urmare că adevărul este un fapt care ne eliberează și la fel de bine ne face să știm pe ce cale să apucăm. Că sunt din ce în ce mai mulți care nu vor să știe de adevăr și slujesc mai mult minciunii decât adevărului este un fapt care nu trebuie să ne mire. Iisus l-a denumit pe diavol ca “tatăl minciunii.” Prin aceasta înțelegem că martirii sunt unii care în nici un fel nu vor să slujească minciunii chiar dacă acest lucru i-a costat viața.

părăsit păgânismul și magia și a devenit creștin. În timp el chiar a acceptat să moară pentru Hristos. Aceste lucruri sunt pentru mai mulți un fel de basme și nu realitate. Ei bine, trebuie să știm că sfinții martiri creștin ortodocși nu au fost basme și nici plâsmuiri omenești. Ei au fost persoane reale. Nu este nici o minciună faptul că Sfântul Ciprian a suferit o convertire de 180 de grade. Aceasta fiindcă trebuie să fim conștienți că în lumea noastră nu circulă numai forțele demonice ci la fel de bine și puterea lui Hristos. Martirii sunt cei care ne învață că sunt lucruri pe care în nici un fel nu trebuie să le uităm, că sunt realități creștin ortodoxe de care în nici un fel nu trebuie să facem rabat. Aceasta fiindcă după cum am spus martirii sunt realități care au actualizat prezența lui Hristos în lumea noastră. Creștinismul ortodox este religia care ne învață că ține de noi dacă ajungem să actualizăm prezența lui Hristos sau din contră, să Îl alungăm pe Hristos. Trăim vremuri în care sunt din ce în ce mai puțini cei care mai cred în prezența lui Hristos în lumea noastră. Aceasta fiindcă oamenii de azi sunt unii care sunt adepții unei viziuni deiste despre Hristos. Această viziune deistă despre Hristos este una care susține că Hristos a trăit 33 de ani în această lume, a înviat, S-a înălțat la ceruri și mai apoi ne-a părăsit El rămânând în cer și noi aici pe pământ. Ei bine viețile sfinților și a martirilor creștin ortodocși nu susțin o astfel de opinie deistă. Aceasta fiindcă sfinții au fost unii care au primit revelații de la Hristos. Sunt mai mulți sfinți care au ajuns să Îl vadă pe Hristos înviat chiar și în vremurile noastre. Sfântul Siluan Atonitul L-a văzut pe Hristos înviat în anul 1902 sau 1903. Iată cum sfinții sunt cei care prin viața lor ajung să Îl actualizeze pe Hristos. Martirii creștin ortodocși au fost unii care în epocile lor la fel de bine au ajuns să Îl actualizeze pe Hristos. Ca unii care au ajuns la actualizarea vieții lui Hristos este adevărat că martirii sunt unii care merită cinstea și aprecierea noastră. Aceasta fiindcă trebuie să știm că în lumea noastră sunt lucruri de cinste și lucruri de necinste. Martirii creștin ortodocși sunt lucruri de cinste.⁸⁴

Unii susțin că prin viețile și mai ales morțile lor martirii creștin ortodocși nu fac decât să arate că viața creștin ortodoxă este o viață tristă. Este o viață tristă fiindcă ea este una care pentru mulți le-a adus moartea. Nu au fost martirii cei care au murit pentru credința lor? Adevărul este că așa este. Atunci cum să nu fie viața creștin ortodoxă una tristă? Este tristă fiindcă sunt unii care nu și-au găsit locul în această lume. Oamenii vor să se gândească numai la o bucurie și o pace lumească. Ei nu vor să înțeleagă că religia și creștinismul ortodox au o cu totul altă perspectivă asupra lucrurilor. Această perspectivă este una care ne plasează în centrul de interes al îngerilor și al diavolilor. În timp ce îngerii vor să ajungem să ne mântuim ei bine diavolii vor să ajungă să ne facă să ne pierdem mântuirea. Omul de azi vrea să gândească viața ca fiind una care se rezumă numai la ceea ce este pe pământ. Ori noi creștinii ortodocși știm că viața nu se termină numai cu ceea ce găsim pe pământ. Viața creștin ortodoxă este una care ne deschide spre veșnicie și ne face să vedem lucrurile în perspectivă. Sfinții martiri creștin ortodocși merită cinstea și aprecierea noastră fiindcă ei sunt unii care direct sau indirect au fost victime ale diavolilor. După cum putem să ne dăm seama prin păgâni și prin musulmani au lucrat diavolii. În cazul păgânilor diavolii au început să se opună lui Hristos și prin faptul că au făcut aceasta în cele din urmă s-au opus și celor care Îl slujeau pe Hristos. Diavolii care au umplut lumea cu idolatria nu au voit să fie izgoniți din lume și așa că au ajuns să facă mai multe victime. Este cu adevărat un lucru de mare curaj să ajungi să te lupți cu diavolii. Ei bine sfinții martiri creștin ortodocși chiar acest lucru l-au făcut.⁸⁵

Avem mai multe motive să îi cinștim pe sfinții martiri creștin ortodocși fiindcă ei au fost unii care au fost oameni extrem de hotărâți. Aceasta fiindcă ei au știut să aibă priorități. Sunt mulți în zilele noastre care nu știu ce decizii morale să ia fiindcă nu au priorități sau mai bine spus sunt confuzi în ceea ce privește lucrurile pe care le au de făcut. Trebuie să nu avem nici un fel de îndoială: a urma lui Hristos chiar și până la moarte nu este o pierdere ci este un câștig. Este un câștig fiindcă numai viața cu Hristos este adevărata viață. Știm că Iisus i-a făcut de mai multe ori pe evreii care Îl contestau “fi ai diavolului.” Prin aceasta nu trebuie să înțelegem că diavolul pur și simplu ajunge să adopte pe cineva ci mai mult că cei care sunt fi ai diavolului sunt unii care fac voia diavolului. Trebuie să fim cât se poate de conștienți că nu există nici un fel de cale de mijloc între Hristos și diavol. Sunt mulți care sub influența învățăturilor panteiste ne spun că în realitate trebuie să știm că lucrurile nu

⁸⁴ Elisaveta Novac, *O familie creștină martir: Eustatie Plachida și Teopista cu fii lor, Agapie și teopist. Roman istoric* (ELiteratura, 2019).

⁸⁵ Lupta cu diavolii a fost una care s-a dat în lumea noastră dar consecințele ei sunt dincolo de lumea noastră. Aceasta fiindcă diavolii nu sunt din lumea noastră. Hristos a venit și S-a făcut unul din lumea noastră și prin urmare El a ajuns să fie o prezență neplăcută diavolilor. De fapt în mai multe situații din viața lui Iisus când El a făcut mai multe exorcisme diavolii și-au manifestat nemulțumirea cu privire la prezența lui Iisus în această lume. La un moment dat diavolii au spus prin gura unui demonizat: ce ai cu noi Iisuse? Ai venit aici mai înainte de timp să ne chiniești? Prin aceasta diavolii au mărturisit nu numai că prezența lui Iisus îi chinuia ci la fel de bine și că ei sunt inferiori în putere lui Iisus. Diavolii puteau să ucidă trupurile martirilor dar în nici un fel ei nu au putut să le ucidă și sufletele. Iată că avem aici de a face cu un conflict care deși de multe ori are loc în lumea noastră, în realitate el este dincolo de lumea noastră.

sunt chiar atât de radicale. Realitatea este că lucrurile sunt clare: dacă nu suntem cu Hristos în această lume suntem cu diavolul. Cel mai bine acest adevăr l-au trăit și l-au experimentat sfinții mucenici. Ei au putut să își dea seama că Hristos nu a venit în această lume să ne învețe să facem compromisuri cu diavolul ci din contră să ne învețe că trebuie să ne opunem până la capătul puterilor noastre diavolului. Diavolul este unul care ne face să ne înșelăm: nu trebuie să gândim lucrurile numai în alb și negru ci la fel de bine trebuie să vedem lucrurile mai nuanțat ne spune diavolul. Este evident că aici avem de a face cu o minciună. Este o minciună care ne îndreptă spre pierzanie. Știm că Iisus a spus că drumul spre mântuire este un drum greu și anevoios. Sunt puțini cei care îl iau. Printre cei puțini care au apucat acest drum au fost și sfinții mucenici. Ei au trecut prin greutăți cumplite în această viață pentru a afla liniște și odihna în viața de apoi. Biserica Creștin Ortodoxă este una care ne spune că dacă nu putem să devenim mucenici fiindcă nu avem atât de multă credință ei bine trebuie să ajungem să îi cinstim și să îi apreciem pe sfinții mucenici. Aceasta fiindcă în acest mod și noi ne facem părtași credinței și muceniciei lor. Modurile prin care ajungem să îi cinstim pe mucenici sunt mai multe:

1. A da nume de botez numele lor,
2. A merge la biserică de ziua pomenirii lor,
3. A face pelerinaje la locurile în care au părimit,
4. A face acatiste și rugăciuni în numele lor etc.

Toate acestea sunt fapte care pot să ne ducă în spre o mai bună cinstire a sfinților mucenici.⁸⁶

Se spune că în Grecia a existat în vechime în Karhidonia un vrăjitor pe nume Lampadie. El era pe față un dușman al lui Hristos și vroia să demonstreze că vrăjile sunt mai tari decât credința în Hristos.

- Creștinii aceștia chiar cred în puterea lui Hristos, vorbea la un moment dat Lampadie cu un cunoscut.

- Asta așa este.

- Eu nu cred în puterea lui Hristos.

- Este normal, ești vrăjitor.

- Puterea lui Hristos este un nimic în fața puterii lui satan.

- De unde știi?

- Știu fiindcă așa este.

- Dar ce ai de gând să faci?

- Uite, pentru a îți demonstra că puterea diavolului este mai mare decât puterea lui Hristos voi face o vrajă.

- Ce vrajă?

- Voi face o vrajă ca mâncarea pe care o mănâncă creștinii să se schimbe în mâncare otrăvită și așa să moară.

- Este posibil așa ceva?

- Cum să nu. Te îndoiești de puterea diavolului?

- Nu știu ce să zic.

- Nu zice nimic, doar privește.

Se spune că vrăjitorul Lampadie a început să facă mai multe invocații magice. Evident că el a cerut ca în ajutor să vină diavolii pentru a face ca mâncarea la mai mulți creștini să devină otrăvită. A terminat de făcut incantațiile.

- Și acum ce facem? A întrebat prietenul lui Lampadie?

- Acum așteptăm.

Cei doi s-au pus pe așteptat și au așteptat mult și bine dar nu s-a întâmplat nimic. Creștinii au mâncat mâncarea "otrăvită" dar nu i-a vătămat cu nimic.

- Nu se poate, a zis Lampadie.

- Ce anume?

- Creștinii au mâncat mâncarea otrăvită și nu li s-a întâmplat nimic.

- Fiindcă au puterea lui Hristos cu ei.

- Hmm. Cred că ai dreptate.

- Sigur că am dreptate.

- Prin urmare puterea lui Hristos este mai mare decât puterea diavolului.

- Așa se pare.

- Atunci știi ce?

- Ce?

⁸⁶ *Sfântul Mina: făcătorul de minuni. Viața și acatistul* (Lucman, 2014).

- Și eu am să devin creștin.

Se spune că Lampadie a cerut să fie făcut creștin și s-a botezat. Mai mult decât atât și-a schimbat numele în Teofil. Când în regiunea lui a venit o persecuție anticreștină Teofil și-a dat viața pentru Hristos și a devenit martir.

Acest caz al vrăjitorului grec pe nume Lampadie (devenit ulterior Teofil) este unul pe care îl avem din analele istoriei creștin ortodoxe. El ne spune că magia nu poate nimic în fața lui Hristos și că nu trebuie să ne temem de așa zișii vrăjitori dacă suntem creștini.⁸⁷

Avem aici un caz inedit care se aseamănă puțin cu viața Sfântului Ciprian pe care am enunțat-o mai sus. Vedem că la fel ca Ciprian și acest Lampadie era un vrăjitor și credea că puterea diavolului este mai mare ca puterea lui Hristos. Realitatea faptelor este cea care infirmă credința lui Lampadie care la fel ca Sfântul Ciprian se convinge din proprie experiență că vrăjile nu pot să îi vatem pe creștini. Că sunt mulți care cred în vrăji și în magie nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă unii sunt pur și simplu seduși de puterea malefică a răului. Așa se face că în cele din urmă după o încercare eșuată de a otrăvi prin magie mâncarea la niște creștini, Lampadie se dă bătut și se convertește la creștinism. Este vorba de o convertire care a venit din propria inițiativă în urma unei experiențe personale cât se poate de concrete. Mai mult decât atât, convins din propria experiență de puterea lui Hristos vrăjitorul Lampadie devenit între timp Teofil ajunge să accepte să moară pentru Hristos. Avem aici fără de nici o îndoială o istorie care ne spune că Hristos lucrează și în zilele noastre și El nu stă la o distanță augustă față de lume. Puterea lui Hristos este mai mare ca puterea diavolului și pentru a ne demonstra aceasta putem vedea că de multe ori Hristos alege chiar dintre dușmanii Lui ucenici. Lampadie a fost inițial un dușman al lui Hristos pentru că în cele din urmă să accepte să moară pentru Hristos. Avem aici un caz ce ne spune că și noi putem să devenim mărturisitori ai lui Hristos dacă Îl luăm pe Hristos în serios.⁸⁸

Sfinții martiri creștin ortodocși sunt cei care ne învață pe noi creștinii ortodocși de azi o lecție mai dură dar în cele din urmă bună: viața se merită să o trăiești dar sunt și situații în care viața de apoi valorează mai mult decât această viață. Aceasta fiindcă viața de apoi este veșnică în timp ce această viață este trecătoare. Este adevărat că martiri se găsesc în mai toate religiile lumii. Despre martiri vorbesc și budiștii, și hindușii și musulmanii. Cum se face că noi creștinii ortodocși îi cinștim numai pe martirii creștin ortodocși? Îi cinștim numai pe martirii creștin ortodocși fiindcă există o mare diferență dintre martiriul ortodox în numele lui Hristos și martiriul care nu este în numele lui Hristos. Că sunt necreștini care sunt gata să își dea viața pentru credința lor necreștină nu este nici o îndoială. La fel cum martirii creștin ortodocși sunt unii care mor pentru cauza lor la fel de bine sunt și unii din religii necreștine care sunt gata să moară pentru religia lor. Totuși, aceasta nu îi face vrednici de cinștea noastră. Aceasta fiindcă moartea lor este o moarte prostească. Este o moarte pentru o minciună. Este adevărat că putem să admirăm moartea mai multora pentru religiile lor necreștine însă aceasta nu îi face vrednici de a fi cinștiți dimpreună cu martirii creștin ortodocși. Martirii creștin ortodocși sunt unii care au murit pentru Fiul lui Dumnezeu întrupat om și nu pentru cine știe ce minciună. Prin urmare ceea ce trebuie să știm este că

1. Una este să mori pentru o minciună,
2. Alta este să mori pentru adevăr, adică pentru Hristos.

Este adevărat că cei care au murit pentru religiile lor necreștine au fost orbiți de minciuna pe care o susținea religia lor. Totuși, acest fapt nu îi face vrednici de cinștea noastră la fel ca martirii creștin ortodocși.⁸⁹

Adevărul este că nu știm ce ne rezervă viitorul. Nu știm dacă pe viitor va mai apare în istorie o altă persecuție anticreștină și antiortodoxă. Ceea ce știm este că mai în toate timpurile istoriei au fost creștini ortodocși gata să moară pentru credința lor. Unii ar putea găsi astfel de expresii cât se poate de extreme și de categorice. Ceea ce trebuie să știm este că din cele mai vechi vremuri martiriul a fost o formă de exprimare avieții religioase. Am vorbit în rândurile de mai sus că încă din timpul Vechiului Testament au existat martiri. Am

⁸⁷ Vance Farell, *Witchcraft runes lives* (Harvestimebooks, 2009).

⁸⁸ Ioan Ică jr., *Sfântul Maxim Mărturisitorul și tovarășii săi întru martiriu* (Sibiu, 2004).

⁸⁹ Trebuie să fim conștienți că una este să mori pentru Hristos și alta este să mori pentru Mahomed. Fiindcă tot vorbim despre martirii pentru Mahomed vom vedea că teologia martiriului islamic este foarte diferită de învățătura creștin ortodoxă. De pildă mahomedanii susțin așa numitele sinucideri în mulțime fiindcă se consideră că atât cel care se detonează cât și cei care sunt uciși de el vor merge în rai. Cel care se detonează singur într-o mulțime de oameni este considerat un fel de martir islamic. Să fie acesta un martiriu în adevărat? În nici un caz. Nu poți să fii martir dacă ai ajuns să mai curmi și alte vieți dimpreună cu a ta. Aceasta fiindcă nu ai nici un drept să iei viața cuiva. Decalogul este cât se poate de clar: să nu uciți, chiar dacă în proces acest fapt include și moartea ta. Iată cum pentru musulmani decalogul nu mai are nici un fel de semnificație și nici un fel de importanță.

enunțat că Sfântul prooroc Isaia a fost tăiat de idolatrii cu fierăstrăul în două și la fel de bine am mai aminti cazul celor 7 frați Macabei care și din dimpreună cu preotul lor Eleazar au suferit moarte martirică fiindcă nu au voit să încalce preceptele legii mozaice. Dacă este să ne gândim în acești termeni la fel de bine am putea spune că primul martir din istoria lumii a fost dreptul Abel care din invidie fiindcă a adus jertfă mai de calitate lui Dumnezeu a fost ucis de fratele său Cain. Iată că într-un fel sau altul istoria martirului merge până aproape de începuturile umanității. Deși oamenii în mai toate epocile susțin că s-au schimbat, în sensul că au evoluat, ei bine realitatea și faptele ne spun altceva. Cum se face că în plin secol al XX-lea Uniunea Sovietică a ajuns să martirizeze mai mulți creștin ortodocși? Suntem oare într-o epocă mai bună decât cea a persecuțiilor anticreștine din antichitate? Realitatea este că nu nu. Eventual timpurile nu mai sus atât de categorice împotriva creștinilor ortodocși dar diavolul caută cu orice ocazie să lovească în creștinii ortodocși. Unde vom scăpa într-o asemenea situație? De unde vom primi ajutor? Este evident că de la Hristos. Uităm mult prea ușor că Hristos este Fiul lui Dumnezeu și El are putere peste moarte. El poate să ne facă să trecem din această viață trecătoare și de atâtea ori nefericită spre zorile fericire ale veșniciei. Tot ceea ce trebuie să facem este să îi cerem ajutorul lui Hristos. După cum Hristos a ajutat pe atât de mulți martiri creștin ortodocși să treacă cu ușurință peste chinurile morții, la fel de bine Hristos ne va ajuta să trecem și peste chinurile propriei noastre morți. Nu trebuie să fie o moarte martirică dar după cum spune o zicală: cu o moarte toți suntem datori. Iată de ce ca unii care au murit pentru Hristos sfinții mucenici merită cinstea și aprecierea noastră.⁹⁰

CAPITOLUL 5

DE CE MARTIRII CREȘTINI ORTODOCȘI SUNT INCOMPATIBILI CU RELATIVISMUL MORAVURILOR LUMII DE AZI?

Anul 1916 a fost anul în care marele fizician german Albert Einstein a lansat cunoscuta sa teorie a relativității. Această teorie susținea că deși procesele fizice sunt identice ei bine modul în care ele sunt observate de două sau mai multe persoane este unul diferit. Prin urmare deși un proces fizic este neschimbabil cu sine însuși la fel de bine el este schimbabil în raport cu cei care îl observă. Evident că teoria relativității a avut mai multe implicații și în ceea ce privește viteza luminii, materia, energia, timpul, masa, distanța și alte noțiuni care țin de lumea fizică. Prin urmare ceea ce este bine să știm este că relativitatea este un fapt care se referă mai mult la lumea fizică dar ea ajunge să fie la fel de bine aplicată și în alte domenii ale existenței omului. Einstein și mai apoi adepții lui susțineau că deși unele procese fizice sunt bine cunoscute pe pământ dacă ele au loc în spațiul cosmic ei bine aceste procese s-ar putea să nu mai fie identice. Aceasta fiindcă în spațiu procesele pot să fie diferite și nu mai au aceleași calități și proprietăți. În acest sens se consideră că în fizică teoria relativității a fost o adevărată revoluție științifică. Dacă până la Einstein fizica era definită de principiile mecanice ale lui Isaac Newton ei bine se crede că Einstein a ajuns să îl detroneze pe Newton. Teoria relativității a fost la fel de bine cea care a pus bazele a ceea ce cunoaștem în zilele noastre ca filosofia relativismului. Aceasta fiindcă au fost mai mulți care au văzut în teoria lui Einstein mai mult decât ceea ce este ea: o filosofie de viață. De ce este așa? Fiindcă sunt mai mulți care susțin că dacă știința este relativă (fizica) ei bine în cele din urmă și filosofia este relativă.⁹¹

Prin urmare ceea ce pentru Einstein a fost mai mult o teorie științifică se pare că pentru cititorii lui Einstein a devenit mult mai mult: a devenit o filosofie. Se vorbește și în zilele noastre de ceea ce este cunoscut ca fiind *filosofie relativistă*. Ce este această filosofie? Este o filosofie care ne spune că totul este relativ. În această filosofie chiar și Dumnezeu este relativ. De ce este Dumnezeu relativ? Fiindcă într-un anumit mod este Dumnezeu experimentat de o anumită persoană și în alt mod este El experimentat și trăit de o altă persoană. Bazați pe acest subiectivism în cele din urmă s-a ajuns la teoria filosofiei relativiste. Totul este relativ chiar și Dumnezeu și prin

⁹⁰ Ecaterina Hanganu, *Sfântul apostol și martir Iuda Tadeu: sfântul cauzelor pierdute și fără speranță* (Editura galaxia Guntenberg, 2014).

⁹¹ Referitor la Einstein opiniile diferă. Sunt unii care susțin că Einstein ar fi fost francmason (ceea ce este posibil) în timp ce alții susțin că a fost pur și simplu cel mai mare geniu din toate timpurile. Ceea ce trebuie să știm este că Einstein deși controversat a fost un mare om de știință care a schimbat modul în care vedem lumea. El a venit și a chestionat faptul că de multe ori ceea ce considerăm noi ca fiind un absolut este de fapt un relativ. Ceea ce un fizician consideră ca fiind absolut în metodologia lui de lucru ei bine un alt fizician poate să considere că nu este deloc un absolut. Iată de ce este bine să știm că relativismul a ajuns să pătrundă în mai multe științe în secolul al XX-lea și nu numai fizica. Einstein a venit cu constanța faptului că până și în astronomie lucrurile sunt relative. Ceea ce se poate observa cu un telescop este numai o parte dintr-un mare proces material al corpurilor cerești.

urmare nu există nimic absolut. Evident că o astfel de filosofie nu este creștin ortodoxă. Aceasta fiindcă ortodoxia susține că indiferent care este modul în care este perceput Dumnezeu de mai multe persoane în cele din urmă acest fapt nu schimbă cu nimic absolutul lui Dumnezeu. Devine deident că trebuie să fim cât se poate de atenți cu tot ceea ce înseamnă relativism în sens filosofic. Aceasta fiindcă în cele din urmă subiectivitatea nu ajunge să schimbe absolutul. A crede că subiectivitatea este un fapt care relativizează absolutul înseamnă a face din subiectivitate un absolut ceea ce nu este în nici un fel posibil. Trebuie să știm că relativismul nu poate să fie o adevărată filosofie în adevăratul sens al cuvântului. Aceasta fiindcă sunt valori care nu pot să fie constestate. Care nu aceste valori?

1. Nu se poate să punem că un adevăr este pentru unii mai mult adevăr și pentru alții mai puțin adevăr,
2. Nu se poate spune că pentru unii libertatea este mai multă libertate și pentru alții mai puțină libertate.
3. Nu se poate spune că pentru unii dreptatea este mai multă dreptate și pentru alții mai puțină dreptate.
4. Nu se poate spune că pentru unii frumusețea este mai multă frumusețe în timp ce pentru alții este mai puțină frumusețe.
5. Nu se poate spune că pentru unii binele este pentru unii mai mult bine în timp ce pentru alții este mai puțin bine etc.

Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama este bine să știm că realitatea chiar dacă este experimentată de mai multe persoane în sens subiectiv acest lucru nu schimbă cu nimic modul realității de a fi în ea înseși. Iată de ce filosofia relativistă care s-a inspirat din teoria relativității lui Einstein este o filosofie eșuată sau mai bine spus este o filosofie falsă. Despre acest gen de filosofie relativistă vom vorbi în acest capitol.⁹²

Prin urmare ce este relativismul? Sunt mai multe definiții date relativismului.

1. Doctrină care postulează relativitatea cunoștințelor omenești, în sensul că nimic nu este absolut adevărat decât prin raportare la individ.
2. Doctrină potrivit căreia nu există standarde universale în chestiunea valorilor, adevărul însuși fiind relativ la punctul de vedere al subiectului.
3. Teorie idealistă care, bazându-se pe relativitatea cunoștințelor noastre, neagă posibilitatea cunoașterii realității obiective.
4. Doctrină idealist-subiectivă care exagerează relativitatea cunoașterii umane, negând caracterul obiectiv al adevărului.
5. Concepție filozofică subiectivistă care exagerează caracterul relativ al cunoștințelor omenești.⁹³

Prin urmare iată 5 dintre principalele valențe ale relativismului. Relativismul este unul care de fapt în sine ascunde mult orgoliu. De ce? Fiindcă el este unul care îl plasează în centrul său pe om (individ). Nu contează care este adevărul unui eveniment sau al unei fapte ci mai mult contează modul în care acest adevăr sau mai bine spus faptele sunt percepute de persoană (folosim termenul de persoană care este mult mai corect decât termenul de individ fiindcă individul înseamnă separație sau mai bine spus egoism indivizibil cu sine în timp ce persoană înseamnă identitate). Iată prin urmare că este bine să știm că nu individul este centrul existenței ci la fel de bine Dumnezeu este centrul existenței. Prin faptul că Dumnezeu este centrul existenței înțelegem că la baza creației sau mai bine spus sursa existenței este un absolut, este vorba de absolutul lui Dumnezeu. Iată de ce cunoașterea în sine nu poate să fie un lucru relativ.⁹⁴

După cum deja am spus în zilele noastre relativismul a ajuns o filosofie și mai rău decât atât a ajuns un mod de viață sau mai bine spus un mod de a fi. Cum se manifestă acest mod relativist de a fi? Prin mai multe caracteristici:

1. Nimic nu este sigur cu adevărat în această lume,
2. Omul este o ființă relativă,
3. Dumnezeu este o ființă relativă fiindcă sunt mai multe religii care fiecare are opinia ei despre Dumnezeu,
4. Realitatea este relativă fiindcă este un subiect supus interpretării,

⁹² Albert Einstein, *Teoria relativității* (București, 1992).

⁹³ După Dicționarul explicativ.

⁹⁴ Că oamenii consideră că cunoașterea este relativă este mai mult o dovadă a lenei și a dezinteresului față de cunoașterea omului de azi. Când a fost descoperită la începutul secolului al XX-lea intrarea la piramida lui Keops nu se poate spune că această descoperire a fost mai mult sau mai puțin relativă. Nu a fost în nici un fel o descoperire mai mult sau mai puțin relativă fiindcă faptele nu pot să fie schimbate. Să fie relativ faptul că la începutul secolului al XX-lea arheologii au găsi în cele din urmă o intrare în piramida lui Keops? Nu, un fapt istoric nu poate să fie schimbat sau modificat numai fiindcă așa consideră "individul" uman. Iată de ce este bine să știm că în nici un fel cunoașterea nu este relativă. A vorbit de cunoaștere relativă înseamnă numai momentul în care nu este sigur de un anumit lucru. Odată ce acel lucru a fost cunoscut ei bine cunoașterea nu mai este relativă.

5. Nimic nu poate fi cunoscut deplin,
6. Nimic nu poate fi experimentat deplin.

Acestea sunt numai câteva dintre consecințele relativismului ca filosofie sau mai bine spus a modului în care relativismul este privit și trăit în zilele noastre. Că sunt din ce în ce mai mulți care au ajuns să fie relativști nu este nici o îndoială. Știm mai multe persoane care sunt cât se poate de schimbătoare în opiniile lor. Dacă azi spun un lucru, ei bine mâine vor spune altul fiindcă așa au ajuns să susțină și cei din jur. Relativismul este unul care mergând pe linia gândire filosofică a ajuns să afecteze și morala sau moravurile. Sub auspiciile filosofiei relativiste sunt din ce în ce mai mulți care susțin că și morala și moravurile sunt relativiste. Ele sunt de fapt nimic mai mult sau mai puțin decât lucruri care țin de individ și de modul în care vrea el să experimenteze lumea. În funcție de caz relativismul este o persoană care nu mai știe pe ce lume trăiește. Lui îi este indiferent dacă trăiește în Nepal, în Uruguay, în Africa sau în Australia. Aceasta fiindcă el este o persoană care consideră că tot ceea ce ține de existență este doar o convenție umană și nimic mai mult. Să fie lucrurile chiar așa? După cum am spus este adevărat că sunt multe lucruri relative în lumea noastră: nu putem ști cu adevărat cum va fi ziua de mâine, nu putem ști la vârsta adolescenței de cine vom ajunge să ne îndrăgostim, nu putem ști dacă un eveniment va avea loc sau nu etc. Totuși, dincolo de toate aceste relativisme din jurul nostru trebuie să știm că sunt și valori absolute sau mai bine spus fapte ce nu pot să fie contrazise și nici nu pot să fie interpretate după bunul plac.⁹⁵

Ceea ce trebuie să știm este că relativismul se poate manifesta și în probleme de religie. Cum se manifestă relativismul în probleme de religie?

1. Nu mai există un singur Dumnezeu ci mai mulți zei,
2. Iisus Hristos nu este singurul mântuitor al umanității,
3. Creștinismul este numai o religie între alte religii și adevărul lui este parțial,
4. Nu contează ce religie ai, ceea ce este cel mai important este să ai o religie,
5. La mântuire se poate ajunge nu numai prin creștinism ci prin orice religie ai ales, etc.

Acestea sunt numai câteva dintre formele prin care se manifestă relativismul în materie de religie. Curente relativiste în religie sunt destul de multe. Se cunoaște că la Chicago în Statele Unite ale Americii există (sau a existat) un Parlament al Religiiilor în care toate religiile erau egale și în care ele erau puse să coopereze în numele unui fel de concordii religioase universale. Trebuie să știm că de multe ori relativismul este unul care îmbracă masca unui universalism. De ce? Fiindcă sub o formă sau alta relativismul este universal. Este universal fiindcă o singură realitate poate să fie experimentată de mai multe persoane în mod propriu și toate aceste persoane au ajuns să experimenteze religia în mod propriu. Acest gen de metalitate este foarte bine cuprinsă de Biserica Scientologică din zilele noastre care susține că suferința și răul din lume sunt numai niște simple iluzii. Să fie suferința și răul din lume o simplă iluzie? Adevărul este că nu. Deși puterea răului este una iluzorie consecințele lui pot să fie cât se poate de vizibile și de reale. Aceasta fiindcă este bine să știm că răul are consecințe în lumea noastră. Dacă de exemplu cineva trăiește cu iluzia că este un mare erou și se angajează într-o luptă cu mai mulți răufăcători care îl bat de îl lasă lat la pământ, ei bine nu înseamnă că bătaia pe care a primit-o este o iluzie. Nu este o iluzie ci a fost o iluzie numai faptul că el s-a considerat pe sine un mare erou și a crezut că este ceva ce nu era în realitate. Prin urmare deși răul ca idee este o iluzie fiindcă el este un parazit al binelui, totuși consecințele lui pot să fie reale în lumea noastră.⁹⁶

După cum am evidențiat ceea ce trebuie să știm este că ceea ce este cel mai trist este că plecând de la relativismul în știință și de la relativismul în filosofie în cele din urmă s-a ajuns la ceea ce cunoaștem în zilele noastre ca relativismul în morală și în moravuri. Cum se manifestă acest relativism în morală?

1. Noțiunea de păcat este una relativă,
2. Noțiunea de morală este una relativă fiindcă ceea ce este permis în unele religii nu este permis în altele,

⁹⁵ Mikael Stenmark, Steve Fuller, Ulf Zackariasson, *Relativism and post-truth in contemporary society*, (Springer International, 2018).

⁹⁶ Crima, violul, agresiunea, violența, sadismul etc sunt toate manifestări ale răului. Ele nu sunt nici iluzii și nici nu sunt realtive după cum ne spus mai mulți filosofi relativști din zilele noastre. Aceasta fiindcă după cum am spus răul are consecințe în lumea noastră atunci când el este pus în aplicare. Totuși, ceea ce ne spune ortodoxia este că răul nu are consecințe ontologice, sau mai bine spus că răul deși modifică starea lucrurilor nu poate să le modifice ontologic. În acest sens diavoli deși nu recunosc au fost creați buni de Dumnezeu. A fost propria lor alegere cea care i-a transformat în ființe ale răului și a întunericului. Iată prin urmare că ontologia lumii nu este un lucru relativ și nici un nu este o iluzie. Lumea se bazează pe creația lui Dumnezeu și ea este una care preacă de la Dumnezeu. Ea nu este relativă în sensul că nu are o ontologia proprie ci este una care este dependentă de Dumnezeu. Relativismul în această perspectivă se dovedește a fi unul eronat și greșit și trebuie să îl avem în vedere și să nu îi atribuim mai multă autoritate decât are el.

3. Noțiunea de pocăință este relativă: în timp ce unii simt nevoia să se pocăiască de păcatele lor, alții nu simt această nevoie,

4. Noțiunea de martiru creștin ortodox este relativă, fiindcă în timp ce unii consideră martiri pe unii creștin ortodocși alții din alte religii nu consideră la fel,

5. Noțiunea de perversiune este relativă fiindcă în timp ce unii consideră un lucru o perversiune, alții nu consideră la fel,

6. Noțiunea de asceză și mistică este și ea relativă fiindcă în timp ce unii consideră un act ascetic sau mistic ei bine alții nu o fac etc.

Toate aceste lucruri sunt unele care definesc ceea ce am putea denumi ca *relativismul moralei și a moravurilor* din lumea noastră. Așa se face că auzim tot mai multe voci care ne spun că homosexualitatea nu este un păcat și că Biserica ar trebui să facă căsătorii între persoane de același sex; că pronografia nu este un păcat, că avortul nu este un păcat, că eutanasia este și ea un lucru bun, că fertilizarea în vitro trebuie acceptată, că clonarea umană nu este nici ea un păcat sau un lucru neortodox, că avortul nu este un păcat. Iată cum și în zilele noastre există un puternic curent relativist care se manifestă în morală și care tinde să devină din ce în ce mai puternic. De fapt și sfinți martiri din vechime s-au confruntat cu acest fapt. Păgânii din vechime aveau mai mulți zei care variau în funcție de regiune și de țară. În acest sens zeii dacilor nu erau identici cu zeii grecilor și zeii grecilor nu erau identici cu zeii romanilor. Ceea ce era important în cele din urmă era să crezi în zei. Împăratul Alexandru cel Mare al grecilor se știe că pe unde mergea ajungea de accepta pe toți zeii locali. Să nu fi fost aceasta o dovadă de relativism moral și religios? A fost fără doar și poate o dovadă de relativism pe care păgânii însă îl negau.⁹⁷

Un alt caz de martir creștin ortodox care ne vorbește despre faptul că martirii nu au fost deloc relativști în probleme de morală creștin ortodoxă îl avem din viața Sfântului Teodor din Perga Pamfilei. Se spune că el era creștin și foarte frumos la trup. Așa se face că Sfântul Teodor a fost însemnat de soldații păgâni cu un semn ca să știe că este bun de armată. Sfântul a luat semnul și l-a aruncat zicând:

-Eu însemnat sunt din pântecele maicii mele, cu Împăratul meu cel ceresc, cu Domnul Iisus Hristos, și nu voiesc să fiu ostaș la alt împărat.

Și l-a întrebat pe el guvernatorul:

- Cărui împărat te-ai făcut ostaș?

Răspuns-a sfântul:

- M-am făcut ostaș Aceluia ce a făcut cerul și pământul.

Și îndată guvernatorul cunoscând că e creștin, i-a zis:

- Au nu vei aduce zeilor noștri jertfe?

Răspuns-a sfântul:

- Eu demonilor celor necurați jertfă niciodată n-am adus, nici voi aduce.

Atunci a poruncit guvernatorul ca să-l bată pe el; și bătându-l foarte, iarăși la întrebare l-a pus înainte, și i-a zis:

- Acum, oare, pleca-tu-te-ai, și mai cu blândețe ne vei răspunde nouă, și te vei închina zeilor?

Răspuns-a sfântul:

- De ai fi cunoscut și tu pe Dumnezeu ce te-a făcut pe tine, singur ai fi voit ca să te închini Aceluia.

Și a poruncit guvernatorul ca să aprindă un foc, și să aducă o tigaie mare de fier, și să topească multă smoală, pucioasă și ceară, și să pună în tigaie pe mucenicul gol, și să toarne peste dânsul cele topite. Și făcându-se aceasta, deodată a făcut Dumnezeu o minune preaslăvită. Pentru că un vuet mare ridicându-se, și făcându-se cutremur, a crăpat pământul în două în acel loc, unde se afla focul și tigaia, și apă multă din crăpătura pământului a izvorât, și a stins focul și tigaia, iar sfântul mucenic cu totul a rămas sănătos, și către guvernator a zis:

- Iată vezi că nu al puterii mele este lucrul acesta, ci al lui Hristos Dumnezeului meu, Căruia eu slujesc; iar tu de voiești ca să cunoști puterea zeilor tăi, clădește alt foc și tigaia iarăși o arde, și poruncește ca pe unul din ostașii tăi să-l întindă pe ea în numele zeilor tăi, și atunci vei vedea puterea lor, și tăria cea întru toate a Dumnezeului meu o vei cunoaște.

Soldații păgâni au răspuns guvernatorului:

- Să nu pe pui pe noi în văpaie ci vorbește cu preoții noștri.

Împăratul a chemat un preot idolesc și l-a întrebat:

- Cum te cheamă?

- Mă numesc Dioscor.

⁹⁷ Robert Karl Gnuse, *No other gods: emergent monotheism in Israel* (Sheffield Academic Press, 1997).

- Cu ce se ung creștinii de intră în foc și nu pățesc nimic la fel cum a făcut Teodor?
 - Creștinii nu se ung cu nici o buruiană ci cheamă numele lui Hristos și atunci toate basemele cele vrăjitoare și se strică și demonii se cutremură.
 - Crezi cu că Hristos este mai tare decât Dia al nostru?
 - Dia și ceilalți zei sunt surzi și muți. Iată de ce nu pe mine să mă pui pe tigaie ci pe Dia pe care îl adori.
 - Păi cine poate să îl pună pe Dia pe foc?
 - Dacă Dia va scăpa de foc voi crede în el.
 - Tu nu vorbești ca unul dintre noi ci ca un creștin.
 - Am fost păgân dar acum văzând credința lui Teodor am devenit creștin.
 - Bine atunci suie-te pe tigaie ca Teodor a răspuns tiranul împărat.
- Dioscor s-a dezbărcat și s-a suit pe tigaia înroșită în foc și i-a spus lui Teodor:
- Roagă-te pentru mine lui Hristos.

Dioscor a spus o scurtă rugăciune după care și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos. Teodor a fost trimis în temniță după care a fost luat și legat de niște cai și tras cu toată viteza prin oraș. Doi ostași Socrat și Dionis care au fost de față la acest chin al martirului au mărturisit:

- În timp ce calul fugea am văzut o căruță de foc care l-a luat pe mucenic și l-a păstrat nevătămat.
- Și ce este cu aceasta? A întrebat împăratul.
- Mare este Dumezenul creștinilor.
- Nu cumva și voi ați devenit creștini?
- Da și noi suntem creștini.

Împăratul a dat ordin ca Socrat și Dionis dimpăreună cu Sfântul Teodor să fie închiși trei zile într-un cuptor înroșit în foc. Din cer s-a pogărit însă harul lui Dumnezeu și a potolit flăcările așa că mucenicii stăteau în văpaie ca în răcoare. Sfântul Teodor s-a rugat să o vadă pe mama lui care era în robie într-o altă regiune.

- Cum ești mamă?
- Sunt bine fiul meu, a răspuns Filipia, mama Sfântului Teodor.

Mai apoi Filipia a fost mutată în mod minunat și ea în cuptor. Soldații au dat de veste că mucenicii sunt vii în cuptor. Atunci împăratul a dat ordin ca Sfântul Teodor să fie răstignit și a stat pe cruce trei zile până a murit. Filipiei i-a fost tăiat capul și Socrat și Dionis au fost omorâți cu sulita. Așa s-am încheiat martiriul Sfântului Teodor.⁹⁸

Avem în cazul Sfântului Teodor din Pega Pamfiliei un caz tipic de martiriu creștin care ne spune că cu adevărat în cazul sfinților martiri nu numai martirii se luptau cu cu forțele întunericului și al răului ci la fel de bine se poate vedea că și îngerii și demonii își disputau supremația. Cel mai bine putem vedea că lumea nevăzută a fost prezentă la acest martiru fiindcă Sfântul Teodor dimpreună cu Socrat și Dionis au stat 3 zile într-un cuptor aprins și nu au pățit nimic. Este evident că Dumnezeu nu a stat departe de martirii Săi ci a fost alături de ei. Sunt mulți care consideră că în timpul martirului sfinții martiri sunt pur și simplu lăsați singuri. Ei bine se pare că nu acesta este cazul. De mai multe ori Dumnezeu și-a făcut simțită prezența în cazul aleșilor Săi și trebuie să ținem cont de aceasta. Aceasta fiindcă cei mai mulți dintre martiri au fost unii care au voit să facă un fel de jertfă pentru Hristos din viața lor.⁹⁹ Se mai poate vorbi de relativism moral în ceea ce privește martirul Sfântului Teodor din Pega Pamfiliei? În nici un caz. Aceast fiindcă acest sfânt nu a fost în nici un fel un relativist. El a știu că zeii pe care îi adorau păgânii sunt diavoli lucru pe care de fapt am putut vedea că l-a și spus împăratului. Evident că împăratul nu a fost mulțumit de răspuns. Este clar că sfinții mucenici au fost oameni care au știu că a relativiza pe Hristos înseamnă compromis moral. Așa se face că în sens creștin ortodox relativismul este extrem de legat de compromisul moral. Nu se putea ca un creștin adevărat să se compromită cu închinarea la idoli.¹⁰⁰

⁹⁸ A se vedea Viețile sfinților pe luna aprilie la ziua 21.

⁹⁹ Constantin Galeriu, *Jertfă și răscumpărare* (București, 1990).

¹⁰⁰ Este adevărat că masele mari de păgâni nu vedeau demonii din spatele idolilor. Aceasta fiindcă eventual ei aveau ochii închiși. Se pare că Sfântul teodor din Pega Pamfiliei a putut să vadă că zeii nu erau zei ci demoni. Avem aici o mărturie zdrobitoare despre care a fost miza adevărată conflictului dintre păgânism și creștinism. Trebuie să știm că zeii nu erau simple imaginații ale păgânilor. Au fost mai mulți păgâni care au intrat în contact cu demonii și pentru a înșela mjulțimile ei denumeau acești demoni ca fiind zei. De ce au făcut ei acest lucru? Au făcut acest lucru fiindcă de fapt aceasta a fost dorința demonilor încă din rai: de a fi dumnezei. Ei bine acum că umanitatea a fost creată de Dumnezeu ea trebuia să fie cea care să îi recunoască ca fiind zei. Evident că în istorie au fost mulți cei care au recunoscut dumnezeirea demonilor. Totuși printre ei nu s-au aflat sfinții mucenici creștin ortodocși.

Nu ne-am propus în aceste rânduri să facem o analiză creștin ortodoxă în ceea ce privește martirul Sfântului Teodor al Pamfiliei ci să evidențiem faptul că Sfântul Teodor era convins că zeii pe care îi venerau păgânii erau demoni. Avem aici de a face eventual cu o viziune pe care Sfântul Teodor a avut-o și care i-a descoperit cine erau zeii. Aceasta ne spune că sfinții pot vedea lucruri pe care noi creștinii simpli și obișnuiți nu le vedem. Demonii au fost cei care au voit moartea creștinilor. Este un fapt pe care putem să îl deducem din martiriul Sfântului Teodor al Pamfiliei. De ce? Fiindcă creștinii au fost unii care au iubit adevărul mai mult decât minciuna. În acest sens este adevărat că sunt mulți în zilele noastre care prin relativism moral ajung să facă mult rău Bisericii lui Hristos. Standardele morale din zilele noastre sunt extrem de laxo fiindcă se consideră că omul trebuie să se concetreze mai mult asupra științei și tehnologiei care singure pot să îl facă pe om să ducă o viață mai bună. Nu este greșit a vorbi de lupta de a crea o viață mai bună însă trebuie să știm că această viață mai bună trebuie să aibă loc în anumite circumstanțe și în anumite împrejurări. De fapt și relativității morali din zilele noastre sunt unii care susțin că vor o viață mai bună. Pentru ei viața mai bună ajunge să fie obșinută prin eliberarea moralei și a moravurilor. Morala este de fapt o temă extrem de sensibilă în zilele noastre. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți care susțin că de fapt trebuie să adaptăm morala omului și nu pe om moralei. Este clar că între om și morală foarte ușor ajungem la conflict. Sunt mulți care sunt oameni morali și care susțin că dacă sunt morali lor li se cuvine totul:

- bani,
- averi,
- funcții înalte,
- demnități publice,
- faimă,
- celebritate,
- ovații etc.

Prin urmare există o categorie de oameni care nu devin morali și nici nu țin la morală dacă de pe urma acestui fapt nu ajung să câștige și să câștige cât mai mult. Acești oameni de fapt nu îl iubesc pe Dumnezeu și nici pe Iisus ci ceea ce iubesc ei este mai mult lumea și toate lucrurile din ea fără ca lumea să îi ducă la Dumnezeu. Evident că o astfel de alternativă este eronată și greșită. Trebuie să iubim morala fiindcă ea vine de la Dumnezeu și ne poate duce spre Dumnezeu Tată.¹⁰¹

Realitatea este că trăim într-o epocă în care din ce în ce mai mulți vorbesc despre un fel de “bulversare a valorilor.” Tot ceea ce este tradițional tinde să fie uitat și îngropat fiindcă există un fel de sete a omului pentru tot ceea ce este nou. Așa se face că până și practicile yoga sunt ceva nou în zilele noastre. Lumea de azi este una care consideră că creștinismul este un lucru învechit și care nu mai prea este actual. Așa se face că sunt din ce în ce mai mulți care se îndreaptă spre religiile esoterice ale orientului îndepărtat cu conștiința că trebuie să găsească ceva nou (aceasta ca și când aceste religii ar fii ceva nou fiindcă în realitate ele nu sunt). Omul de azi este un om al contrastelor. El nu mai vrea să accepte nici un absolut în materie de religie. Sunt mai multe lozinci seculare care îi spun că trebuie să fie deschis, să ofere o șansă oricărui sistem religios, că trebuie să încerce lucruri pe care cei din vechime le considerau nepotrivite. Iată cum fără să ne dăm seama am ajuns să trăim într-o epocă a relativismului. Ortodoxia, adevărul este că nu prea își găsește loc în această epocă a relativismului. De ce? Fiindcă ortodoxia este mult prea conservatoare și mult prea învechită. Ea nu mai corespunde nevoilor timpului. Nu mai corespunde fiindcă la timpuri noi, trebuie lucruri noi. De multe ori putem vedea cum creștinii ortodocși autentici sunt etichetați cu apelativele de fanatici și habotnici. Ni se spune în zilele de azi că trebuie să ne lărgim orizonturile și să ne dăm seama că Iisus este numai un profet între alți profesii, că mântuirea nu poate să fie câștigată exclusiv prin credința în Iisus, că trebuie să încercăm și alte religii mai înainte de a accepta creștinismul. Aceasta fiindcă vremurile s-au schimbat și nu mai suntem în Evul Mediu.¹⁰²

¹⁰¹ Pompiliu Nacu, *Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui. Noțiuni teologice privind sfințenia, cinstirea, sfinților și a sfinților martiri în Biserica Creștin Ortodoxă* (Galați, 2011).

¹⁰² Auzim din ce în ce mai des că ortodoxia este un lucru învechit. De fapt acest lucru a fost acceptat atât de protestanți cât și de catolici atunci când s-au rupt de ortodoxie. Ei spuneau că trebuie să vină cu o reformă. Însă poate să fie reformat Iisus? În nici un fel. Iisus după cum am spus este Fiul lui Dumnezeu făcut om și El nu are nevoie de nici o reformă. Așa se face că în voința de a devenii în pas cu vremurile atât catolicii cât și protestanții au căzut în erezie. Să fie erezia un fapt care ne face să fim la înălțimea chemării creștine? În nici un caz. Nu trebuie să credem că lumea trebuie să îl modifice pe Iisus pentru a ajunge să corespundă cerințelor timpurilor. A face aceasta este eventual cea mai mare greșală. Este vremea să ne trezim și să ne dăm seama că numai întorcându-ne la sfinții părinți suntem pe calea cea bună.

Așa se face că în zilele noastre bântuie un duh al relativismului în probleme de religie. Aceasta sub pretextul că nu trebuie să fim fanatici și relativiști. Ni se spune că natura umană este slabă și fragilă și nu trebuie să o forțăm prea tare fiindcă dacă o facem ea se va rupe și va claca. Realitatea este departe de a fi aceasta. În nici un fel nu trebuie să credem că vom forța natura umană făcând-o să fie conformă cu ortodoxia. În nici un caz. Natura umană este una care se împlinesc prin ortodoxie. Totuși sunt puțini dispuși în zilele noastre să încerce alternativa ortodoxiei. Aceasta fiindcă ei sunt mai degrabă seduși de yoga și de taoismul chinez decât de ortodoxie. Poate în nici o epocă gama de ofertă religioasă nu este mai mare decât cea din zilele noastre. Aceasta fiindcă în zilele noastre informația religioasă circulă extrem de repede. Mai toate cărțile întremietorilor de mari religii sunt pe internet și pot să fie consultate din orice colț al planetei. Sunt mulți care sunt din ce în ce mai familiari cu sincretismul. Fără să țină cont de duhul ortodox putem vedea în zilele noastre un fel de curent sincretist care amestecă mai multe idei religioase și produce un fel de amalgam de doctrine religioase sau ceea ce ar putea fi denumit ca o religie hibrid. Că sunt multe religii hibrid care sunt produse de sincretism nu este nici o îndoială. După cum am spus în zilele noastre oamenii nu mai se prea uită la duhul religiei ci mai mult la ideile ei. Această fiindcă omul de azi nu mai prea crede în duhuri. Sunt de fapt mulți care nici nu mai cred în noțiunea de suflet. Trăim vremuri cu adevărat relativiste fiindcă oamenii de azi sunt din ce în ce mai permisivi cu ideile religioase. Se consideră că trebuie să ieșim din Evul Mediu și să privim lucrurile detașat în probleme de religie. Trebuie să fim oameni care să ne menținem opțiunile deschise și să nu considerăm o religie mai presus de alta. În acest tablou ideologic religios este evident că sfinții martiri creștin ortodocși sunt unii care nu își găsesc nici un loc. Nu își găsesc nici un loc fiindcă se consideră că ei au fost accidente ale trecutului și alte istoriei și este bine să îi evităm și să nu ne facem de prea multe probleme în ceea ce îi privește. În timp ce sfinții părinți ai ortodoxiei îi văd pe sfinții martiri ca pe niște binefăcători care prin jertfa propriei vieți au slujit și păstrat adevărul, ei bine pentru mulți din zilele noastre ei nu sunt decât niște persoane dubioase. Se uită mult prea ușor că mai multe morți de mucenici au fost însoțite de minuni și semne din cer. Ele sunt dovadă că Dumnezeu Tatăl a fost alături de acești martiri și că ei nu au fost pur și simplu niște accidente ale istoriei.¹⁰³

Totuși în zilele noastre dar și în trecut s-a vorbit foarte puțin referitor la legătura dintre martir și moarte. Aceasta fiindcă trebuie să știm că martirul este unul care în cele mai multe cazuri se duce singur la moarte. Cum este posibil ca unii să meargă voluntar la moarte în timp ce alții evită moartea cu orice mijloc? Sfinții martiri sunt unii care au primit de la Dumnezeu Tatăl încredințarea că moartea nu este un final sau mai bine spus că cu moartea nu se termină totul. Am văzut că Dumnezeu Tatăl a intervenit în favoarea sfinților martiri creștin ortodocși. Din viața Sfântului Teodor din Perga Pamfiliei am putut vedea că el a fost închis într-un cuptor înroșit de foc unde el a stat dimpreună cu alți doi creștini Socrat și Dinonis 3 zile fără să pățească nimic. Aceste semne au fost unele care pe sfinții martiri i-au întărit în convingerea că cu moartea nu se termină totul. Moartea este pentru martirii creștin ortodocși numai o trecere. La fel de bine martirii ne demonstrează că credința este mai puternică decât moartea. În fața morții omul tinde să creadă că nimic nu mai este valabil fiindcă ea înghite tot și nu mai este nici o speranță. Lucrurile nu sunt chiar așa. În fața morții avem pe Iisus și pe Dumnezeu Tatăl din cer. Moartea martirilor este una care în mod normal ar trebui să ne întărească în credință pe noi creștinii ortodocși de azi. Aceasta fiindcă moartea lor ne spune că nu trebuie să vedem moartea ca un final dincolo de care nu mai este nimic. Trebuie să vedem moartea așa cum au văzut-o și au experimentat-o sfinții mucenici: ca o trecere. Pentru creștinii autentici moartea este o trecere de la viață la viață. Ea nu este un final de linie ci numai o continuare. În acest sens învierea lui Iisus este cea mai bună dovadă de prin moartea ajungem la mai multă viață. Toate năzuințele creștin ortodoxe ajung să se împlinescă prin moarte. Iată cum moartea nu este un prilej de înstrinare veșnică ci un prilej de speranță și nădejde veșnică.¹⁰⁴

După cum am vorbit în rândurile de mai sus relativismul este unul care se leagă de noțiunea de valoare morală. În relativism știm că valorile moarale se pierd sau mai bine spus nu mai au nici un fel de sens. De ce?

¹⁰³ (Autor colectiv), *Viața minunilor, arătările, acatistul și paraclismul Sfântului Efrem cel Nou* (București, 2006).

¹⁰⁴ În concepțiile religioase ale lumii de azi adevărul este că moartea este un fel de tabuu. Sunt unii care absolutizează moartea în timp ce alții o relativizează. Poate să fie moartea relativizată? Adică ce valoare mai are relativul atunci când știi că vei muri? Pentru cei mai îndărătnici relativiști adevărul este că moartea este un fapt și el relativ. Unii se tem de moarte mai mult decât alții. Nu este acesta un bun caz pentru a demonstra că moartea este în cele din urmă relativă? Trebuie să știm că oricât de mult am specula noi cu privire la moarte ea nu poate să fie schimbată sau mai bine spus nu se poate să modificăm structura morții prin speculațiile noastre. Aceasta fiindcă moartea este un lucru care vine de dincolo de lumea noastră. Moartea ne spun sfinții părinți a fost introdusă în lume de diavol. Dacă moartea ar fi fost creată de om și numai de om atunci eventual speculațiile noastre ar fi fost justificate. Fiindcă ea este un element irațional care nu ține de om orice speculație cu privire la relativismul morții este evident nejustificată.

Fiindcă relativismul este unul care caută universalii. Poate să fie crezut ca fiind valoare morală numai ceea ce universal sau mai bine zis ceea ce este recunoscut de mai multă lume. Opinia aceasta este însă greșită. Este valoare tot ceea ce este descoperit de Dumnezeu. Fiindcă relativismul este unul care nu Îl ia pe Dumnezeu în calcul, așa se face că lucrurile o i-au razna. De ce? Fiindcă fără de Dumnezeu ca principiu absolut omul ajunge să absolutizeze relativismul. Nimic nu poate să fie deplin și nici nu poate să fie mulțumitor prin sine însuși ci totul trebuie să se raporteze la cei din jur. Iată cum relativismul ne face să pășim pe un drum străin de ortodoxie. Mai nou se știe că mișcarea ecumenică este un fel de catalist al relativismului religios. În sine ecumenismul nu este un lucru rău fiindcă el este unul care aspiră la unirea tuturor Bisericilor creștine. Totuși, ecumenismul este un eșec. Este un eșec fiindcă este unul care relativizează pe Iisus. Poate să fie relativizat Iisus? Cum să nu. Prin ecumenism de mai multe ori s-a ajuns la o relativizare a lui Iisus. Aceasta fiindcă se consideră că tot ceea ce spus Iisus este la un anumit nivel relativ. În ecumenism se ajunge la un fel de înstrăinare de duhul ortodoxiei. Acesta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți ecumeniști care spun că este posibil ca Iisus să fie interpretat în mai multe feluri: poate să fie un Iisus interpretat în sens catolic, un Iisus interpretat în sens protestant și un Iisus interpretat în sens neoprotestant. Prin relativizarea lui Iisus în cele din urmă se ajunge la pierderea lui Iisus. Ei bine tocmai de acest lucru au fugit sfinții martiri creștin ortodocși. Aceasta fiindcă ei au fost unii care au știut că Iisus trebuie trăit și experimentat așa cum a fost El și nu în funcție de care sunt așteptările oamenilor. Că mulți au fost dezamăgiți de Iisus și de modul în care El și-a desfășurat activitatea Sa mesianică nu este nici o îndoială. Oamenii au voit ceva mai mult decât un simplu tâmplar din Nazaret. Ei visau la glorie politică, la înfrângerea dușmanilor și rivalilor politici prin Mesia și eventual la întemeierea unei împărății politice care să fie de invidiat pentru adversari. Nimic din toate aceste lucruri nu a avut loc. Iisus a venit în această lume într-o peșteră și a plecat din ea în primă instanță răstignit între doi tâlhari. Iată de ce mai ales pentru evrei Iisus a fost o mare dezamăgire. Talmudul evreiesc și în zilele noastre consideră că Iisus a fost un impostor ce acum se chinuiește în iad. Toate aceste dezamăgiri au venit pe fondul faptului că Iisus nu a făcut nici un compromis în activitatea Lui mesianică pe pământ. Tot ceea ce a fost profetizat cu sute de ani mai înainte de venirea lui Iisus a fost îndeplinit cu cea mai mare strictețe. La fel de bine acest fapt ne spune că Iisus nu a fost un relativist.¹⁰⁵

Martirii sunt cei care din proprie inițiativă aleg să moară sau mai bine spus aleg moartea. În timp ce toată lumea fuge de moarte ei bine martirii sunt unii care o doresc și care o voiesc. În acest sens gânditorul american Ambrose Bierce spunea: “martir. Cineva care se mișcă de-a lungul liniei de rezistență către o moarte dorită.” Din această afirmație trebuie să înțelegem că toți martirii sunt unii care își ale moartea din proprie inițiativă. Ei știu că vor muri mai devreme sau mai târziu dar aleg moartea mai de vreme. De ce? Fiindcă ei nu vor să fie relativști. Cum putem să spunem că un martir nu este relativist? Trebuie să știm că păgânii din vechime au propus mai multe alternative creștinilor. Una dintre alternative a fost aceasta: că păgânii erau gata să Îl accepte pe Iisus ca un zeu între alți zei dar dar în nici un fel nu erau gata să Îl accepte pe Iisus ca singurul Dumnezeu. Martirii creștin ortodocși au respins această soluție fiindcă ea este una relativistă. Este de fapt un fel de compromis religios ce nu ducea decât la ștergerea contururilor creștinismului ortodox. În acest sens apologetul creștin Tertulian spunea destul de bine că “martirii sunt sămânța creștinismului.” Prin aceasta trebuie să știm că martirii au fost unii care au știut foarte bine că ei trebuie să Îl ia pe Iisus la modul cel mai serios. Așa se face că în zilele noastre creștinismul este cea mai răspândită religie din lume. De ce? Fiindcă martirii au fost cei care au făcut posibil acest lucru. Martirii sunt sămânța creștinismului și noi creștinii ortodocși de azi suntem cei care am ieșit din martiri. Să nu pierdem darul pe care ni l-au făcut martirii creștin ortodocși: este un dar care poate face minuni în lumea noastră. Iisus trebuie să fie păstrat integral și nu trebuie să fie deformat de interesele meschine ale cine știe ce sectă din zilele noastre.¹⁰⁶

Am vrut în aceste rânduri să insistăm mai mult asupra ceea ce este pericolul relativismului moral din zilele noastre. Sunt din ce în ce mai mulți agenți ai relativismului moral. Nu trebuie să fim mult prea duri cu noi înșine

¹⁰⁵ Radu Teodorescu, *Iisus Hristos Mântuitorul Șansa umanității* (Cugir, 2017).

¹⁰⁶ Sunt mulți care găsesc cultul sfinților martiri creștin ortodocși ca fiind unul nenatural. Ce rost mai are să cinstești niște oameni morți? Mai are vreun rost să îți arăți recunoștința pentru niște oameni care oricum nu îți mai pot răspunde? Opinia creștin ortodoxă este că sfinții martiri sunt sfinți ei și pot să ne audă dincolo de această lume. Sfinții sunt unii care au depășit legile acestei lumi și pentru aceasta prin harul lui Dumnezeu sunt mai presus de lume. Iată de ce este bine să știm că martirii creștin ortodocși sunt unii care pot să audă rugăciunile noastre și imnele de mărire ce le înălțăm în cinstea lor. Iată ce spunea în acest sens scriitorul român Valeriu Butulescu: “martirii sunt victime ale omenirii. Dacă ar învia, omenirea i-ar copleși cu onoruri.” Din aceasta înțelegem că sunt mulți care regretă că i-au martirizat dar regretele lor sunt fără de sens. Totuși, nu acest lucru se aplică și în cazul martirilor creștin ortodocși. Ei ne pot auzii de dincolo de lumea noastră.

fiindcă rigorismul sever nu este o soluție la problema noastră. Nu este o soluție ci adevărata rezolvare vine mai mult dintr-un fel de armonie a contrariilor. Trebuie să învățăm să armonizăm contrariile. Numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să vedem realitatea obiectiv. La fel cum ziua este completată de noapte pentru a crea un tot armonios, ei bine la fel de bine virtutea trebuie să se întrească în viciu. Pentru realtiviști viciul și virtutea nu sunt noțiuni contradictorii și antagonice ci lucruri care trebuie să fie armonizate. Nu trebuie nici prea multă virtute și nici prea mult viciu. Ceea ce este necesar este să ajungem la un fel de armonia contrariilor. Este de fapt vorba de acel Tao care este format de ying și yang. Cât de departe sunt martirii creștin ortodocși deo astfel de menetalitate. Lumea trebuie să fie una care să accepte adevărul integral și nu părți sau fărâme de adevăr. Aceasta fiindcă numai așa în cele din urmă adevărul rămâne adevăr și nu se transformă în minciună. Un adevăr realtiv am putea spune că este minciună. Aceasta fiindcă el trebuie să exprime realitatea și realitatea nu poate în nici un fel să fie dublă sau de mai multe feluri. Trebuie să știm că martirii au ales moartea fiindcă ei au laes mai bine să părăsească această lume decât să trăiască în minciună. Am văzut că atunci că împăratul i-a spus Sfântului Teodor din Perga Pamfiliei să jertfească idolilor sfântul i-a spus că preferă să moară decât să se închine demonilor. Vedem aici un caz în care nu s-a făcut nici un compromis cu demonii. Sunt mulți care fac compromosuri cu demonii și acest fapt este cel care îi duce la pierzanie. Nu trebuie să acceptăm relativul în confruntarea cu demonii fiindcă așa vom ajunge să pierdem mântuirea. Este adevărat că martirii creștin ortodocși s-au confruntat cu o dilemă mare:

1. Să accepte minciuna și în acest mod să îți păstreze viața,
2. Să moară pentru adevăr și în acest mod să își piardă viața.

Ei bine prin harul lui Dumnezeu ei au acceptat ultima variată care este și cea mai sănătoasă alegere.¹⁰⁷

Un alt caz de martir creștin ortodox este cazul Sfântului Antim Ivireanul. Deși de neam din Iveria (Georgia de azi) Sfântul Antin a devenit român și a fost una apărător al drepturilor românilor. Totuși, el a fost un puternic luptător antiotoman. Așa se face că acest lucru i-a adus în cele din urmă și moartea. Martirul său a venit în 1716 timpul domnitorului Nicolae Mavrocordat care a fost și primul domn al țării românești. Se spune că în 1716 Nicolae Mavrocordat l-a chemat pe Sfântul Antim și i-a spus:

- Antime știi de ce te-am chemat aici?
- Nu. De ce măriia ta?
- Fiindcă de azi nu mai ești mitropolit al țării românești.
- De ce?
- Fiindcă tu nu slujești dorinețele de la Poartă (poarta era denumirea pentru palatul sultanului).
- Eu slujesc poporul român.
- Tu nu slujești poporul român fiindcă ești un trădător.
- Dar cu ce putere sunt eu dat afară din scaun?
- Patriarhul ecumenic te-a caterist.
- Și ce se va întâmplat cu mine?
- Vei pleca la Mănăstirea Sfânta Ecaterina de pe Muntele Sinai.
- Bine dacă aceasta este voia măricii tale.
- Este voia sultanului.

Se spune că a doua zi Sfântul Antim a fost luat de o escortă de turci și a plecat spre Muntele Sinai. Pe drum au ajuns în Bulgaria lângă râul Marița aproape de Adrianopol.

- Să ne oprim aici, a spus turcul care comanda escorta.
- Bine, să ne oprim, a răspuns un altul.
- Aici este locul cel mai potrivit pentru a ne duce planul de bună îndeplinire.
- De ce?
- Fiindcă avem râul lângă noi.
- Cu ce ne poate ajuta râul?
- Odată ce am aruncat un trup în el apa îl va duce mai departe și trupul nu va mai fi găsit.
- Crezi că este momentul?
- Da, a venit momentul.

Turcii i-au spus Sfântului Antim:

- Aici ne oprim.
- Bine, dacă așa trebuie.

¹⁰⁷ William J. Harrison, *In praise of mixed religion: the syncretism solution in a multifaith world* (McGill-Queen's University Press, 2014).

Apoi câțiva truci au scos săbiile și cu ele au ucis pe Sfântul Antim. Trupul i-a fost aruncat în râul Marița Era data de 27 septembrie 1716.

Așa a murit Sfântul Antim Ivireanul prin moarte mișlească fiindcă nu i s-a spus că va fi ucis. Poate că a fost mai bine așa fiindcă moartea i-a fost mai ușoară.¹⁰⁸

Avem în cazul Sfântului Antim Ivireanul un caz de martir inedit. Aceasta fiindcă lui nu i s-a spus în față că va fi martirizat ci a fost mințit. Aceasta fiindcă sunt oameni care își ascund intențiile sub tot felul de cuvinte măgulitoare. Acum nu vom mai insista pe perioada de persecuție anticreștină a otomanilor ci mai mult vom insista pe cazul Sfântului Antim Ivireanul. Este paradoxal că deși Sfântul Antim nu a fost născut în Țara Românească a ajuns să se identifice total cu poporul român, popor pe care l-a păstorit mai mulți ani. Aceasta fiindcă atât Georgia (Iviri) cât și Țara Românească aveau credința oficială creștinismul ortodox. Vedem aici în cazul Sfântului Antim Ivireanul un fel de solidaritate între două popoare creștine ortodoxe. Acestui fel de solidaritate trebuie și noi să i ne alăturăm. Sfântul Antim Ivireanul a trăit în vremuri grele în care ortodoxia era persecutată sistematic și în care nu se avea siguranța zilei de mâine pentru cei care trăiau creștinește. Iată de ce este bine să nu uităm acest sfânt pe care istoria nici nu îl mai menționează în zilele noastre. Aceasta fiindcă tendința istoriei este să se descotorosească de toți martirii pentru Hristos. Trebuie să vedem în martirul Sfântului Antim Ivireanul o dovadă a duplicității tucrocrației. Turcii erau unii care oficial spuneau că nu îi persecută pe ortodocși dar când aveau posibilitatea îi ucideau mișlește. Moartea Sfântului Antim Ivireanul în secolul al XVIII-lea a fost în istorie un ecou împotriva dezrobirii de jugul otoman. Unii a putea să găsească această afirmație ca fiind una politică dar ea adevărul că este una religioasă din moment ce otomanii îi persecutau pe creștinii ortodocși.¹⁰⁹

Martirii sunt unii care păstrează valorile morale creștine ortodoxe intacte. Unii ar putea spune că nu se merită ca un preț așa de mare să fie oferit: propria ta viață. Totuși, trebuie să știm că sunt și oameni pentru care Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat este cel mai mare dar pe care l-ar putea avea cineva în viața lui. Sfântul Antim Ivireanul fără nici o îndoială că a fost o astfel de persoană. La fel de bine un alt lucru pe care ni-l spun sfinții martiri creștini ortodocși este că atunci când avem de a face cu demonii nu mai există cale de întoarcere. Orice creștin ortodox este un dușman al demonilor fiindcă demonii sunt total împotriva lui Hristos. Prin urmare când devenim creștini ortodocși suntem unii care alegem într-un anume fel o tabără. Alegem tabăra lui Hristos și așa că devenim dușmani ai demonilor. Totuși, demonii nu pot acționa asupra noastră dacă noi nu încuviințăm acest fapt. Aceasta nu îi face pe demoni ca până în momentul morții să nu ne ispitească și să nu caute un moment potrivit pentru a de duce la moarte. Vedem că sunt și creștini ortodocși cum a fost Sfântul Antim Ivireanul care au suferit moarte de martir fără să știe că va ajunge să fie martirizat. Că martirii sunt unii care sunt extrem de repede uitați de istorie nu este o noutate. De fapt un proverb irlandez și spune că: “cerneala unui învățat durează mai mult decât sângele unui martir.” Fiindcă sunt morți extreme oamenii tind să îi uite pe martiri și aici putem să îi includem și pe martirii creștini ortodocși. Istoria poate să fie falsificată și aceasta este așa fiindcă nu se vrea să se cunoască adevărul. Omul obișnuit nu trebuie să știe că au fost monștri în istorie care s-au bucurat de băile de sânge ale martirilor.¹¹⁰

Martirii creștine ortodocși sunt unii care aduc în mulți nevoia de ideal și de model de urmat. Filosoful danez Kierkegaard spunea în acest sens că: “când moare un despot, ia sfârșit și puterea lui. Când moare un martir, stăpânirea lui abea începe.” Prin aceste cuvinte trebuie să înțelegem că martirii sunt unii care prin moartea lor nedreptă ajung să ne vorbească dincolo de moarte. Martirii creștini ortodocși ne vorbesc prin moartea lor și ne spun că nu trebuie să relativizăm moarala creștin ortodoxă, că nu trebuie să părăsim credința creștin ortodoxă, căp nu trebuie să renunțăm atât de ușor la idealurile creștine ortodoxe. De ce? Fiindcă ei le-au găsit demne de urmat și chiar au ajuns să moară pentru ele. Nu trebuie să renunțăm așa ușor la credința noastră ortodoxă. La fel cum alții din alte religii țin la credința lor la fel de bine și noi putem să o facem și nu numai că putem să o

¹⁰⁸ Sofian Boghiu, *Sfântul Antim Ivireanul și mănăstirea tuturor sfinților* (București, 2005).

¹⁰⁹ Mihail Simion Săsăuțean, *Artă și cultură eclesială în Sfântului ierarh Antim Ivireanul* (București, 2016).

¹¹⁰ Credem că a venit momentul să facem o distincție dintre martirul creștin ortodox și martirul politic. Care este diferența? Diferența este că au fost mai mulți martiri care au fost martirizați pentru idealuri politice. Dintre ei amintim pe Horea și Cloșca care au fost trași pe roată, pe Mihai Viteazu care a fost ucis mișlește pe la spate, pe Pinteza Haiducul care a fost trădat sau pe scoțianul William Wallace care a fost ucis fiindcă a voit independența Scoției față de Marea Britanie. Am luat aici numai câteva cazuri la întâmplare de martiri politici. Deși pentru unii lucrurile sunt confuze nu trebuie să confundăm martirii politici cu martirii religioși creștini ortodocși fiindcă ei nu sunt identici. Unja este situația în care își dai viața pentru un crez politic și alte este situația când mori pentru o cauză creștin ortodoxă. Lucrurile sunt diferite și nu trebuie să le confundăm.

facem ci la avem datoria morală să o facem. Nu se poate ca moartea martirilor creștin ortodocși să nu ridice în noi mai multe semne de întrebare. Cum se face că ei pentru credința ortodoxă au acceptat chiar să moară, în timp ce noi abea că putem să înțelegem sensul credinței creștin ortodoxe? Este evident că oamenii sunt diverși și că suntem diferiți unii față de alții. În timp ce unii sunt mai tari în credință, ei bine alții nu au aceiași tărie de credință. Trebuie să știm că sângele martirilor este sămânța creștinismului. Dacă nu ar fi fost martirii creștin ortodocși probabil că ortodoxia nu ar mai fi existat azi. Au fost martirii cei care au cooperat sinergic cu Dumnezeu Tatăl pentru ca să mențină credința creștin ortodoxă în lume. În zilele noastre uităm mult prea ușor că de multe ori în cei 2000 de ani de istorie creștin ortodoxă martirii au avut un aport major pentru a menține ortodoxia în viață. Unii ar putea să găsească acest lucru de neacceptat: cum să susținem o credință prin martiri? După cum știm în lumea noastră situațiile de pace alterează cu cele de război. Iată că trebuie să fim conștienți că martirii sunt cei care într-o lume relativă și relativisă au ținut setea de absolut în viață și au ajuns să fie sursă de inspirație pentru oameni care nu mai aveau nici un fel de speranță. Pare paradoxal dar ceea ce trebuie să știm este că deși martirii au plătit cu viața lor credința ortodoxă ei totuși au devenit speranță pentru mai mulți. Au devenit speranță fiindcă au readus flacăra credinței în semenii lor.¹¹¹

CAPITOLUL 6

MARTIRII CREȘTIN ORTODOCȘI CA MODELE ȘI REPERE PENTRU NOI CEI DE AZI

Noi cei de azi suntem unii care tindem să credem că în nici un fel martirii nu mai există în lumea noastră. Aceasta fiindcă suntem obșnuiți să auzim de martiri numai din Viețile sfinților și din sinaxare. Realitatea este că sfinții martiri sunt lucruri care ocazional apar și în zilele noastre. Sunt mai mulți care vorbesc de o așa numită *cristianofobie* care se manifestă la nivel global. Aceasta fiindcă sun mulți care nu suferă duhul creștin ortodox. Cristianofobia este un fapt care eventual a produs și martiri creștini dar nu martiri creștin ortodocși. Trebuie să știm că martiri creștini ortodocși au și catolicii dar ei nu sunt acceptați de ortodoxie. Se cunoaște mai recent că Biserica Catolică a canonizat un episcop din America de Sud ce a fost ucis în timp ce slujea masa catolică. Ei bine el este un sfânt catolic sau mai bine zis un martir catolic dar nu este unul ortodox. Aceasta fiindcă nu trebuie să facem nici un fel de confuzie între catolicism și ortodoxie. De la anul 1054 aceste două confesiuni creștine sunt unele separate care au proprii lor sfinți. După cum putem să ne dăm seama este una să mori pentru Biserica Catolică și alta este să mori pentru Biserica Ortodoxă. Este trist că creștinismul a ajuns într-o astfel de situație dar nu se poate să nu prezentăm realitatea așa cum este. Nu pot să fie mai mulți martiri de mai multe confesiuni fiindcă Iisus a înființat o singură Biserică și ea nu poate să fie divizată. Este de remarcat aici ușurința cu care unii se simt pe sine capabili să dividă Biserica lui Hristos. Aceasta fiindcă ei consideră că nimic nu este imposibil atâta vreme cât crezi în Hristos. Pentru unii acest proces de divizare a Bisericii lui Hristos este unul benefic și firesc fiindcă trebuie cât mai multă diversitate confesională în lume.¹¹²

Prin urmare prin eroismul lor adevărul este că martirii au devenit modele pentru mai mulți din jurul lor și pentru mai mulți care au venit după ei. Am văzut în cazul martiriului Sfântului Teodor din Pergam Pamfiliei că un preot păgân pe nume Dioscor a fost profund mișcat de credința Sfântului Teodor și a devenit creștin și el. Nu numai că a devenit creștin dar a acceptat să moară ca martir. Nu este evident de aici că martirii creștin ortodocși sunt unii care pot să devină modele de urmat? Lumea de azi nu prea crede în adevărurile aghiografiei creștin ortodoxe. Așa se face că sunt mulți care consideră că Viețile sfinților trebuie să fie revizuite și să fie modificate fiindcă este cu adevărat greu de crezut că au existat atât de mulți martiri creștin ortodocși care au murit pentru Hristos. La fel de bine sunt mulți la care le vine greu să creadă că au fost atât de multe minuni în cazul sfinților martiri. Mai mulți martiri au putut vedea îngeri în timpul martiriului lor sau la fel de bine îngeri au

¹¹¹ Nomikos, Mihai, Vaporis, *M[ăturisitori ai lui Hristos. Viețile noilor mucenici ortodocși din vremea stăpânirii turcești (1437-1860)* (București, 2002).

¹¹² Unul dintre motivele pentru care martirii au ales să moară este faptul că ei nu au voit sca Biserica să fie divizată. Sunt mulți care consideră că a divide Biserica nu este un păcat fiindcă trebuie să privim Biserica drept un fel de democrație. De fapt în Biserica Anglicană există trei nivele ale Bisericii:

1. High Church sau Biserica de Sus care este cea mai superioară formă de manifestare a Bisericii ce este puternic tradițională și conservatoare,
2. Middle Church sau Biserica de Mijloc care este o Biserică medie în care sunt introduse și anumite elemente satirice,
3. Low Church sau Biserica de Jos care este mai mult un fel de caricatură satirică a Bisericii.

Este bine să știm că nu există numai un anumit fel de Biserică și aceea Biserică este Biserica Ortodoxă ce a fost înființată de Iisus.

fost văzuți de cei care asistau la martiriul lor. Ceea ce putem deduce din viețile sfinților martiri creștin ortodocși este că ei nu au fost străini de îngeri sau mai bine spus în termeni teologici martiriile de multe ori au fost însoțite de anghelofanii: adică de arătări de îngeri. Totuși, de ce nu au făcut îngerii o minune ca nici un martir să nu își piardă viața? Este adevărat că îngerii și Dumnezeu Tatăl ar fi putut să intervină în istoria umană pentru ca martirii să nu fie uciși însă aceasta ar fi fost mai mult o falsificare a istoriei și a liberului arbitru cu care a fost înzestrat omul. Ce voim să spunem cu aceasta? Cum aceasta voim să spunem că Dumnezeu a lăsat omul cu libertate. În acest sens omul poate alege să facă binele sau răul. Chiar dacă omul alege să facă răul, Dumnezeu Tatăl nu îi îngrădește libertatea. Așa se face că persecutorii din liberă alegere au ales să facă răul. Dumnezeu Tatăl respectă libertatea lor și nu intervine fiindcă dacă ar face-o înseamnă că nu ar mai exista libertate. Așa se face că au existat mai multe persoane care din proprie inițiativă au ales să îi persecute pe sfinții martiri creștin ortodocși. Este evident că deși nu dau seama de faptele lor în această viață vor da seama de faptele lor în viața de apoi. Devine evident că nu se poate în nici un fel să se scape de pedeapsa lui Dumnezeu. Prin urmare înțelegem că deș unii persecutori nu au fost pedepsiți în această viață ei vor fi pedepsiți în viața de apoi.¹¹³

Totuși ceea ce a putut să fie observat este că mai mulți persecutori au avut parte de morți tragice. Ceea ce este bine ca noi să știm este că Dumnezeu Tatăl nu intervine întotdeauna în toate situațiile dramatice și tragice din această lume. Aceasta fiindcă de multe ori ele sunt produsul voinței oamenilor răi. După cum răul se poate manifesta la fel de bine și binele se poate manifesta. Nu a fost răstignirea lui Iisus un lucru rău? Cu adevărată fost fiindcă trebuie să știm că răutatea nu este numai o simplă potențialitate în lumea noastră ci prin adepții ei ea poate să devină o realitate. Iată de ce este bine să știm că au fost și unii care s-au opus răutății cu propria lor viață. Poate ei nu sunt o sursă de inspirație pentru toată lumea ortodoxă dar evident că vor fi unii care se vor inspira din moartea martirilor. Nu înseamnă că trebuie să ne dorim martiriul. Aceasta fiindcă cei mai mulți dintre noi suntem slabi și nu am avea atâta credință să trecem printr-un martiriu. Totuși este bine să știm că deși noi nu avem tăria de a muri pentru Hristos aceasta nu înseamnă că nu au fost unii care au avut această tărie. Ei sunt martirii creștin ortodocși. Într-o lume care nu prea are repere categorice adevărul este că martirii ortodocși sunt unii care pot să ne facă accesibilă credința creștin ortodoxă trăită la nivel total. Trebuie să vedem în martirii creștin ortodocși un mod de viață total care nu a făcut nici un fel de rabat cu nimic din cele care se leagă de Hristos. Martirii creștin ortodocși sunt cei care au avut scara adevărată a valorilor creștin ortodoxe și ale moralei și în acest sens ei au devenit pentru zilele noastre repere la care ne putem raporta. Că lumea de azi se raportează la non-valori nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă sunt mai mulți care nu au nici un fel de sens al valorii. Putem vedea că pentru mulți pornografia și erotismul sunt adevărată artă, pentru alții lăcomia de averi și de bani este un fapt care este cât se poate de obișnuit și de firesc, pentru alții crima este acceptată și eventual enumerarea ar putea continua. Oamenii de azi de multe ori ajung să nu mai știe ce este valoarea față de falsă valoare. Avem nevoie să facem mai multe exerciții de axiologie. Ce este axiologia? Este știința care învață să facem diferența dintre o adevărată valoare și o falsă valoare. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că nu tot ceea ce pare o valoare este cu adevărat una.¹¹⁴

După cum am spus martirii creștin ortodocși și cruzimea cu care au fost uciși poate pentru unii să șocheze. Să fie lumea noastră capabilă de atât de multă cruzime? Realitatea este că da. Omul a ajuns în unele etape ale istoriei atât de jos că a ajuns să divinizeze demoni. Mai poate să fie un lucru mai concludent care confirmă adevărul Bibliei care spune că omul este o ființă căzută? Este adevărat că un aport la această cădere a omului l-am avut diavolul dar ceea ce trebuie să știm este că sunt mulți care sunt foarte mulțumiți cu starea de cădere a omului. Auzim din ce mai multe voci umaniste care ne spun că trebuie să acceptăm tot ceea ce este uman fiindcă chiar și păcatul și patima sunt lucruri umane sau mai bine spus lucruri care țin de umanism. Se vorbește în zilele noastre chiar și de un umanism creștin care de fapt este un fel de amalgam de idei amestecat din filosofie și din

¹¹³ Lactanțiu, *Despre moartea persecutorilor* (Iași, 2011).

¹¹⁴ Deși sunt mai mulți cei care cunosc sintagma “aparențele înșală” sunt puțini cei care cred că ea li se aplică și lor. Sunt multe situații în care adevărul este că aparențele înșală. Înșală fiindcă după cum ne spune Biblia tărîm într-o lume căzută în care de multe ori oamenii i-au minciuna drept adevăr, întunericul drept lumină, răul drept bine și uratul drept frumos. Nu trebuie să avem iluzii în ceea ce privește lumea noastră. Sunt mulți care nu numai că nu au nici o scară a valorilor dar la fel de bine au o scară inversă a valorilor. Sunt mulți care putem să ne dăm seama că sunt duși de val și se lasă cucerii de tot ceea ce este rău și negativ în jurul lor. Ei sunt un fel de suflete pierdute care nu știu pe ce lume se află. Astfel de persoane pot să fie trezite la realitate numai prin șocul produs de cazul martirilor creștin ortodocși. Părintele Arsenie Boca spunea și el: “Tinerii care își păstrează fecioria până la cununie pot fi asemănați cu mucenicii. Spun aceasta pentru că, în zilele noastre, războiul acesta nevăzut împotriva ispitei curviei este foarte dur și trebuie tărie, pricepere, curaj, răbdare și dorința de a fi plăcut lui Dumnezeu ca să îl poți duce până la sfârșit.” Arsenie Boca, *Din învățăturile părintelui Arsenie Boca. Tinerii, familia și copiii născuți în lanțuri* Editura Pelerinul, 2012).

religie. Nu este bine să amestecă lucrurile în sens sincerist. Trebuie să avem lucrurile diferite și să știm că nu trebuie să facem un ghiveci religios din ideile pe care le simpatizăm și care ne plac. Lucrurile sunt prin urmare mai complicate dar noi evident că prin discernământ trebuie să separăm răul de bine. După cum știm demonii nu își fac niciodată lucrarea pe față. Ei nu sunt unii care nu spun binelui bine și răului rău și sunt maeștrii ai manipulării. Ei sunt unii care se folosesc de tendința de relativizare a omului pentru a îl face să ajungă la concluzia că în cele din urmă păcatul nu este un lucru grav ci este de fapt cursul firesc al omului și al naturii. Iată cum demonii ajung să se înșele prin gânduri rele și manipulative. Sfinții părinți sunt unii care ne spun că demonii pot comunica cu noi tepleptic și pot ajunge să de controleze treptat. Unul dintre modurile prin care demonii ajung să ne controleze este prin a ne face să credem că totul se reduce la această viață materială că nu există viață dincolo de materie și chiar că sufletul nostru este o iluzie. Iată cum demonii ne câștigă la împărăția lor. Avem totși șansa ca prin Biserica Ortodoxă să ne trezim al realitate și să vedem lucrurile cum sunt ele și să nu ajungem să fim victime. Nimeni nu vrea să fie victimă a demonilor dar sunt puțini cei care vor să lupte cu demonii. Trebuie să voim să luptăm cu demonii și după ce am luat această decizie vom vedea că și harul lui Dumnezeu va veni. Odată ce am luat decizia de a lupta cu demonii vom vedea că nu suntem singuri în această luptă. Dumnezeu este alături de noi. Este ca în cazul Sfântului Antonie cel Mare care a fost bătut de demoni și el se întreba unde este Hristos? La un moment dat a apărut Hristos și Sfântul Antonie cel Mare L-a întrebat unde era Hristos în timp ce el se lupta? Hristos i-a spus că era lângă el și îi urmărea lupta. Prin urmare Hristos nu este departe de noi când ne luptăm cu demonii. De multe ori El este Unul care vrea să vadă determinarea noastră.¹¹⁵

Omul de azi este un om libertin care este adevărat că tinde să se raporteze la tot ceea ce este nereligios și la ceea ce nu este sănătos. Aceasta fiindcă acest om este un om care nu știe cu adevărat cum poate să facă diferența dintre bine și rău. Deși binele și răul sunt două noțiuni simple, când mai apare seducție răului ei bine lucrurile se complică. Iată de ce trebuie să știm că numai exemple extreme pot să ne trezească la realitate și să ne facă să vedem lucrurile așa cum sunt ele. Totuși care să fi fost motivația martirilor creștin ortodocși în faptul că ei au ajuns să își dea viața pe Hristos? Ne-o spus destul de platic poetul englez John Keats: “am fost uluit că bărbații pot muri ca martiri pentru religia lor. M-am cutremurat la gândul acesta. Acum nu mă mai cutremur. Pot fi martir pentru religia mea. Dragostea este religia mea. Aș putea muri pentru ea. Aș putea muri pentru tine... Dragostea mea este egoistă. Nu pot respira fără tine.” Martirii sunt cei care au ajuns să fie martiri din iubirea pe care ei au avut-o față de Hristos. Pentru Hristos ei au acceptat să moară. Totuși trebuie să știm că primul pas spre martiri a fost făcut de Iisus. Aceasta fiindcă Iisus a fost cel care S-a întrupat. Fiindcă El s-a întrupat și-a arăta disponibilitatea de a fi în dialog cu omul. Omul a răspuns acestui dialog inițiat de Dumnezeu și de multe ori a făcut-o cu prețul vieții sale. Iisus a fost cât se poate de explicit cu acest fapt: mai mare dragoste de a își pune viața cineva pentru semenul lui, nu poate exista. Este evident pentru noi creștinii ortodocși că martirii au acceptat să își dea viața pentru Hristos din iubire de Hristos. Totuși, deși ei au simțit această iubire ardentă pentru Hristos sunt unii care nu simt nimic pentru Hristos. Sunt de fapt mulți atei care nici nu vor să știe de Dumnezeu. Mai noi atei au devenit o modă în lumea noastră. Iată prin urmare cât de diferită este ființa umană și cum ea se dovedește o ființă a extremelor.¹¹⁶

Este posibil să afirmăm că martirii creștin ortodocși sunt absolut al iubirii de Dumnezeu. De ce? Fiindcă ei sunt cei care după cum am afirmat sunt unii care au ajuns să își dea viața pentru Dumnezeu. Un gânditor spunea că despre martiri trebuie să știm un singur lucru: “au ales calea cea grea.” Suntem mulți care suntem puși să alegem de multe ori lucruri destul de grele în viața noastră. Ei bine în acest momente este bine să știm că față de ceea ce au ales sfinții martiri este un lucru mic ceea ce am ales noi. De ce? Fiindcă oricât de mare ar fi greutatea noastră nu am ajuns să ne dăm viața pentru Hristos. A muri pentru Hristos nu este numai un act suprem dar este și un act sublim pe care puțini îl pot face. Nu voim să facem în această carte un fel de apologie a martirului

¹¹⁵ Sfântul Atanasie cel Mare, *Viața Sfântului Antonie cel Mare* (București, 1988).

¹¹⁶ Faptul că martirii creștin ortodocși L-au iubit la nivel total pe Hristos nu trebuie să ne repugne prin moartea lor crudă ci ar trebui să fie un reper pentru noi. De ce? Fiindcă trebuie să vedem cât de multă iubire au avut unii pentru Dumnezeu și pentru Hristos și cât e puțină iubire avem noi. Întreamă acest lucru că în această viață suntem într-un fel de competiție a iubirii unii cu alții? Unii ar fi tentați să creadă că cu adevărat în religie la fel ca în teologie suntem într-un fel de competiție unii cu alții. Adevărul este că nu trebuie să fim în competiție. Nu trebuie să fim în competiție fiindcă acest lucru nu ne face mai buni. Trebuie să fim mai mult într-o stare de trezvie care să ne facă să ne dăm seama une ne situăm. De cele mai multe ori fiind prinși în torentul de evenimente ale vieții de zi cu zi ajungem să nu mai știm unde ne situăm de multe ori este posibil ca noi să ne credem că suntem mari nevoitori și mari asceți în timp ce în realitate nu suntem.

creștin ortodox. Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama sunt anumite limite pe care nu putem să le depășim. Cei mai mulți dintre noi abea putem să ducem o viață creștin ortodoxă normală:

- să mergem în fiecare duminică și sărbătoare la biserică,
- postim în fiecare miercuri și vineri,
- să ținem cele 4 mari posturi de peste an,
- să ne spovedim și să ne împărtășim în mod regulat etc.

Iată de ce este bine să știm că martirii sunt un reper pentru noi. Putem să vedem iubirea lor totală față de Dumnezeu cu iubirea noastră mică față de Dumnezeu. Este adevărat că oamenii sunt diferiți înj ceea ce privește iubirea. Unii pot iubi mai mult și alții mai puțin însă ceea ce nu putem în nici un fel să uităm că este un fapt pe care toți îl datorăm lui Hristos că trebuie să Îl iubim pe Hristos. Domnul Iisus a făcut aluzie la acest lucru când a spus că cine iubește pe tată sau pe mamă mai mult decât pe El nu este vrednic de Hristos. Iată cum avem obligația să Îl iubim pe Hristos. Atunci vom vedea cât de mare a fost iubirea martirilor pentru Hristos fiindcă ei au jertfit lui Hristos tot ceea ce aveau mai de preț: viața și sufletul lor.¹¹⁷

Un caz destul de cunoscut de martiru creștin ortodox avem în persoana Sfântului Constantin Brâncoveanu și a celor 4 fii ai săi dimpreună cu sfetnicul Ianache. Pentru a împrăști mințea cititorului vom da aici pe scurt modul în care a avut loc acest martiriu. În anul 1714 în Săptămâna Patimilor, mai mulți boeri l-au trădat pe Sfântul Constantin sub pretextul că uneltește împotriva trucidării și a sultanului. Așa că la București a venit o mulțime mare de soldați turci trimiși de sultanul Ahmed al III-lea care l-a luat pe Constantin cu fii săi și cu ginerele lui și l-a dus la Înalta Poartă din Istanbul. Se spune că înainte de pleca Constantin ar fi avut un dialog cu noul domnitor:

- Ei Constantine a venit vremea să pleci.
- Nu știi ce vorbești
- De ce?

- Dacă aceste nenorociri sunt de la Dumnezeu pentru păcatele mele, făcă-se voia Lui! Dacă sunt însă fructul răutății omenești, pentru pieirea mea, Dumnezeu să ierte pe dușmanii mei.

Se poate vedea din această relatare să Sfântul Constantin a fost dispus și eventual chiar i-a iertat pe ce care i-au înscenat martirul. Ce s-a întâmplat la Istanbul? Timp de 4 luni Constantin și fii lui au fost torturați fiindcă turcii credeau că au multe averi dar s-a demonstrat că Constantin nu avea avmeri mari. Care au fost torturile la care au fost supuși mucenicii?

- întinderea pe roată,
- pecetluirea capului cu un cerc de fier,
- arderea cu fierul înroșit în foc pe piept și pe spate,
- înțeparea mâinilor și a picioarelor.

Toate aceste chinuri martirii le-au suferit cu mare curaj. În cele din urmă a avut loc dialogul decisiv dintre Sfântul Constantin și criminalii săi:

- Știi de ce ai fost adus aici Constantine?
- Să fiu ucis.
- Așa este. Totuși mai ai o șansă ca să nu fi ucis.
- Ce șansă?
- Năcă renunți la Hristos și treci la credința noastră în islam nu vei fi ucis.
- Nu renunț la Hristos și nici la ortodoxie.
- Foarte bine. Atunci vei fi ucis.

Așa se face că pe data de 15 august 1714 în ziua nașterii sale Sfântul Constantin Brâncoveanu și ce 4 fii ai săi dimpreună cu sfetnicul Ianache au fost martirizați. Au fost aduși la locul de execuție pe străzile Istanbulului ca toți să îi poată vedea pe trădători. Au fost puși în genunchi. Se spune că Sfântul Constantin le-a spus fiilor săi:

- Fiii mei, iată, toate avuțiile le-am pierdut. Să nu ne pierdem și sufletele! Stați tari, bărbătește, dragii mei, și nu băgați seamă la moarte. Priviți la Hristos, Mântuitorul nostru, câte a răbdat pentru noi și cu ce moarte de ocară a murit! Credeți tare în aceasta și nu vă mișcați din credința ortodoxă pentru viața și lumea aceasta! Aduceți-vă aminte de Sfântul Pavel, ce zice: că nici sabie, nici îmbulzeală, nici moarte, nici alta orice nu-l va despărți de Hristos; că nu sunt vrednice muncile și nevoile acestea de aici spre mărirea ceea ce o va da Hristos. Acuma dară, o dulcii mei fii, cu sângele nostru să spălăm păcatele noastre.

¹¹⁷ Ilie Cleopa, *Valoarea sufletului* (Bacău, 2001).

Pe rând a fost decapitat vistiernicul Ianache Văcărescu, Constantin (fiul cel mare) și mai apoi a lui Ștefan și Radu. Când a venit rândul fiului celui mic Mateiaș acesta a strigat către sultan să fie iertat fiindcă nu vrea să moară. Atunci tatăl lui plin de curaj i-a spus:

- Din sângele nostru n-a mai fost nimeni care să-și piardă credința. Dacă este cu putință, să mori de o mie de ori, decât să-ți lepezi credința strămoșească pentru a trăi câțiva ani mai mulți pe pământ.

Mateaș s-a simțit încurajat și a spus către călău:

- Vreau să mor, lovește.

Așa a murit și Mateiaș. Trupurile lor au fost aruncate în mare dar mai apoi au fost scoase de acolo de creștini evlavioși care le-au păstrat cu mare evlavie. În anul 1992 Sfântul Constantin cel Mare și fii săi dimpreună cu sfetnicul Ianache a fost canonizat oficial de Biserica Creștin Ortodoxă Română.¹¹⁸

Am enunțat pe scurt modul în care a fost executat Sfântul Constantin și fii lui nu numai pentru valoarea sentimentală a martiriului ci la fel de bine și pentru valoarea spirituală a lui. Avem de a face cu o întreagă familie ce a fost ucisă fiindcă nu a voit să treacă la islam. Evident că unii pot să speculeze cu privire la moartea Sfântului Constantin dar nu se poate constata că el a murit pentru Hristos. Sunt mulți care spun că Sfântul Constantin a murit pentru o cauză politică fiindcă trebuie să fim conștienți că Sfântul Constantin a fost un om politic fiindcă a fost domnitor. Deși a fost om politic este bine să știm că Sfântul Constantin a fost profund ancorat în credința ortodoxă pe care a mărturisit-o până la capăt. În acest sens este bine să îl dăm pe Sfântul Constantin ca exemplu pentru oamenii politici din zilele noastre. Tărim vremuri în care credibilitatea oamenilor politici este una în scădere, ca să nu mai vorbim de poluparitatea lor. De ce? Fiindcă ei sunt oameni care nu vor să trăiască la înălțimea chemării lor. Acești politicieni din zilele noastre sunt de cele mai multe ori conduși de interese meschine și realitatea este că nu prea își iubesc țara din care fac parte. Iubirea de patrie și de neam este pentru cei mai mulți un pretext pentru a obține votul alegătorilor. Trebuie să punem în fața politicianilor de azi martiriul Sfântului Constantin și să îi facem să înțeleagă că și ei sunt chemați să fie creștini ortodocși și ei sunt chemați să fie sfinți. Totuși, trebuie să precizăm că au fost puțini sfinți din rândul oamenilor politici.¹¹⁹

Ceea ce se poate spune cu certitudine este că ortodoxia are martiri din toate straturile sociale. Au fost sclavi, domnitori și chiar regi care au ales să moară pentru Hristos. În acest sens nu putem să spunem că martiri au provenit numai dintr-o anumită clasă socială. Aceasta fiindcă Hristos este unul care lucrează mistic și cheamă pe martiri pe căi ce nu pot să fie anticipate de bietele noastre minți limitate. Nu putem în nici un fel să limităm martiriul creștin ortodox fiindcă el poate să fie unul spontan. Am putut vedea din martirul Sfântului Constantin Brâncoveanu că fiul său mai mic Mateiaș a voit să nu moară dar a fost îmbărbătat de tatăl său și a găsit puterea de a muri pentru Hristos. Iată cum avem aici un caz de martiru spontan am putea spune. Aceasta fiindcă sunt și unii care nu sunt pregătiți pentru martiru dar găsesc puterea în mod spontan de a muri pentru Hristos. Cei mai mulți dintre noi sperăm să nu ajungem într-o astfel de situație, dar nu putem ști că dacă am fi puși într-o astfel de situație harul lui Dumnezeu să nu fie cu noi și să ne ajute să trecem cu bine peste încercarea martiriului. După cum am evidențiat în rândurile de mai sus martirul este unul care ne face să fim unii ce trecem prin proba ultimă a credinței: avem atât de multă credință să plătim cu viața iubirea noastră față de Dumnezeu? Unii ar tinde să creadă că a plăti cu propria viață iubirea de Dumnezeu nu are nici un fel de implicație teologică. Realitatea este cu totul alta. Martirii sunt unii care prin martirul lor imediat ajung sfinți. De ce? Fiindcă ei se împărtășesc prin martirul lor de Duhul Sfânt. Este harul Duhului Sfânt cei care îi face să accepte moartea pentru Hristos și să nu se lepede de Hristos. Evident că martirii devin modele ale iubirii totale de Dumnezeu ce nu pot să fie uitate imediat.¹²⁰

Se vorbește în zilele noastre de mai multă lume de ceea ce se cunoșate sub denumirea de “piață a ideilor.” Prin aceasta trebuie să înțelegem că ideile sunt libere să circule în această lume liber. Totuși, deși circulă mai

¹¹⁸ A se vedea Proloagele și Viețile sfinților pe 15 august.

¹¹⁹ Constantin Rezachevi, *Constantin Brâncoveanu* (Editura Andreas, 2014).

¹²⁰ Într-o lume ce are puternice influențe seculariste și seculare martiriul este o mare absurditate. De ce să mori pentru cineva pe care nu îl poți vedea și nici nu îl poți pipăii? Deși pe Dumnezeu nu putem să îl vedem și nici nu îl putem pipăii ei bine totuși putem să îl simțim. Nu se poate ca la un moment dat în viața noastră să nu ajungem la o simțire a prezenței lui Dumnezeu în inima și în sufletul nostru. Doar cei care nu vor nu ajung la o simțire a lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă trebuie să știm că Dumnezeu este accesibil pe măsură ce îi facem voia. Cei care nu fac voia lui Dumnezeu sunt cei care devin opaci față de existența lui Dumnezeu. Trebuie să fim deschiși spre Dumnezeu. Nu înseamnă că toți vom avea viziuni și revelații profetice ci că vom ajunge la cunoașterea adevăratului nostru sine. Cunoașterea a ceea ce suntem cu adevărat poate să vină numai prin relație cu Dumnezeu Tatăl.

mult idei în lumea noastră nu toate ideile sunt bune și mai ales nu toate ideile sunt folositoare. Putem să enunțăm idei care nu sunt bune și folositoare?

1. Idei ateiste,
2. Idei seculariste,
3. Idei luciferice sau sataniste,
4. Idei rasise,
5. Idei nihiliste etc

Putem să ne dăm seama că nu tot ceea ce există pe piața ideilor sunt lucruri bune. Totuși sunt și lucruri care aparent nu sunt bune în timp ce în realitate ele sunt bune. O astfel de idee este ideea martiriului. Sunt unii oameni care sunt cu adevărat “răniți” de iubirea lui Dumnezeu și care uneori chiar contemplă gândul de a muri pentru Dumnezeu. Astfel de oameni au fost martirii creștin ortodocși. Ei nu numai că L-au iubit pe Dumnezeu ci după cum am arătat în rândurile de mai sus au ajuns chiar să facă sacrificiul suprem și să moară pentru Hristos. Iată cum martirul este unul care ajunge să fie în unele cazuri o soluționare a unei iubiri incadenscente de Hristos și de adevăr. Este trist că lumea noastră nu îi poate accepta pe martiri așa cum sunt și ei ei trebuie să fie eliminați din lumea noastră. Trebuie să fie eliminați fiindcă sunt inconvenienți, fiindcă au jenat mentalități și au pus sub semnul întrebării modul de a fi ce nu aveau nimic în comun cu viața în Hristos. Martirii prin urmare sunt oameni de care lumea a voit să se scape. Martirii au fost cei care au împlinit cuvintele Sfântului Apostol Pavel: “alții au suferit batjocuri, bătăi, lanțuri și închisoare; au fost uciși cu pietre, tăiați în două cu ferăstrăul, chinuți; au murit uciși de sabie, au pribegit îmbrăcați cu cojoace și în piei de capre, lipsiți de toate, prizonieri, munciți –ei, de care lumea nu era vrednică – au rățăcit prin pustii, prin munți, prin peșteri și prin crăpăturile pământului” (Evrei 11, 26-38). Iată cum paradoxal oameni care îl aveau pe Dumnezeu în ei au ajuns să fie considerați pericole ce trebuie să fie eradicate și aceasta cât mai repede. La fel de bine și în zilele noastre sunt mulți care îi privesc cu reticență pe martiri ca pe niște fanatici ce trebuie evitați și care nu merită nici un fel de atenție. Cât de greșită este o astfel de mentalitate.¹²¹

După cum se poate să știe unii cei care i-au în serios chemarea martirilor creștin ortodocși sunt călugării. Aceasta fiindcă ei sunt unii care renunță la lume și la atracțiile ei pentru a trăii numai pentru Hristos. Călugării creștin ortodocși sunt unii care sunt cât se poate de constanți în nevoințele lor și sunt remcați de mai multă lume. Aceasta fiindcă nu sunt mulți de acord cu faptul că ei părăsesc lumea. De ce părăsesc călugării lumea? Nu fiindcă urăsc lumea ci mai mult pentru a se ruga pentru lume. Ceea ce ne spune istoria creștină este că secolul al IV-lea a creat un fel de hiatus în Biserică. Acest hiatus a fost creat de faptul că Sfântul Constantin cel Mare a decretat creștinismul ca fiind religie de stat și prin urmare masa mare de păgâni au devenit creștini. Pentru cei mai mulți creștinismul a fost mai mult o adeziune formală fiindcă în realitate ei nu prea erau interesați de creștinism cum de fapt nu au fost interesați prea mult și de păgânism. Totuși, au existat mai multe nemulțumiri în ceea ce privește adeziunea formală a noilor creștini la Biserică. Acei nemulțumiți au ieșit în pustie mai ales în deșertul Egiptului. Așa avea să se nască ceea ce în zilele noastre cunoaștem drept monahismul creștin ortodox.¹²²

Prin urmare în accepție creștin ortodoxă monahismul este un fel de martiriu vountar. Așa se face că monahii au ajuns să practice cele 3 voturi esențiale ale monahismului creștin ortodox:

1. Fecioria,
2. Sărăcia
3. Ascultarea.

Toți monahii atunci când devin călugări i-au aceste voturi pe care trebuie să le respecte până la capăt. Fiindcă este o cale care urmărește să îi imite pe martirii creștin ortodox sunt relativ puțini călugări creștin ortodocși. Totuși monahismul ortodox mai are și alte caracteristici:

1. Rugăciunea de nopate sau miezonoptica,
2. Viețuirea într-o obște condusă de un egumen,

3. Datoria de a spune neîncetat rugăciunea lui Iisus: Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluiește-mă pe mine păcătosul.

¹²¹ Christian S. Sahner, *Christian martyrs under Islam: religious violence and the making of the Muslim world* (Princeton, 2018).

¹²² Prin urmare monahul nu era un răzvrătit împotriva imperiului ci unul care voia să urmeze crednței sfinților mucenici. Monahii au primit să își ducă crucea până la capăt. În acest sens ei au voit să protesteze într-o lume care îl lua pe Hristos ca o nouă modă și nu ca un fapt ce trebuie să fie trăit la nivel existențial. În secolul al IV-lea oamenii au început să se obișnuiască cu o nouă modă: moda creștină. Unul dintre primii creștini care a ajuns să organizeze monahsimul creștin ortodox a fost Sfântul Antonie cel Mare motiv pentru care Sfântul Antonie cel Mare a devenit întemeietorul monahismului creștin ortodox. Evident că după Sfântul Antonie cel Mare a urmat un lung șir de alți mari sfinți care cu toții au căutat să definească mai bine idealurile monahismului.

Putem să ne dăm seama că viața monastică creștin ortodoxă nu este o viață ușoară. Este o viață grea fiindcă greu este și drumul spre mântuire. Totuși ceea ce este de admirat la călugări este că ei acceptă să ducă acest mod de viață voluntar. Sunt mulți sfinți creștin ortodocși care s-au ridicat din rândul călugărilor. Aceasta fiindcă monahismul este un mod de viață mult mai sigur spre mântuire decât în viața de lume. Marea diferență dintre călugăr și viața de lume este că în pustie el nu mai are ispitele și atracțiile de multe ori deșarte ale lumii. Cu alte cuvinte el este eliberat de o povară pe care nu o mai simte. Călugărul creștin ortodox este un martir al Duhului. Cu timp și fără timp el trebuie să se concentreze pe esențialul vieții creștine ortodoxe: legătura cu Iisus. Sunt mulți mai ales dintre protestanți care obiectează că monahismul creștin ortodox nu este unul care a fost practicat de Iisus. Aceasta fiindcă Iisus nu a fost monah. Dacă Iisus nu a fost călugăr atunci de ce să ajungi să te călugărești? O astfel de judecată este eronată. Chiar dacă Iisus nu a fost monah trebuie să știm că nimic din învățăturile și din predica lui Iisus nu contrazice preceptele monahsimului creștin ortodox. De fapt mai multe dintre afirmațiile lui Iisus sunt cu tentă monahală:

1. Să îți porți zilnic crucea,
2. Să te rogi neîncetat,
3. Să pășești pe calea ce strâmtă,
4. Să pui mai mult preț pe viața de feciorie decât pe viața de lume etc.¹²³

Prin urmare avem aici imaginea esențială a ceea ce este un călugăr: el este un fel de martir în alb. Aceasta fiindcă cei mai mulți călugări se consideră pe sine continuatori ai vieții martirilor. Odată ce lumea a devenit creștină cel puțin la nivel nominal ei bine creștinii nu mai erau persecutați. Totuși mulți dintre ei au început să se mulțumească cu un mod de viață lax și un mod de viață care era creștin numai cu numele. Era firesc să se ridice nemulțumiri. Sunt puțini cei care știu că monahii ortodocși se vor un fel de urmare a martirilor creștin ortodocși. Aceasta fiindcă pentru ei idealul martiriului este unul actual. De fapt în istoria monahismului creștin mai mulți călugări au ajuns să fie martirizați. Aceasta fiindcă cei din jur i-au considerat ingrați și nepotriviți. Ceea ce este bine să știm este faptul că și în zilele noastre mai există unii care se raportează la martirii creștin ortodocși. Este ceea ce ține idealul martiric creștin ortodox în viață. Iată prin urmare că de martiru ne lovim sub ale forme în viața creștin ortodoxă. Nu că martirul ar fi ceva frumos fiindcă în realitate nu este ci fiindcă sunt mulți care vor să trăiască pe Hristos integral. Monahii creștin ortodocși sunt unii care luptă cu laxismul lumii din jur din primele zile când creștinismul a devenit o religie de stat în Imperiul Roman. Pentru monahi martirii sunt niște repere vii și sunt persoane care trebuie să fie urmate și imitate.¹²⁴

Ceea ce trebuie să fim conștienți este că în cazul martirilor efectul scontat a fost unul invers. Persecutorii creștinilor au crezut că ucigându-i pe martiri au ajuns la un fel de soluție a problemei: martirii au fost reduși la tăcere și prin urmare păgânismul nu mai avea face cu ei și nu mai era perturbat. Ei bine se pare că lucrurile au fost invers. Moartea martirilor a ajuns să fie un efect invers sau mai bine spus un efect de bumerang. Din ce în ce mai mulți au început să privească cu admirație la martiri ce erau unii pe care păgânii nu îi puteau suporta. Iată ce spunea în acest sens Ralph Waldo Emerson: “martirul nu poate să fie dezonorat. Orice bici primit devine o limbă a faimei, orice închisoare în care este închis devine o locuință luminoasă.” De fapt trebuie să știm că există chiar și o psihologie a martiriului. Această psihologie este una care se bazează pe faptul că în nici un fel nu putem să dăm dovadă de tărie și putere dacă ajungem să îi persecutăm pe cei din jur și să îi tratăm cu violență. De ce?

- fiindcă dușmanii pot să fie evitați,
- fiindcă crima și omorul nu sunt o soluție pe termen lung la o problemă pe care o avem,
- fiindcă trebuie să îi privim cu indiferență pe cei care nu gândesc ca noi,
- fiindcă în nici un fel nu se merită să vărsăm sânge pentru propriile noastre convingeri,
- fiindcă putem să devenim neinteresați de anumite opinii care ne pot arunca în fanatism.

¹²³ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (Sibiu, 1943).

¹²⁴ În termenii lui Toma de Kempis este bine să știm că monahii sunt o *imitatio Christi* sau mai bine spus o imitație a lui Hristos. Aceasta fiindcă ei sunt unii care merg pe urmele lui Hristos și caută să fie asemenea Lui. Nu este oare mesajul Lui Iisus unul care ne cheamă să Îl urmăm și să pășim pe calea Lui? Adevărul este că dar trebuie să îi urmăm lui Iisus și să fim unii care să nu facem rabat cu această chemare în favoarea atracțiilor lumii din jur. Unii sunt de părere că monahismul creștin ortodox este de fapt o tradiție care s-a desprins din religiile precum budismul sau hinduismul care și ei au un fel de călugări care părăsesc lumea. Realitatea este că nu există nici un fel de legătură dintre monahsimul budist sau hindus și monahismul creștin ortodox. Aceasta fiindcă ele sunt două lucruri separate ce nu au nici un fel de legătură. Deși ambele au ca scop eliberarea de atracțiile deșarte ale lumii din jur, monahsimul ortodox se axează pe Iisus în timp ce restul pe Buda. Iată că nu trebuie să confundăm lucrurile și să nu le amestecăm.

Iată că avem aici numai câteva dintre motivele pentru care martirii nu trebuie să fie persecutați. Cei mai mulți dintre persecutorii martirilor creștin ortodocși au fost convinși că a îi ucide pe sfinții martiri este un act de mare putere și un act care va rezolva problema. După cum ne spunea filosoful danez Kierkegaard martirul este unul care abea începe să primească faimă imediat ce s-a produs. Aceasta fiindcă prin firea lor oamenii tind să se solidarizeze cu cei persecutați și oprimați. Este în firea lucrurilor ca oamenii să simtă empatie și să își dea seama că trebuie să fie atenți cu cei mai slabi din jurul lor. Prin urmare puterea de a suprima și a oprima pe cei mai slabi este una folosită greșit. Aceasta fiindcă după cum am spus dacă tu nu ai puterea de a fi indiferent cu cei care nu gândesc și nu simt ca tine înseamnă că tu ai o mare problemă. De ce? Fiindcă în lume oamenii sunt liberi. Ei nu pot să fie obligați sau constrânși să gândească și să simtă cum simți și gândești tu. Ei adevărul este că toți persecutorii vor ca cei din jur să gândească și să simtă ca ei. Nu este aceasta o dovadă de slăbiciune? Să ajungi să ucizi pe cel care nu gândește și nu simte ca tine? Cu adevărat este o dovadă de slăbiciune. Iată de ce când un călău ajunge să martirizeze pe cineva el de dă pe sine de gol și înși demonstrează propria lui lipsă de putere. Mai mult decât atât, știm că există istorie și că istoria într-un fel sau altul ne judecă pentru ceea ce am făcut. Când un martir ajunge să fie martirizat el ajunge să fie judecat de istorie. Ceea ce s-a putut vedea este că istoria nu i-a condamnat pe martiri pentru modul în care au murit dar i-a condamnat pe călăi.¹²⁵

Fericitul Augustin spunea că: “nu pedeapsa este cea care în face pe martiri, ci cauza.” Ce să înțelegem dintr-o astfel de afirmație? Înțelegem că este bine să știm că nu există martir fără de o anumită cauză. Cauzele pot să fie de obicei de două feluri:

1. Cauze religioase,
2. Cauze laice sau uneor chiar seculare.

Martirii creștin ortodocși au murit pentru cauza lui Hristos. Fiindcă au fost și unii care au murit pe nedrept fie că au fost uciși mișelește sau pe la spate, este bine să știm că ei nu sunt martiri. Nu sunt martiri fiindcă după cum am spus orice martir are o anumită cauză. Trebuie să știm că în creștinismul ortodox cauza martiriului nu poate să fie alta decât Hristos. Că sunt și martiri care au murit pentru alte cauze decât Hristos nu este nici o îndoială. Care sunt aceste cauze?

1. Martiriul pentru libertate,
2. Pentru drepturile patriei sau ale omului,
3. Pentru o viață mai bună,
4. Pentru o lume mai bună,
5. Pentru propria țară,
6. Pentru o cauză politică etc.

Prin urmare trebuie să știm că există și martiri care nu sunt uciși pentru Hristos. Aceasta nu trebuie să ne facă să îi confundăm cu martirii creștin ortodocși. Nu trebuie să confundăm lucrurile fiindcă nu este bine. Una este cel care a murit pentru Hristos și alta este cel care a murit pentru un ideal politic sau social.¹²⁶

Prin urmare am evidențiat aici că există o particularitate care îi face pe martirii creștin ortodocși martiri. Aceasta fiindcă ei sunt unii care ajung să își dea viața pentru Hristos. Cauza lor sau mai bine spus motivația lor supremă este Hristos. Ei sunt unii care ajung să își dea seama că esența esențelor sau mai bine spus centrul existenței este Hristos. Câți dintre noi am ajuns să facem din Hristos centrul existenței noastre? Vom vedea că foarte puțini. Aceasta fiindcă este bine să știm că este momentul să fim realiști: mulți dintre noi ajungem să îl vedem pe Hristos destul de obscur. Această obscuritate a lui Hristos pentru unii poate să fie văzută din modul în care este reprezentat Hristos în icoanele bizantine. În icoana bizantină Hristos este cumva șters și în nici un fel nu se vede în El voluptate lumească sau triumfalism războinic. Aceasta fiindcă El stă cuminte și smerit. Uităm mult prea ușor în zilele noastre de smerenia lui Hristos. Iisus nu numai că este Dumnezeu dar la fel de bine El este o persoană smerită. Fiindcă curentul lumii de azi este accentul pe putere sau mai ales pe puterea politică

¹²⁵ Cosma Giosanu, *Răstignirea monabsimului românesc la mijlocul secolului al XX-lea* (Iași, 2009).

¹²⁶ Prin urmare ceea ce îi diferențiază pe martirii creștin ortodocși de alți martiri de natură politică sau socială este CAUZA. Martirii ortodocși au murit pentru Hristos. Așa se face că în lume cauza lui Hristos a început să ia amploare. Martirii au fost cei care au multiplicat pe Hristos și la fel de bine i-au făcut conștienți și pe cei din jur de cine este Hristos. Este una să crezi în Hristos și alta să ajungi să își dai viața în Hristos. Aceasta fiindcă avem de a face aici cu ceea ce am putea denumi ca o diferență de intensitate. Sunt mulți care cred în Hristos dar sunt puțini cei care și-ar da viața pentru Hristos. Cauza lui Hristos după cum am spus nu este una obișnuită. Este o cauză mântuitoare. Nici o altă cauză martirică din lume nu poate mântui. Iată de ce trebuie să îi vedem pe martirii creștin ortodocși ca persoane aparte. Aceasta fiindcă ei au fost capabili să facă ceva pe care noi nu îl vom putea face niciodată: să ne dăm viața pentru Hristos. Aceasta nu înseamnă că autorul de față al acestei cărți are și el atât de multă credință încât să își dea viața pentru Hristos.

putem vedea că Hristos este în contrast cu lumea din jur. Dacă ne vom uita la portretele regilor medievali din occident vom vedea că ele sunt mai glorioase și mai bine făcute decât smeritele icoane bizantine ale Bisericilor Ortodoxe. Aceasta fiindcă Hristos a venit în această lume să ne învețe ce este smerenia sau mai bine spus a venit ca să ne fie un exemplu de smerenie. Ei bine martirii creștin ortodocși sunt cei care răspund acestei smerenii a lui Hristos și ajung să își dea viața pentru cauza lui Hristos. Care este cauza lui Hristos? Ea poate să fie rezumată în mai multe idei:

1. Că mântuirea este posibilă prin credința în Hristos,
2. Că trebuie să devenim creștini pentru a ajunge să fim fii lui Dumnezeu,
3. Că trebuie să luptăm cu păcatul și răul din lumea noastră,
4. Că Iisus a fost cu adevărat Fiul lui Dumnezeu,
5. Că există rai și iad,
6. Că există sfinți,
7. Că omul se poate în dumnezei dar prin voința lui se poate și demoniza.¹²⁷

Un alt martir creștin ortodox îl avem în cazul Sfântului Ioan Valahul. Se crede că s-a născut în anul 1644 în Țara Românească pe vremea domniei lui Matei Basarab. După moartea lui Matei Basarab (+1654) a venit la domnie Mihail Radu (zis și Mihnea al III-lea) care fiindcă țara trecea prin greutăți a renunțat să mai plătească haraciul (birul) turcilor. Mai mult decât atât Mihail Radu dorea ca țara să se elibereze de jugul otman. Văzând aceste lucruri sultanul Mohamed a IV-lea a trimis o armată puternică în Țara Românească și a suprimat revolta. Au fost luate mai multe bunuri și mai mulți sclavi. Printre sclavi era și un tânăr de 15 ani cu numele de Ioan. Aceste lucruri au avut loc în toamna anului 1659. Crescut în credința creștin ortodoxă se pare că Ioan era și tare chipeș. Pe drumul spre Ismabul un soldat turc sodomit l-a cumpărat fiindcă voia să facă păcatul sodomiei cu el. Văzând care sunt intențiile turcului, Ioan a reușit să fugă ucigându-l pe turc dar mai apoi a fost prins din nou. A fost dus în fața vizirului și dat în slujba văduvei turcului ucis de Sfântul Ioan. Văduva a fost la început bună cu el dar mai apoi s-a prins de desfrânare și voia să păcătuiască cu el.

- Acum ești al meu și fac ce voiesc cu tine.
 - Asta așa este.
 - Vreau să fi al meu și să ne căsătorim.
 - Dar nu se poate.
 - De ce?
 - Fiindcă tu ești musulmană și eu sunt creștin.
 - Este simplu: tot ceea ce trebuie să faci este să te lepezi de creștinism și să treci la credința noastră.
 - Asta nu este posibil.
 - De ce să nu fie posibil?
 - Fiindcă eu sunt creștin ortodox.
 - Dacă te lepezi de creștismul ortodox te voi face om liber.
 - Eu nu mă lepăd de Hristos.
 - Ești sigur?
 - Sunt foarte sigur.
 - Bine atunci vei suporta consecințele.
- Se spune că văduva s-a dus la mai marele cetății.
- Am să își cer ceva.
 - Ce este?
 - Tu știi că soțul meu a fost ucis.
 - Da știu.
 - Ucigașul soțului meu este la mine. Vrea să fie pedepsit.
 - Cine este?
 - Este un sclav român.
 - Nici o problemă, mă voi ocupa de el.

De aici începe martiriul Sfântului Ioan. A fost luat și aruncat în închisoare și torturat. În fiecare zi văduva venea și se interesa dacă nu cumva și-a schimbat intențiile și renunță la Hristos. Sfântul a răbdar cu vitejie toate chinurile. Așa se face că a fost luat de turci și dus în Istanbul în locul numit Parmak- Kapi (adică Poarta

¹²⁷ Radu Teodorescu, *Mântuirea cași ortodoxie în religia comparată* (Cugir, 2014).

Stâlpului) lângă Bezesteni (adică piața marelui bazar al negustorilor) unde a fost spânzurat. Era data de 12 mai 1662. Se crede că la acea dată Sfântul Ioan Valahul avea 17 sau 18 ani.¹²⁸

Deși nu este prea cunoscut adevărul este că Sfântul Ioan Valahul este un caz cu totul aparte. Aceasta fiindcă putem vedea în ce mediu bolnav a ajuns el să trăiască. Putem vedea că la un anumit nivel viața lui se aseamănă cu viața Sfântului Iosif care a fost luat ca rob în Egipt și a ajuns în casa lui Putifar unde soția acesteia a ajuns să îi facă avansuri. La fel de bine și văduva turcului pe care sfântul l-a ucis fiindcă nu a voit să cadă cu el în păcatul sodomiei, a ajuns să îl dorească pe Sfântul Ioan Valahul. Este cu adevărat un lucru ce ne spune despre starea de decădere a Imperiului Otoman. Putem vedea că Sfântul Ioan Valahul era un copil ce a ajuns să sufere lucruri care cu greu pot să fie considerate obișnuite și firești. Totuși, ceea ce este de admirat în acest martiru este că Sfântul și-a păstrat credința ortodoxă până la final și nu s-a dezis de ea. Sunt mulți care eventual nu ar fi rezistat avansurilor văduvei turcoice dar se pare că nu acesta a fost și cazul Sfântului Ioan Valahul. Sunt și cazuri de excepție când anumiți copii pot să arate o vocație religioasă ieșită din comun. Una astfel de copil se pare că a fost Sfântul Ioan Valahul care a rezistat și și-a păstrat fecioaria chiar cu prețul vieții. Într-o lume în care tinerii de azi sunt obsedați de sexualitate cazul Sfântului Ioan Valahul este anacronic și deplasat.¹²⁹

Prin urmare putem vedea și aici în cazul Sfântului Ioan Valahul că ceea ce l-a motivat până la urmă să accepte martirul ca pe unica soluție la problemele pe care le avea a fost să devină martir. Scriitorul spaniol Miguel de Unamuno spunea că: “este mai potrivit să spunem că un martir crează credință decât a spune că credința crează martiri.” Aceasta fiindcă este bine să știm că martirul are întotdeauna un aspect social. Care este acest aspect social? Acest aspect social este unul care ne spune că trebuie să fim persoane care să privim la credința martirilor și eventual să ajungem să îi urmăm sau dacă nu să ne urmăm credința. Un om care ajunge la concluzia că merită să moară pentru o anumită cauză fără doar și poate că merită atenția noastră. Sunt mulți care în credința lor au nevoie de un impuls din exterior și acest impuls ajunge să fie dat de determinarea cu care unii martiri au ajuns să își mărturisească credința. Iată de ce Miguel de Unamuno spunea că martirii sunt cei care crează credință. Am putea spune în sens creștin ortodoxă că *martirii sunt cei care actualizează credința în Iisus Hristos*. Aceasta fiindcă ei sunt persoane excepționale în situații excepționale care știu că trebuie să fie unii ce trebuie să dea dovadă de stabilitate și de curaj în credința lor. De fapt în cele mai multe circumstanțe martirii creștin ortodocși au fost persoane care nu au avut prea mare lucruri de pierdut atunci când au decis să renunțe la viață. Aceasta fiindcă lumea din jurul lor era o lume decăzută. Să fie fostă martirii creștini ortodocși mulțumiți să trăiască într-o lume cuprinsă de întunericul păgânismului sau de islamul otoman? Cel mai probabil nu. Aceasta fiindcă o astfel de lume este mai mult un fel de caricatură a adevăratei lumi așa cum a fost creată și lăsată de Dumnezeu să existe.¹³⁰

Gânditorul italian Giuseppe Mazzini spunea că “ideile cresc mai repede când sunt udate cu sângele martirilor.” Nu trebuie să înțelegem din această afirmație că ortodoxia este o simplă idee ce a trebuit să se impună prin martiri ci mai mult să ne dăm seama că martirii au fost un fenomen neașteptat din partea lumii care nu credea că un incident limitat care a fost cel al răstignii lui Iisus va ajunge să prindă proporții așa de mari că va deveni un fenomen global. Că ortodoxia și creștinismul în zilele noastre sunt un fenomen global nu este nici o îndoială.

Prin urmare am putut vedea în rândurile de mai sus că mohani sunt unii care se vor pe sine imitatori ai căii martirilor. În acest sens Fericitul Ieronim spunea că: “martiriul nu constă numai în a muri pentru propria ta credință. Martirul constă la fel de bine în a Îl sluji pe Dumnezeu cu iubire și cu curăția inimii în fiecare zi a vieții noastre.” Este adevărat că o viață trăită cu Dumnezeu și pentru Dumnezeu este un angajament pe termen lung. Nu se poate spune că viața trăită cu Dumnezeu este un martiriu dar sunt forme de viață care se aseamănă martirului fără ca aceasta să însemne ca cineva să ne curme viața în mod brusc. Unii ar putea spune că o astfel de concepție despre martiru este mult prea poetică și idealistă. Ni se spune că nu trebuie să visăm cu ochii deschiși

¹²⁸ Silvan Teodorescu, *Sfântul Mucenic Ioan Valahul sau curățenia mărturisitoare* (Editura Integral, 2018).

¹²⁹ *Viața și acatistul Sfântului Mucenic Ioan Valahul* (București, 2013).

¹³⁰ După cum am spus trăim într-o lume diversă în care unii sunt mai sensibili decât alții. Martirul este o dovadă de mare sensibilitate fiindcă el vine să confirme marele adevărul că lumea se poate polua nu numai ecologic ci la fel de bine și moral. Sunt unii extrem de sensibili la problema moralității pentru care ea este o problemă de viață și de moarte. Iată de ce ei aleg să moară decât să facă compromisul moral cu lumea din jur. Nu că nu este bine acest lucru dar trebuie să ne dăm seama că noi eventual nu avem această putere. Iată dacă ce este bine să îi cinștim pe sfinții martiri nu numai pentru sensibilitatea lor morală ci și pentru determinarea lor de a nu face nici un compromis moral cu lumea din jur. Ei devin astfel exemple morale pe care noi putem să le urmăm și să le continuăm lupta și demersurile.

la ceea ce este martiriul și la modul în care se manifestă el. Oamenii de azi sunt pragmatici și nu se mulțumesc cu teorii. Ei vor lucruri concrete. Ei bine pentru acești oameni am dat mai multe cazuri de martiri care nu au considerat nici o pierdere în a își da viața pentru Hristos. Ni se spune în zilele noastre că ortodoxia a ajuns un fel de credință searbădă fiindcă se țin multe predici teoretice dar nu se face multă practică. Adevărul este că și predicile au rolul lor și este bine să le ascultăm fiindcă ele ne pot fi un prilej de meditație religioasă. Iată prin urmare că în fața lumii pragmatice de azi am ajuns să dăm exemplul martirilor care sunt persoane cât se poate de reale și de palpabile. Ei sunt unii care merită cinstea noastră ca unii care nu au făcut nici un compromis moral. Sunt din ce în ce mai mulți oameni dubioși care sunt cinstiți ca adevărate vedete în zilele noastre. Marile vedete de muzică rock sunt persoane deochiate ce folosesc un limbaj vulgar și care au un comportament violent și agresiv. Iată că trebuie să fim persoane care să știm că nu putem lua pe oricine și oricum ca un model demn de urmat. Trebuie să ne concentrăm pe ceea ce este esențial în viața noastră și vom vedea că dacă vom face acest lucru vom ajunge la o concepție de viață foarte asemănătoare cu cea a martirilor creștin ortodocși.¹³¹

CONCLUZII

Când am purces la scrierea acestei cărți am plecat de la observația pe care am făcut-o cu societatea noastră de azi în care martirii sunt o temă periferică. Lumea de azi discută de politică, de economie, de finanțe, de viață sau de cum să devii un om de succes dar sunt destui de puțini cei care discută de martiriu. De ce? Fiindcă de multe ori citind viețile sfinților martiri ne simțim dezorientați și de ce nu rău. Aceasta fiindcă vedem că unii din lumea noastră au fost uciși cu sângeră rece și fără de nici o mustrare de conștiință. În sens biblic martirii sunt cei care ne readuc aminte că trăim într-o lume căzută în păcat și că păcatul este mai mult decât o catastrofă globală. Păcatul este o catastrofă existențială ce distruge înseși viața omului. Iată de ce mesajul sau mai bine spus cauza martirilor în nici un fel nu poate să fie trecută cu vederea. Cu fiecare martir creștin ortodox pe care lumea îl face ea își dovedește și își lărgește eșecul ei. Aceasta fiindcă martirii sunt cei care fac voia lui Dumnezeu Tatăl în timp ce călăii lor fac voia diavolului. După cum se poate constata în lumea noastră sunt din ce în ce mai mulți care sunt nemulțumiți cu această distincție ontologică dintre Dumnezeu și diavol. Aceasta fiindcă în sens creștin ortodox cine nu este cu Dumnezeu este cu diavolul. De ce sunt lucrurile așa de înguste? De ce nu este o cale de mijloc între Dumnezeu și diavol? De ce nu sunt mai multe căi de mijloc între Dumnezeu și diavol? Adevărul este că oricât de mult am specula sau am visa noi cu ochii deschiși la lucruri care nu există dar care am vrea să existe trebuie să fim oameni cu picioarele pe pământ sau mai bine zis oameni ancorați în realitate: dacă nu suntem prietenii și frații lui Iisus suntem de partea diavolului. Că unii au ales partea diavolului nu este nici o îndoială. Când au făcut această alegere cei de partea lui Hristos au devenit dușmanii lor. Acești dușmani nu trebuiau să fie tolerați ci exterminați. De ce? Fiindcă aceasta este calea diavolului: exterminarea.¹³²

Biblia spune că după ce din invidie Cain l-a ucis pe fratele său Abel, Dumnezeu a vorbit cu Cain și i-a spus că: "sângele fratelui tău strigă din pământ către Mine." Acest lucru este unul care demonstrează că contrar a ceea ce cred unii martiriul nu este unul care rămâne fără de nici o implicare din partea lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl știe pe toți martirii creștin ortodocși. A spune că Dumnezeu Tatăl răsplătește pe martirii creștin ortodocși în viața de apoi este pentru unii un lucru cât se poate de neacceptabil. Aceasta fiindcă cei mai mulți dintre noi avem mai îndoieli dacă mai există viața de apoi. Iisus a venit în această lume pentru a ne spune că cu adevărat există viața de apoi. Să ne aducem aminte de pilda săracului Lazăr și a bogatului. Bogatul din iad îi cere Sfântului patriarh Avraam să îl trimită pe Lazăr la frații lui să le spună să nu facă ceea ce a făcut el să nu ajungă și ei în iad. Sfântul Avraam îi spune bogatului că îl au pe Moise și pe prooroci și că dacă nu ascultă de ei nici de va învia cineva din morți ei tot nu vor crede. Prin urmare este bine să știm că există un puternic raport sau mai bine spus o puternică legătură dintre credință și voință. Aceasta ne spune că chiar dacă în fața unui om

¹³¹ Silvan Theodorescu, *Sfinții mucenici de la Niculițel* (Editura Integral, 2018).

¹³² Trăim într-o lume în care mulți sunt înzestrați cu minți sclipitoare și pentru aceasta ei se angajează în speculații cu privire la martiri. De ce martirii au trebuit să moară și să nu facă numai o mărturisire formală a altei credințe în timp ce ei puteau să rămână la credința în Hristos? Este fără doar și poate o posibilitate la care eventual mai mulți martiri s-au gândit dar nu au ales să o pună în practică. De ce? Fiindcă martirii au știu că trebuie să fie tranșanți. Răul trebuie să fie eradicat de la rădăcină. Nu există nici o cale de eschivare împotriva răului. Trebuie să nu facem nici un compromis cu răul fiindcă dacă vom face el va ajunge să ne contamineze și în cele din urmă să ne domine. Suntem din ce în ce mai mulți contaminați de rău. Sub diferite forme: patimi, păcate, mofturi, gânduri și ispite. Iată că au fost și unii care nu au făcut nici un rabat cu privire la martiru și care au știu că nu există cale de mijloc între bine și rău, întuneric și lumină, Dumnezeu și diavol.

aducem toate dovezile cu privire la un fapt, dacă el nu vrea să creadă, nu crede pur și simplu. Martirii sunt dovezi că cu adevărat există viața de apoi. Nimeni nu ar accepta să își dea această scurtă și efemeră viață pământească dacă nu ar ști că după ea nu ar mai exista nimic. Iată de ce martirii sunt unii care prin multă credință s-au ridicat la un stadiu superior de viață și au ajuns să vadă lucrurile așa cum sunt ele: există rai și iad după viața de aici. Nu numai Iisus ci mai mulți sfinți au mărturisit că viața se continuă dincolo de morânt. Așa se face că martirii au ajuns să judece lucrurile în sens transcendent. Ei au știut că trebuie să vadă viața așa cum o vede Dumnezeu: ca una care începe la naștere și se continuă după moarte în rai sau în iad. Iată cum martirii creștin ortodocși sunt ființe superioare ce au fost unii ce au cultivat credința, acest mare sistem de propulsare în veșnicie. Martirii au văzut lucrurile în perspectiva veșniciei și nu limitat cum le vedem noi. Fiindcă nu avem credință noi tindem să judecăm tot prin și numai prin intermediul acestei lumi. Au fost mai multe opinii de-a lungul istoriei care au susținut că lumea și universul sunt veșnice. Alții au susținut că materia din care a fost făcut universul și lumea sunt veșnice și există deopotrivă din veșnicie cu Dumnezeu. Este adevărat că aceste teorii sunt false fiindcă tot ceea ce este creat are un început. Însă nu tot ceea ce este creat are un sfârșit. Prin aceasta înțelegem că dacă ajungem să ne mântuim vom ajunge la viața veșnică.¹³³

Prin urmare cartea de față se vrea un fel de meditație creștin ortodoxă pe tema a ceea ce este martirul și pe moul în care trebuie să ne raportăm la el în zilele noastre. Este de amintit aici că mai mulți martiri creștin ortodocși mai înainte de a muri au ajuns să le spună călăilor lor că îi iartă. Aceasta fiindcă prin acest fapt le-au demonstrat că de fapt le sunt superiori. Vorbind despre martirul Sfintei Perpetua și Felicitas iată ce spunea scriitoarea Donna Perpetua: “și cei dintre noi care nu suntem persecutați pentru credința noastră creștină trebuie să se roage pentru cei care sunt persecutați. Dar mult mai important: trebuie să ne rugăm pentru cei care ne persecută pe noi și pe frații noștri creștini. Este ceea ce cere Iisus. Iată ce a spus Sfânta Perpetua că a putut auzii în ultima ei viziune de la Hristos: nu vă fie teamă. Sunt aici cu voi și sufăr împreună cu voi.”¹³⁴ Prin urmare din cele spuse mai sus putem să ne dăm seama că sunt două lucruri esențiale pe care se cuvinte să le știm despre martiri:

1. Că ei nu și-au urât călăii,
2. Că Hristos a fost cu ei în acele momente cumplite ale martirului.

Unii ar putea să ne spună: cine ne poate garanta că Hristos a fost cu martirii în momentele cruciale ale martirului lor? În primul rând trebuie să ne gândim logic: dacă Hristos nu ar fi fost cu ei, ei bine poate că ei nu ar mai fi avut tăria să accepte să fie martiri. Iată de ce avem toate motivele să credem că a fost harul cel care i-a ținut pe martiri până la capăt. Nu înseamnă că martirii au fost un fel de super-oameni ci mai mult că ei au fost unii care au trăit până la capăt cu convingerea că destinul lor este să Îl mărturisească pe Hristos. Este una să îl mărturisești pe Hristos prin vorbe și alta să Îl mărturisești pe Hristos prin fapte. Martiriul face parte din categoria a doua.¹³⁵

Au existat mai multe cazuri de martiri falși care nu pot să fie ca nici un fel acceptați de noi. Vom da numai două exemple:

1. Este vorba de acei nebuni islamici care se autodetonează în public pentru a face cât mai multe victime și de omori pe cât mai mulți.
2. Kamikaze japonezi care erau persoane din al II-lea război mondial care după ce își goleau toată muniția din avion se aruncau în dușman cu avionul pentru a face cât mai multe distrugerii.

Sunt numai două cazuri de martiri care este bine să știm sunt cazuri de martiri falși. Aceasta fiindcă fanatismul și nebunia nu pot să fie considerate ca fiind martiri în adevăratul sens al cuvântului. Trebuie să fim mult mai atenți cu martirul fiindcă este adevărat că el poate să fie contrafăcut și la fel de bine greșit înțeles. Un nebun care este omorât pentru cine știe motivație pe care singur a provocat-o evident că nu este martir în adevăratul sens al cuvântului. Prin urmare trebuie să înțelegem că un martir pentru a fi martir în adevăratul sens

¹³³ Ierotheos Vlahos, *Viața după moarte* (Bacău, 2001).

¹³⁴ Donna Perpetua, *Ancient examples: Saint Justin and Saint Perpetua* (Dms Onge Pub Llc, 2019).

¹³⁵ Este adevărat că martirii creștin ortodocși sunt unii care ne oferă prin viața lor o puternică lecție de axiologie după cum am evidențiat în rândurile de mai sus. Aceasta fiindcă trebuie să știm că ei sunt cei care au știut să facă priorități în viața lor. De cât de multe ori și noi facem priorități pentru ca mai apoi când dăm de greu să ajungem să le schimbăm radical. De ce o facem? O facem fiindcă ne este mult prea greu să ne schimbăm pe noi și așa că ajungem să pășim pe căi greșite. Totuși conștiința noastră, care este glasul lui Dumnezeu în om, ne mustră mai apoi că nu am făcut alegerile pe care se cuvinea să le facem. Devine evident că martirii sunt oameni puternici. Dacă voim să vedem oameni puternici în adevăratul sens al cuvântului trebuie să privim la martirii creștin ortodocși. Aceasta fiindcă ei sunt pentru noi întotdeauna repere la care ne putem raporta și pe care le putem urma.

al cuvântului trebuie să fie un om în deplinătatea facultăților mentale. Nu se poate accepta ca un nebun să fie martir. Martirii sunt oameni ai curajului și ai normalității într-o lume care de multe ori devine anormală. Poate lumea să devină anormală? Realitatea și istoria ne-o demonstrează că da. Putem să mai vorbim de o lume normală când în secolul al XX-lea au existat două războaie mondiale? Fără doar și poate că nu. Când lumea devine anormală numai mucenicii creștin ortodocși ne mai pot face conștienți de nebunia în care trăim. În secolul al XX-lea Sfântul Antonie cel Mare spunea destul de profetic: “va veni vremea ca oamenii să înnebunească și când vor vedea pe cineva că nu înnebunește se vor scula asupra lui, zicându-i că el este nebun, pentru că nu este asemenea lor.” Este evident că în mare privind istoria omului Sfântul Antonie cel Mare a avut dreptate. A avut dreptate fiindcă el a putut să intuiască că natura omului este una care este mult mai înclinată spre a face rău decât spre a face bine.¹³⁶

Este adevărat că în sens creștin ortodox martirii sunt unii care nu stărnesc prea mult interes fiindcă sunt puțini cei care vor să știe realitatea cruzimii cu care au fost executați. În această carte am insistat mai mult asupra acestui fapt. Totuși, ceea ce nu se poate în nici un fel să fie trecut cu vederea este că martirii sunt cei care au fost luptători de partea binelui. Lupta lor s-a încheiat numai cu o înfrângere aparentă în sens eshatologic. Aceasta fiindcă ortodoxia susține că dincolo de moarte ei au ajuns să se bucure de lumina raiului. În timp ce martirii au mers în rai la fericire veșnică, adevărul este că cei care au fost călăii lor au mers în iad la chinuri veșnice. Iată cum este bine să știm că martirii sunt persoane unice și oameni care au dus până la capăt jugul bun și ușor al lui Hristos. Pot martirii să fie eroi pentru noi creștinii ortodocși? Adevărul este că da, martirii pot să fie eroi pentru noi creștinii ortodocși fiindcă ei sunt unii care ne fac conștienți că ortodoxia este o credință totală. Ea nu implică numai o parte a ființei noastre ci foarte bine ne implică total și deplin. Iată de ce este bine să fim ancorați în credința martirilor creștin ortodocși. Acesta este motivul am spus că ortodoxia crede că dacă ne rugăm martirilor creștin ortodocși rugăciunile noastre nu sunt în van. Sunt unii care ar considera o meditație ca cea de față pe seama martirilor ca fiind un lucru lipsit de valoare și de interes. Aceasta fiindcă trebuie să știm că oamenii de zi nu sunt unii care vor să intre și să aibă de a face cu situații extreme. Totuși, trebuie să știm că martirii au fost unii care s-au confruntat cu situații extreme. Au fost aceste situații cele care i-au adus la stadiul în care au ajuns: acela de martiri. Ni se spune că trebuie să evităm extremele fiindcă ele sunt dăunătoare. Putem însă să evităm extremele atunci când ele vin peste noi? Nu, dar putem să ne raportăm la alții care și ei au trecut prin extreme mai înainte de noi. Ei sunt martirii creștin ortodocși și pentru ei se cuvine să alocăm mai mult timp studiului lor și a ne face familiari cu viața și cu modul în care au ajuns să în mărturisească pe Hristos. Epocile istoriei de mai multe ori au devenit hristofobe, adică au început să Îl deteste pe Hristos sub o formă sau alta. S-a și spus de Dostoievski că dacă Hristos ar fi venit pe timpul închiziției El ar fi fost răstignit din nou fiindcă nu S-ar fi conformat închiziției. Este ca și cum Hristos ar fi fost scos afară din propria Lui Biserică.¹³⁷

Ceea ce a învățat Biserica Ortodoxă este că martirii sunt persoane care în momentul martiriului lor sunt iertate toate păcatele și merg direct în rai. Aceasta fiindcă ei au ajuns să facă un lucru extrem care are mare trecere în fața lui Dumnezeu. Dacă diavolul crede că a făcut un rău martirilor prin faptul că a ajuns să îiucidă prin diferiți impuși ei bine realitatea este că în sens eshatologic călăii le-au făcut un bine. Aceasta fiindcă i-au trimis direct în rai. Nu este nici o îndoială că un martir să nu ajungă în rai fiindcă au fost mai multe hristofanii și anghelofanii la moartea martirilor. Prin urmare ei trebuie să fie cât se poate de siguri că vor ajunge să se mântuiască. Aceasta nu trebuie să ne facă pe noi creștinii ortodocși simplii să ne gândim că numai martirul este o cale prin care ajungem să ne mântuim. Ne putem mântui și prin viață curată și fapte bune dar evident că această mântuire este mai grea și mai anevoioasă. Cel puțin după sfinții părinți. La fel de bine ca noi și martirii au voit să se mântuiască numai că ei au avut mai multă credință și au fost mult mai motivați decât noi în ceea ce au avut de făcut. Iată ce spunea în acest Sfântul Iustin Martirul și Filosoful: “este o necesitate a celor care vor să obțină mila lui Dumnezeu prin rugăciune și jertfe să nu mai facă păcate și să se pocăiască de ele.” Prin urmare

¹³⁶ A: Pascu, *Sfântul Antonie Biruitorul în războiul cel nevăzut* (Editura Meteor Press, 2016).

¹³⁷ Putem să ne dăm seama că omul poate să ajungă la o doză mare de demonism și în acest mod să ajungă să creeze un fel de dictatură și tiranie în jurul lui. Aceasta fiindcă acest om este o persoană care după cum am spus poate cădea de la statutul lui de Fiu al lui Dumnezeu la statutul de “fiu al diavolului” în sensul că devine unul care este adept din proprie inițiativă al răutății diavolului. Cineva trebuie să se opună demonizaților într-un fel sau altul fiindcă dacă nu o fac ei vor întoarce lumea cu susul în jos. Ei bine cei care face acest lucru sunt martirii creștin ortodocși. Aceasta fiindcă ei sunt cei care optează pentru o lume a normalului și a firescului. Trebuie să vedem în martirii creștin ortodocși ce sunt ei și să avem tăria să ne raportăm și noi la principiile ce i-au condus pe ei. Acest exercițiu este mai greu de făcut dar nu este imposibil. Deși pentru cei mai mulți dintre noi este o imposibilitate să ajungi să fi martir creștin ortodox totuși este bine să știm că totuși îi putem cinstii pe martiri pentru binele pe care ni l-au făcut indirect.

nu este destul numai să ne rugăm ci trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru a ajunge să ne ajute să nu mai facem păcate. Păcatul este cel care ne separă la modul categoric de Dumnezeu. Este evident că trebuie să fim cât se poate de conștienți că viața duhovnicească este una care este un fel de martiru pe care ajungem să îl oferim lui Dumnezeu ca un sacrificiu. Există mai multe paralelisme dintre martiriu și asceză. Aceasta fiindcă la o scară mai mică toate nevoițele pe care le facem sunt un fel de martirul mai mic pe care îl aducem lui Dumnezeu. Este bine să știm că martiriul este un act de aceză extremă. Este renunțarea la propria viață într-o situație în care nu mai există o altă ieșire.¹³⁸

Vom da aici cazul unui martir al Bisericii Ortodoxe Române din perioada comunistă ce nu a fost canonizat și care probabil că nu va fi canonizat dar care merită atenția noastră. Este vorba de preotul Rizea Dobre care a fost preot în București în timpul comunismului. El a fost martirizat pe data de 26 aprilie 1989 cu câteva luni mai înainte de prăbușirea comunismului în România. Cum s-au petrecut lucrile? Preotul Rizea Dobrea era un preot exemplar care mai ales prin predicile pe care le ținea a atras mai multă lume la biserică. Acest lucru nu a fost pe placul Securității (instrumentul de opresiune al regimului comunist din România). Așa că Securitatea a decis că preotul Rizea Dobre trebuie să fie eliminat. I s-a intins o cursă. Într-o zi a venit la părintele Rizea Dobre o femeie care colabora cu securitatea:

- Bună ziua părinte.
 - Doamne ajută.
 - Părinte am venit la sfinția ta fiindcă am nevoie de o șfeștanie.
 - Se poate. Când ai nevoie?
 - Dacă se poate cât mai repede.
 - Bine îmi i-au hainele pe mine și mergem.
- Securista care se deghizese într-o creștină evlavioasă l-a așteptat pe părintele.
- Să mergem a zis părintele.
 - Este vorba de un apartament pe care vreau să îl sfințesc cu slujba șfeștaniei.
 - Nici o problemă.
 - Este destul de aproape.
 - Unde spui tu că mergem acolo mergem.

Au ajuns la apartamentul cu pricina.

- Aici este părinte.
- Să intrăm.

Imediat cum au intrat un securist demonizat s-a aruncat peste preot și l-a lovit cu un obiect tare în cap. Preotul Rizea Dobre a căzut mort la pământ.

- Așa îți trebuie nenorocitele și afurisitele, a spus securistul.
- Ce facem acum? a zis securista.
- Cum adică ce facem acum?
- Îl lăsăm aici?
- Evident, apartamentul este gol.
- Nu crezi că o să îl găsească cineva?
- Și ce are dacă îl găsește?
- Păi să nu ajungă la noi.
- Nu mai ajunge nimeni la noi.

Cei doi au plecat din apartament mulțumiți că au dus o misiune securistă la capăt.¹³⁹

Avem aici o măturie mai apropiată de zilele noastre mai bine spus de acum 30 de ani din 1989. Știm cu toții că Securitatea Română la fel ca KGB-ul rusesc a fost un instrument de pedepsite și de terorizare în mare pe care îl folosea regimul comunist. Putem să vedem că acest regim nu s-a mulțumit numai cu terorizarea populației ci de multe ori a intervenit violent împotriva populației. Aceste fapte sunt consemnate din ce în ce mai des în zilele noastre în care aflăm de multe ori cu multă stupeoare de mai multe persecuții antiortodoxe făcute de comuniști. Este bine să știm că trebuie să avem ochii inimi deschiși și să ne dăm seama că persecuția comunistă nu a fost o glumă. Au fost mulți care și-ai infectat inimile și sufltele cu otrava atee comunistă și așa că au ajuns la un fel de demonizare voluntară. Nu este oare prea exagerat să denumim că securiștii și agenții comuniști erau demonizați? Ceea ce trebuie să știm și ceea ce trebuie să avem în vedere este că acolo unde nu există Hristos

¹³⁸ Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate creștin ortodoxă: asceza și mistica creștin ortodoxă* (București, 1991).

¹³⁹ Sergiu Ciocârlan, *Miercuria patimilor. Jertfa unui preot mucenic* (București, 2013).

stăpânesc demonii sub o formă sau alta. Demonii sunt ființe complexe în a crea cât mai multe iluzii că viața poate să fie trăită fără de Hristos și fără de Dumnezeu. Evident că toate acestea sunt minciuni. Avem în cazul preotului Rizea Dobre un caz de martir creștin ortodox care singura greșală pe care a făcut-o a fost că a și-a luat în serios chemarea de sacerdot creștin ortodox. Sunt puțini cei care știu de părintele Rizea Dobre și credem că el ar trebui să fie cunoscut la scară mai largă. De ce? Ca oamenii să știe ce fel de metode au folosit comuniștii împotriva celor care li s-au opus și a celor care L-au urmat pe Hristos sincer. În mentalitatea comunistă un preot care își făcea meseria cum se cuvine sau mai bine spus se ținea de slujbe și predica furmos era un pericol național. Aceasta fiindcă oamenii și statul trebuiau să fie atei și să nu aibă nici un fel de credință religioasă. Totuși comuniștii din România au tolerat la un anumit grad Biserica și nu s-a ajuns ca de exemplu în Albania să nu se mai facă nici o slujbă și toate bisericile să fie închise. Știm că mai mulți preoți creștin ortodocși au murit la canal și în alte penitenciare de maximă securitate. Aceasta fiindcă preoțimea creștin ortodoxă era un pericol pentru ordinea de stat. Preoții erau văzuți ca un fenomen care cu timpul va dispărea.¹⁴⁰

După cum am vorbit în rândurile de mai sus când am scris această carte am fost conștient că ea nu va fi una populară fiindcă este cu adevărat un lucru greu să faci martirul creștin ortodox unul popular fiindcă în nici un fel nu este. Nu este fiindcă este adevărat că nu este în firea lucrurilor să fi ucis. Este așteptat ca omul să moară la o vârstă înaintată când are 70 sau 80 de ani. Am văzut că Sfântul Ioan Valahul a fost ucis pe la vârsta de 17 sau 18 ani când era încă fraged și când în termenii noștri de azi avea toată viața înainte. Cum a putut să îngăduie Dumnezeu ca un copil ca Sfântul Ioan Valahul să ajungă să își piardă viața pe care o primise în dar de la Dumnezeu? Această întrebare este veche și se leagă de vechea întrebare: de ce Dumnezeu îngăduie ca răul să existe în lume? Răspunsul la această întrebare ni-l spune o apoftegmă din Patericul egiptean care ne spune că la un moment dat Sfântul Antonie cel Mare l-a întrebat pe Dumnezeu de ce în lume există atâta nedreptate: de ce unii sunt bogți și alții sunt săraci, de ce unii sunt sănătoși și alții sunt bolnavi, de ce unii mor de tineri și alții mor la bătrâneți adânci, de ce cei răi prosperă și cei buni se necăjesc și mai mult în lipsuri și necazuri? Se spune că Sfântul Antonie cel Mare a auzit o voce de sus din cer care i-a spus că toate aceste lucruri sunt tainele lui Dumnezeu și nu se cuvine omului a le cunoaște și că Antonie ar face mai bine să se concentreze pe destinul său și să nu se intereseze de al altora. Este cu adevărat un răspuns care se potrivește și cu scopul acestei cărți: martiriul este o taină a lui Dumnezeu ce nu se cuvine să fie cunoscută de Dumnezeu. De ce Dumnezeu dă harul Sfântului Duh unora pentru ca ei să ajungă să fie martiri în timp ce alții nici nu își ridică problema de a fi martiri. Sunt lucruri care trebuie să știm că depășesc judecata noastră. Fiindcă suntem de multe ori mândri și orgolioși avem tendința de a crede că noi putem înțelege tot ceea ce are loc în lumea noastră. Am ajuns cei de azi să credem că pentru tot ceea ce are loc în lumea noastră există o explicație științifică. Totuși chiar apariția lumii noastre este o mare taină: cum a fost posibil ca Dumnezeu să aducă din neființă la ființă lumea și tot ceea ce există în ea? Nu este aceasta o taină a lui Dumnezeu? Este o taină a lui Dumnezeu faptul că unii au ajuns să fie martiri și alții nu. Poate numai prin rugăciune și multă nevoie vom ajunge să cunoaștem tainele lui Dumnezeu de ce în anumite situații unii au ajuns la martiriu.¹⁴¹

Cartea noastră se vrea o analiză creștin ortodoxă la problema martirilor din perspectiva omului din zilele noastre. Am spus că mai toți oamenii din zilele noastre sunt reticenți să studieze și să afle despre martiri fiindcă ei nu sunt persoane comode. Este adevărat că martirii și industria de divertisment nu sunt compatibile. Dacă în cazul industriei de divertisment ajungem să ne delectăm și să ne amuzăm ei bine lucrurile sunt destul de serioase când vine vorba de martirii creștin ortodocși. Ceea ce trebuie să știm este că ortodoxia s-a impus în lume prin martiriu. Sunt mai multe confesiuni și secte creștine care nu vor să știe de sângele ortodox vărsat pentru Hristos și adevăr. În acest caz a venit momentul să ne întrebăm dacă sângele martirilor creștin ortodocși a fost văsat în van și fără de nici un sens? Ar fi cea mai mare absurditate să credem așa ceva. Martirii au avut în ei ceva pe care noi nu îl avem: curajul de a mărturisi adevărul până la capăt. Am enunțat aici cazul martirului Sfântului

¹⁴⁰ Danion Vasile, *Din temnițe spre sinaxare*, (București, 2013).

¹⁴¹ Ar fi foarte greșit să credem că sfinții martiri sunt accidente ale istoriei fiindcă în realitate ei nu sunt. Nu sunt fiindcă în sensul lui Dumnezeu nimic nu este la întâmplare. Mai multe dintre această lume și tot ceea ce are loc vom ajunge să cunoaștem numai în eshaton sau mai bine spus în viața de apoi. Sunt taine pe care nu putem să le înțelegem pe cale rațională decât dacă ele ne sunt descoperite de Dumnezeu. După cum am spus una dintre cele mai mari taine este să știm de ce Dumnezeu i-a ales pe unii la martiriu și pe alții nu? Nu înseamnă că Dumnezeu i-a predestinat pe unii la martiriu ci mai mult că unii au avut credința și au acceptat să fie martiri în timp ce alții nu au făcut-o. Martirul creștin ortodox nu numai că este o expresie a violenței și a manifestării răului în lumea noastră dar la fel de bine este și o taină. Aceasta fiindcă la anumite intervale de timp apar persecuțiile pe care nimeni nu le poate opri decât numai voia lui Dumnezeu. De ce sunt persecuții în anumite perioade de timp și nu în alte perioade? Este o taină a lui Dumnezeu și aceasta.

Arhidiacon Ștefan care a în timp ce le spunea evreilor din Sinedriu despre Iisus Hristos aceștia au început să își astupe urechile pentru a nu mai auzii pe Ștefan. Să nu facem și noi același lucru. Să nu ne astupăm urechile pentru a nu mai auzii adevărul. Oricine nu aude adevărul trăiește în minciună. Este aceasta cum voim noi să ne trăim viața? Fără doar și poate că nu. Nimeni nu vrea să trăiască în minciună dar sunt mulți care din lene și din comoditate se complac în minciună. Această carte a fost dincolo de toate un apel de a nu ne complace în minciună. Aceasta fiindcă acest lucru nu ne este benefic. Nu ne este benefic fiindcă ne face să fim cât se poate de pierduți și de depășiți de evenimente. Martirii creștin ortodocși vor rămâne peste veacuri răni deschise pe trupul unei umanități care de multe ori a ales minciuna în locul adevărului, întunericul în locul luminii, urâtul în locul frumosului și răul în locul binelui. Epoca noastră trebuie să își facă tema și să învețe din trecut pentru ca răutățile și monstruozițiile trecutului să nu mai fie repetate. În altă ordine de idei am sperat să punem în fața cititorului o carte care să fie mai mult un fel de introducere în studiul martirilor creștin ortodocși. Pot martirii să fie obiectul nostru de studiu? Faptul că s-au scris mai multe cărți pe seama lor ne spune că da, cu adevărat martirii pot să fie cel puțin obiectul nostru de studiu fiindcă cei mai mulți nu le putem urma faptele și exemplul propriei lor vieți.¹⁴²

¹⁴² Sfântul Nicodim Aghioritul, *Cuvioși mucenici aghioriți* (Editura Egumenița, Galați).

